



ISSN: 2587-1919

E-ISSN: 2619-953X

DOĞU ASYA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Journal of East Asian Studies in Türkiye

Yıl/Year/3
Sayı/Issue/5



Uluslararası hakemli dergi yılda iki sayı yayımlanır
International peer reviewed journal, Biannual

Bahar/Spring 2020

DAAD Bahar/Spring 2020

DAAD

ISSN: 2587-1919

E-ISSN: 2619-953X

Doğu Asya Araştırmaları Dergisi

Journal of East Asian Studies in Türkiye

土耳其东亚研究学刊

Bahar/Spring 2020

Uluslararası Hakemli Dergi

International Peer Reviewed Journal

Yılda iki sayı yayımlanır/ Biannual

Ankara-Türkiye

DAAD Bahar/Spring 2020

Doğu Asya Araştırmaları Dergisi

Yıl/Year/3
Sayı/Issue/5
Ocak 2020

ISSN: 2587-1919

E-ISSN: 2619-953X

Kurucu/Founder

Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK

Yayın Yönetmeni/Editor in Chief

Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK

Yazı İşleri Müdürü/Editorial Assistant

Dr. Öğr. Üyesi Haluk KARADAĞ
Arş. Gör. Taner SABANCI

İngilizce Editörü/English Editor

Arş. Gör. Ahmet Kadir USLU

Dergi Sekreteryası/Sekretariat of the Journal

Arş. Gör. Taner SABANCI

Haberleşme adresi: İlk yerleşim mahallesi, 1936. Cadde, No.64/B16,
Yenimahalle, Ankara

E-Posta: editor@daadtr.com, 2017daad@gmail.com, kamucam13@gmail.com

*Doğu Asya Araştırmaları Uluslararası hakemli bir dergidir. Altı ayda bir yayımlanır.
Dergide yayımlanan yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazılar yayıncının
izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama taşınamaz.*

Yazıların yayımlanıp, yayımlanmamasından yaygın kurulu sorumludur.

Yayın-Editörler Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK

Prof. Dr. Ali Merthan DÜNDAR

Prof. Dr. Mahmut Ertan GÖKMEN

Dr. Öğr. Üyesi Haluk KARADAĞ

Danışma Kurulu /Advisor Board

Prof. Dr. Ablet Kamalov (Turan Üniversitesi, Kazakistan)

Prof. Dr. Chong Jin OH (Hankuk University of Foreign Studies,
Güney Kore)

Prof. Dr. İbrahim Maraş, (Ankara Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Luo Shujie (Guangxi Üniversitesi, ÇHC)

Prof. Dr. Mehmet Akif Okur (Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Misawa Nobuo (Tokyo Toyu University, Japonya)

Prof. Dr. Saadettin Gömeç (Ankara Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Zhang Mingxin (Minzu University of China, ÇHC)

Prof. Dr. Zhou Shaoqing (Chinese Social Science Academy)

Doç. Dr. Alessandra Cappelletti (Xian Jiaotong Liverpool
University, Çin)

Doç. Dr. Gürhan Kirilen (Ankara Üniversitesi)

Doç. Dr. Sezgin Kaya (Uludağ Üniversitesi, Türkiye)

Dr. Nimetcan Mehmet (Ankara Yıldırım Beyazıt Üni., Türkiye)

Dr. Anna Hayes (James Cook University, Avusturalya)

Dr. Hidayet Siddıkoğlu (Hiroshima University, Japonya)

Bu Sayının Hakemleri/Reviewers for This Volume

Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK (Ankara Hacı Bayram Veli Üni.)

Prof. Dr. Ali Merthan DÜNDAR (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Ertan GÖKMEN (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Ramazan YELKEN (Ankara Yıldırım Beyazıt Üni.)

Prof. Dr. Şenol DURGUN (Gelişim Üniversitesi)

Doç. Dr. Gürhan KİRİLEN (Ankara Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Haluk KARADAĞ (Başkent Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Feyzullah UYGUR (İstanbul Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Ceyda BAŞ (Çankırı Karatekin Üni.)

Tarandığı İndeksler / Indexing

Directory of Research Journal Indexing

Academic Research Index

DergiPark Akademik

İçindekiler/Contents

Haluk KARADAĞ

Takdim/Editorial

Araştırma Makaleleri

Chong Jin OH & Joosong LEE

South Korea's Geopolitical Code and Inter-Korean Relations:

"Northeast Asia+ Community of Responsibility"

1-22

Güney Kore'nin Jeopolitik Kodu ve Güney- Kuzey Kore İlişkileri:

"Kuzeydoğu Asya + Sorumluluk Topluluğu"

Kubilay ATİK

Tarihsel Perspektiften Japon İstihbaratı

23-36

Japanese Intelligence from a Historical Perspective

Emre ŞAMLI

Hukou System: Reform and Challenges

37-54

Hukou Sistemi: Reform ve Zorlukları

Taner SABANCI

Japan's Place in the Cultural Debates of Globalization

55-66

Küreselleşmenin Kültür Tartışmalarında Japonya'nın Yeri

Veysel TEKDAL

Çin'de Bölgesel Eşitsizlik: Kronolojik Bir Değerlendirme

67-86

Regional Disparity in China: A Chronological Overview

Kısa Notlar

Ali Merthan DÜNDAR

Birlikte Güçlüyüz: Türk- Moğol İlişkilerinin 50. Yılı

87-93

We are Strong Together: 50th Anniversary of Turkish-Mongolian Relations

Bölge Uzmanı ile Söyleşi / Interview with Regional Expert

Özkul ÇOBANOĞLU / Konuşan: A. Serdar ASLAN, Taner SABANCI

94-111

Yayın Tanıtımı / Book Review

Haşim KARA: Çinlilik ve Çin'deki Ötekiler

112-118

Yayın Şartları, İlkeleri ve Yazım Kuralları

TAKDİM

Değerli Okuyucular,

Türkiye’de disiplinler arası bakış ile Doğu Asya araştırmaları alanlarında (Çin/Japon/Kore/Moğolistan/Tayvan kültürü, dil-edebiyatı, siyasî tarihi, ekonomisi, sosyolojisi, felsefesi, inanç sistemleri, dış politikası, güvenlik ve etnik/azınlıklar sorunu vb.) yapılan akademik çalışmaları bilim dünyasına ve kamuoyuna duyurmayı amaçlayan *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi* (DAAD) beşinci sayısını sizlerin istifadesine sunmanın mutluluğunu yaşıyor.

Dergimiz ülkemizdeki Doğu Asya araştırmaları alanında bilgi üreten bilim insanlarına akademik etkileşim alanı yaratmak, birikimlerini alan uzmanları ile paylaşmak, yeni nesil bölge uzmanlarının daha geniş donanım ile yetişmesine katkı sağlamak amacı ile yoluna devam etmektedir. Dergimize gönderilen yazılar, alan editörleri tarafından incelendikten sonra uzman hakemlere gönderilmektedir. Dördüncü sayımızda, hakem değerlendirmelerinden geçen sosyal bilimlerin farklı alanlarında birbirinden kıymetli 5 makale, bir alan uzmanı ile yapılmış derinlemesine söyleşiye ve bir kitap tanıtım yazısına yer vermiş bulunmaktayız.

DAAD editörler kurulu olarak bilimsel çalışmalarını dergimizde yayınlamak üzere gönderen yazarlara teşekkür ederiz. Aday makalelerin incelenerek değerlendirilmesi işini üstlenerek özenli eleştirileri ve değerlendirmeleriyle makalelere değer katan değerli hakemlerimize, DAAD sekreteryasını titizlikle yürüten Arş. Gör. Taner SABANCI’ya, teknik desteği sağlayan Derviş Ulaşhan ERARSLAN’a ve Emre KARTAL ile Aybala LALE’ye teşekkür ederiz.

Beşinci sayımızda yayımlanan bilimsel çalışmaların Türk okurlarına ve akademisine mutlaka faydalı olacağı inancıyla yeni sayımızın bilim camiasına hayırlı olmasını diliyoruz. 2020 Bahar sayısında buluşmak umudu ile,

Yayın/Editörler Kurulu adına
Bu sayının yayın Yönetmeni
Dr. Öğr. Üyesi Haluk KARADAĞ

EDITORIAL

Dear Readers,

We are content to announce the publication of the fourth issue of Journal of East Asia Studies in Türkiye (JEAST), which aims to cover and analyze with a multidisciplinary approach a wide range of academic topics in East Asia studies, such as Chinese/Japanese/Korean/Mongolian/Taiwanese cultures, languages and literatures, political histories, economies, sociologies, philosophies, belief systems, foreign policies, security and ethnoreligious issues.

JEAST proceeds to create an academic interaction area for scientists who produce knowledge in the field of East Asian researches in Türkiye, to share their knowledge with the experts in the field, and to contribute to the development of new generation regional experts with the extensive knowledge.

The manuscripts on East Asia sent to JEASt are carefully evaluated first by field/area editors and then by reviewers. In this fourth issue, we present 5 peer-reviewed articles from the different disciplines of social sciences and an in-depth interview with the field expert and a book review.

We are thankful to the authors who have sent their manuscripts to JEASt for publication, and reviewers who have contributed significantly to the improvement of the texts, Research Assistant Taner SABANCI who has studiously conducted the secretariat of the JEASt, and as well as Derviş Ulaşhan ERARSLAN, Emre KARTAL and Aybala LALE who provided technical support.

We hope that the academic works presented in fourth issue will provide tremendous benefit for the Turkish and international readers, and the scientific community. With the hope to meet you in the Fall issue of 2020.

On behalf of the Editorial Board
Asst. Prof. Haluk KARADAĞ
Editor in Chief of This Issue

South Korea's Geopolitical Code and Inter-Korean Relations: "Northeast Asia+ Community of Responsibility" *

Chong Jin OH and Joosong LEE**

Abstract: The year 2018 was surely a major turning point in the history of inter-Korean relations. The two Koreas have made a breakthrough in shifting the destiny of the Korean peninsula from a prolonged "security dilemma" to a possible coexistence. It might be premature to discuss about unification, having been divided for 74 years as we speak now, nevertheless recent development shows that inter-Korean relations are on its track to the establishment of peace and ease of tension. In 2018, the number of North Korean military provocation against the South was "zero". Furthermore, the year 2018 has shown a great shift in South Korea's North Korea policy. The purpose of this article is to elaborate on how this great shift has been taken; in order to do this, the concept of "Geopolitical Code" has been used. By analyzing the Geopolitical Code of the Moon Administration, the background and context of the Moon Administration's North Korea Policy has been explained. This process has also indicated the policy directions as well as the Grand Strategy and foreign policy goals of South Korea. With this lens, this research has eventually provided some interpretation on some of the key events that took place between South and North Korea in 2018.

Keywords: *Korea, South Korea, North Korea, Geopolitical Code*

Güney Kore'nin Jeopolitik Kodu ve Güney - Kuzey Kore İlişkileri: "Kuzeydoğu Asya + Sorumluluk Topluluğu"

Öz: 2018 yılı hiç kuşkusuz Güney ve Kuzey Kore ilişkiler tarihinin önemli bir noktasıydı. İki taraf da Kore yarımadasının kaderini değiştirmek adına uzun süre devam eden "güvenlik açmazından" olası bir birlikte yaşama doğru büyük bir atılım yaptı. Yetmiş dört yıldır bölünmüş bir halde olanın birleşmesi hakkında tartışmak erken olabilir. Bununla birlikte, yaşanan bu gelişmeler Güney ve Kuzey Kore'nin,

* This Research has been supported by HUFs Research Fund and NRF Research Fund.

** Chong Jin Oh is a Professor at the Hankuk University of Foreign Studies, Joosong Lee is a Lecturer at the Hankuk University of Foreign Studies.

Gönderim Tarihi: 03 Aralık 2019, Kabul Tarihi: 02 Ocak 2020

ilişkilerindeki barışın temin edilmesi ve tansiyonun düşmesi yolunda ilerlediğini göstermektedir. 2018 yılı içerisinde Kuzey Kore tarafının Güney Kore'ye karşı yürüttüğü askeri provokasyon sayısı "sıfırdı". Ayrıca 2018 yılında Güney Kore'nin Kuzey Kore politikasında da büyük değişimler gerçekleşti. Bu makalenin amacı bahsi edilen bu büyük değişimin nasıl meydana geldiğini ayrıntılı olarak incelemektir. Bu amaç doğrultusunda "Jeopolitik Kod" kavramı kullanılmıştır. Moon idaresinin Jeopolitik Kodunu analiz ederek, Kuzey Kore politikasının arka planı ve bağlamı açıklanmıştır. Bu süreçte aynı zamanda Güney Kore'nin siyasi istikametinin yanı sıra Büyük Strateji ve dış politika hedeflerine de işaret etmiştir. Bu doğrultuda, iş bu çalışma Güney ve Kuzey Kore arasında 2018 yılında gerçekleşen bazı önemli olaylar üzerine yorumlar sunmuştur.

Anahtar Sözcükler: *Kore, Güney Kore, Kuzey Kore, Jeopolitik Kod*

Introduction

The year 2018 was surely a major turning point in the history of inter-Korean relations. The two Koreas have made a breakthrough in shifting the destiny of the Korean peninsula from a prolonged "security dilemma" to a possible coexistence. (Yoon, 2018: 23) It might be premature to discuss about unification, having been divided for 74 years as we speak now, nevertheless recent development shows that inter-Korean relations are on its track to the establishment of peace and ease of tension. In 2018, the number of North Korean military provocation against the South was "zero"¹.

Rather than provocation, North Korea concentrated on opening "talks" with the South as well as the U.S. Starting from February, with its participation in Pyeongchang Olympics, the mood for reconciliation was ripened. On 27th of April, both Koreas announced that the "Era of Peace" has come; President Moon and Kim Jong-un, the leader of North Korea, have met in Panmunjom, agreeing on ending the war in the Korean peninsula and move on to denuclearization in the future. The momentum of confidence-

¹ As a reference, North Korean provocation in 2017 was quite severe. In New Year's address on January, North Korea announced that it has successfully developed an ICBM; On March, North Korea test-fired an ICBM, and until November, the number of North Korean test-fire reached up to 20; The 6th Nuclear Test on September, and North Korea also announce that it has acquired a hydrogen bomb technology. Please see: Radio Free Asia, "North Korea's 6th Nuclear Test and Missile Test-fires", *Radio Free Asia* (21 December 2017). https://www.rfa.org/korean/in_focus/nk_nuclear_talks/sp-ab-12182017154544.html.

building accelerated in 26th of May, with a surprising second inter-Korean Summit of the year. Two consecutive Summits prepared the ground for a historic U.S.-North Korean dialogue on 12th of June, between President Trump and Kim Jong-un. The "Panmunjom Spring" was fructified on 12th of September, with the "Pyongyang Joint Declaration" at their third Summit.² South Korea is looking forward to inviting North Korean leader to Seoul as a return visit this year.

As elaborated above, the year 2018 has shown a great shift in South Korea's North Korea policy. The peacemaking process of the Moon Administration has been gradually built up after his inauguration in May 2017. The purpose of this article is to elaborate on how this great shift has been taken; in order to do this, the concept of "Geopolitical Code" will be used. By analyzing the Geopolitical Code of the Moon Administration, the background and context of the Moon Administration's North Korea Policy will be explained. This process will also indicate the policy directions as well as the Grand Strategy and foreign policy goals of South Korea. With this lens, this research will eventually provide some interpretation on some of the key events that took place in 2018 and move on to provide some prospects for inter-Korean relations in 2019.

Geopolitical Code of South Korean Administrations

1. Definition and Significance of the Geopolitical Code

The term "Geopolitical Code" was first introduced by professor Colin Flint at Utah State University. In his book, he defines it as follows: "The manner in which a country orientates itself toward the world is called a geopolitical code." (Flint, 2006: 55-56) In other words, the Geopolitical Code is more or less a "representation tool" which articulates and expresses the foreign policy direction of a certain state.

If we analyze the Geopolitical Code of a certain Administration, which is mostly represented through official documents and pronouncements, we can figure out the basic ideas and goals of that

² The Joint Declaration is composed of six articles and fourteen clauses; the two sides agreed on making the Korean peninsula a ground for peace, absent of nuclear weapon and nuclear threats. In addition, they agreed to share the perception to make substantial progress in fulfilling their agreements. Please see: The Korea Times, "Pyongyang Declaration", *The Korea Times* (19 September 2018). https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2018/09/103_255848.html.

Administration. Moreover, by tracing how it is projected, usually through Doctrines or certain sets of policies, one can comprehend the direction and context of the policies that have been implemented.³

2. Geopolitical Codes of the past Administrations

It is not always easy to distinguish the Geopolitical Code of a certain Administration. The largest impasse comes from "implication." Some Administration might openly pronounce and represent its Geopolitical Code; whereas, some Administrations do not openly release their ideas. Another distinct feature that needs to be considered is the unique characteristic of South Korea's foreign policy. Due to its historical and political circumstances, or so-called "Cold War tradition," (Oh, 2012: 107) South Korea's geopolitical field was more or less foreshortened to the North East Asia region, or sometimes abstracted to the Korean peninsula. Due to its archenemy in the North, South Korea inevitably had to commit its national resources at a regional level; also, most of the resources, including human resources, were arranged to heighten its military strength.

This was the very case for the Rhee Syngman Administration [1948-1960, three-terms], the first president of South Korea. His Geopolitical Code, considering the fact that he was in the middle of the Korean War, was naturally "Liberalization of North Korea." (Nam, 2012: 133-164) He believed that South Korea was the only legitimate regime in the peninsula, noting that only "One State, One Government, and One People" exist. He argued that it was South Korea's responsibility to restore North and to liberate the people from the USSR influence. (*bid*: 137)

The Geopolitical Code of "Liberalization of North Korea" was inherited by the second president of South Korea, President Park Chung-hee [1963-1979, five-terms]. In his "Revolution Commitment," which he announced in 1961 after his coup d'état, he urged to cultivate South Korea's ability - in terms of economic development and liberal democracy - to counter Communism and to restore the North. (CCHKMR, 1963) The Geopolitical Code of "Liberalization of North Korea" was once again succeeded to

³ For more detail, please see chapter three in: Joosong Lee, "The U.S. Counter-Terrorism Policy as a Geopolitical Code and Global Jihadism: Analytical Description from 1989-2017", *Doctoral dissertation* (2018), Graduate School of International and Area Studies, Hankuk University of Foreign Studies.

president Chun Doo-hwan [1980-1988, two-terms]. Similar Geopolitical Codes and entailing policies continued for over 40 years.

President Roh Tae-woo [1988-1993], however, came up with an offbeat. Roh Administration modified its Geopolitical Code as a "Nordpolitik." The Roh Administration was the first to widen its scope to the North East Asia region from a myopic Korean peninsula. His targets were the Communist states, namely USSR, China, East European states, and exclusively North Korea. His Geopolitical Code, which he represented in his inauguration speech, had three stages: first, improve relations with USSR and China to promote peace and stability in the region; then, through economic cooperation with the Communist states, promote inter-Korean exchange and cooperation; and lastly and ultimately, normalize diplomatic relations with the Communist states to encourage Korean unification.(Lee, 1998) The projection of the Geopolitical Code "Nordpolitik" was initiated with establishing diplomatic relations with USSR in June 1990, and with China in August 1992.

Subsequent president, Kim Young-sam [1993-1998] did not have a clear Geopolitical Code. As the first democratically elected president of South Korea, he did not have much room for maneuver in the international level due to domestic issues. He was more or less involved in normalizing the state system and cleaning up the debris of prolonged military dictatorship. To make things worse, he was faced with a financial crisis in 1997.

The Kim Dae-Jung Administration [1998-2003] probably was the very first Administration in South Korea to have a concrete Geopolitical Code. His Geopolitical Code was based on his philosophy and vision. The Geopolitical Code of Kim Administration can be abstracted as "Sunshine Policy." (Yang, 1990: 27-30) It was a great shift of perception as well as its strategy. It meant that South Korea would take the forward-looking policy. By taking the initiative in showing amicable attitudes and helping the North to "change," Kim Administration hoped to see some corresponding responses. In order to show its sincerity, South Korea steadily provided economic aids and investment to North Korea in spite of North Korea's military provocations and hostile rhetoric (Ministry of Unification, 1998). His détente efforts have achieved a historic Summit meeting in 2000 in Pyongyang. However, there

were criticisms that he has “bought” temporary peace without receiving any assured change from the North Korea regime.

Kim Administration's Geopolitical Code was inherited by his successor, president Roh Moo-hyun [2003-2008]. The goal of his Geopolitical Code of “Peace and Prosperity” was to promote mutual peace and prosperity of the two Koreas in order to reach the stage of peaceful unification. In other words, it was another three stage of peacebuilding, making a cooperative atmosphere, and at last, tackling the thorning issues such as a nuclear weapon. (Ministry of Unification, 2004) Moreover, he moved on to represent his newer Geopolitical Code of “Balancer of North East Asia.” His vision was to become an independent variable in the region, by making an “independent diplomatic ways” vis-à-vis the U.S., Japan, China, and Russia. (The Korea Times, 2005) His ideas, however, received contrasting critics due to its feasibility.

The 17th president of South Korea, President Lee Myung-bak [2008-2013], announced his Geopolitical Code as “Mature World State.” His basic ideas were to take a utilitarian approach in its foreign policy, based on the separation of economy and politics (The Bluehouse, 2009). He tried to promote “Perestroika and Glasnost” in North Korea through economic exchange and cooperation, on the condition that the North give up its nuclear weapon. (Seo, 2008: 23-27) However, his wishful thoughts were never fulfilled.

The Park Geun-Hye Administration [2013-2017] also nurtured a quite concrete Geopolitical Code. After witnessing previous shifts in Geopolitical Codes, back and forth from bashing and seducing North Korea, the Park Administration tried to balance the both. She came up with “Korean Peninsula Trust-Building Process.” It was a vision of building trust between the two through communication, but under some principles: denuclearization and sincere attitude in return. (Park, 2011) She resolved to become the “leading role” in inter-Korean relations, rather than being swayed by. Even though her ideas and policies were supported by the international community, the result from the projections of the Geopolitical Code – namely the North Asia Peace and Cooperation Initiatives (NAPCI) – was rather below expectation. The main criticism was on the discrepancy between vision and practice. NAPCI failed to build trust between the two Koreas; rather, it was a platform that proved to show that hard security issues couldn't be handled by wishful

thoughts. (Um, 2015: 12) Moreover, strong emphasis on principle and lack of flexible responses failed to create any substantive improvements in inter-Korean relations.

Geopolitical Code of the Moon Administration: Northeast Asia+ Community of Responsibility

1. Background and Significance

The Geopolitical Code of the Moon Administration [May 2017~] is also quite clear. Through his announcement in the "Five Year National Political Agenda," which was officially presented in July 2017, he represented his Administration's Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility." He urged that peaceful and cooperative environment through this "Community" will guarantee survival and prosperity. (E-today, 2017)

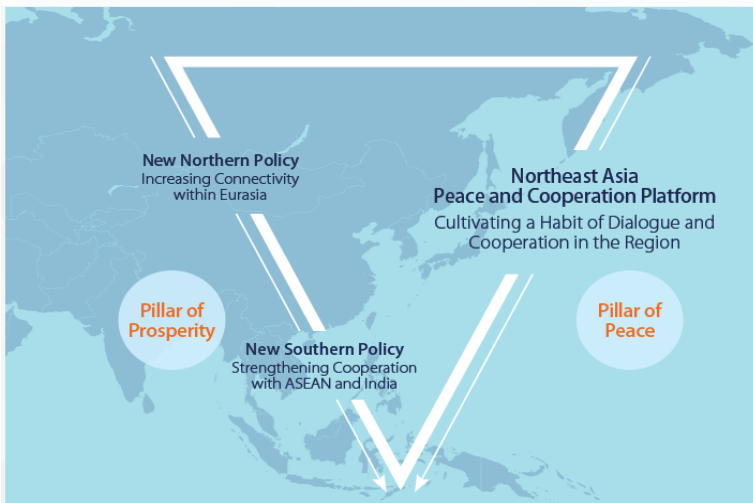
Compared to other Geopolitical Codes from previous Administrations, the so-called "Northeast Asia Plus Community" implies that South Korea's geopolitical calculation and scope has been enlarged. It connotes a vision that South Korea would reach out beyond the players in the Northeast Asia region for support and cooperation. In other words, it is a long-term regional vision of "building a community that involves relevant countries to take responsibility for regional peace and prosperity beyond the Korean Peninsula and Northeast Asia." (MFA, 2017) It involves the key players in the Northeast Asian region, India, the ASEAN states, and beyond the states in the Eurasian region. It is a Grand Strategy of South Korea, which seeks to enhance multilateral cooperation in the region, with an ultimate goal to institutionalize the multilateral security cooperation regime such as "Conference on Security and Cooperation in Europe (CSCE)." (Lee, 2018)

2. Main Pillars: Northeast Asia Peace and Cooperation Platform, New Northern Policy, New Southern Policy

The Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility" consists of three main subsections. It involves an "Axis of Peace (Northeast Asia Peace and Cooperation Platform)" and "Axis of Prosperity (New Northern Policy and New Southern Policy)". (Cho, 2017) It means that South Korea will build the peaceful and cooperative environment in the region through the "Axis of Peace," and at the same time, construct a bridge of peace and prosperity through the "Axis of Prosperity" which connects the

Northern continent and Southern Maritime region with South Korea. This platform is quite similar to the NAPCI of the previous Park Administration, which was also a multilateral platform to promote peace and cooperation; it received amicable evaluation since policy coherence with the past is very important. The main difference, however, is that the main method in the inducement is "enticement" rather than "harcouring." In other words, the Moon Administration is taking a functionalist approach to prompt North Korea to cooperate in the "low politics" issues, hopefully extending the cooperation towards "hard politics" issues such as the nuclear weapon.

[Diagram 1. Northeast Asia+ Community of Responsibility]



Source: Ministry of Foreign Affairs (2018)

1) Northeast Asia Peace and Cooperation Platform: The purpose of the "Northeast Asia Peace and Cooperation Platform" is to provide a platform or a venue for the stakeholders in the region to share ideas and to enhance mutual understanding. South Korea seeks to contribute to enhancing regional peace and cooperation.⁴ The Moon Administration believes that through this platform, the regional actors will find an "order" to manage regional tension and shift long

⁴ This platform is based on an open and flexible approach. Even the other regional and international organizations who share interest in promoting peace and cooperation in Northeast Asia can participate as a partner. In addition, South Korea is making efforts to persuade North Korea to join the platform. Please see: Ministry of Foreign Affairs, *Booklet on Northeast Asia Peace and Cooperation Platform* (Ministry of Foreign Affairs, 2017).

history of confrontation into peace and cooperation. This idea was based on the premise that, unlike Europe, the region lacks the experience of fostering cooperation through dialogue. Moreover, in the long run, this platform of mutual trust and cooperation can also effectively address transnational threats such as terrorism, epidemics, cyber-crimes, and so on. (*ibid*: 3) Being successful, this platform will contribute as a core task in fulfilling the goals that the Moon Administration is eager to achieve, the Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility."

2) New Northern Policy: The "New Northern Policy" is another core task which supports the Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility." If the "Northeast Asia Peace and Cooperation Platform" were an effort to achieve peace in the region, this task is more or less related to achieving prosperity in the region. This core policy is to increase connectivity with the Eurasia region, in order to create future growth engine and to construct foothold for peace in the region. (NECC, 2017) South Korea has paid attention to the potential of the Eurasian market and to the possibility of making links with China's "One-Belt One-Road" policy. Moreover, the Moon Administration believes that this task can attract North Korea into the South Korea-led Community. The signature program of "New Northern Policy" is the "9-Bridge Strategy." President Moon announced as a keynote speaker in the "Eastern Economic Forum" that South Korea will build "nine bridges"⁵ that can connect South Korea and the Eurasia region simultaneously. In order to carry out these tasks, the Moon Administration launched "Northern Economic Cooperation Committee" in June 2017.

3) New Southern Policy: The "New Southern Policy" is also one of the core tasks to support the Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility." In fact, it is regarded as the third leg of the Moon Administration's Geopolitical Code triangle. This task is also related to achieving prosperity in the region, just like the "New Northern Policy," targeting the ASEAN region for cooperation. South Korea took notice of the value of the ASEAN

⁵ The nine bridges, or cooperation field, are fisheries, farming, electricity, railroad, North Pole route, gas, shipbuilding, harbor, and industrial complex. For more details, please refer to the "Northern Economic Cooperation Committee" homepage: http://www.bukbang.go.kr/bukbang/vision_policy/9-bridge/?jsessionid=7LzNp5iPnQ1ucU-h2-KP-sTj.node20.

market and its fast-growing economy. The main idea is to realize a human-centered community of peace and prosperity between South Korea and the ASEAN region. This can be achieved by promoting mutual understanding, building a foothold for reciprocal economic cooperation, and by establishing the secured environment.⁶ The cooperation field of "New Southern Policy" is consisted of sixteen sub-projects. The issues are related to tourism, cultural exchange, overseas training, trade and investment, infrastructure, smart industry, security cooperation, defense cooperation, and so on. The Moon Administration launched the "Southern Economic Cooperation Committee" in August 2018 to carry out the task.

3. Representation and Projection of the Geopolitical Code

The Moon Administration repeatedly represented its Geopolitical Code to both domestic and abroad. Among the two pillars of the Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility," however, "Pillar of Peace (Northeast Asia Peace and Cooperation Platform)" received more attention. Even though the other pillar, "Pillar of Prosperity (New Northern Policy and New Southern Policy)," was regarded as equally important, the security environment and circumstantial reality led the Moon Administration to concentrate on the North Korea issue first. The other pillar, yet, was not regarded as a second priority; rather, it was another important axis that goes in line with the first pillar. In fact, representation of the second pillar was also actively propagated.

1) Pillar of Peace

The representation of the first pillar, "Northeast Asia Plus Community of Responsibility," received more attention, as expected. Starting with the message in July 2017, through "Five Year National Political Agenda," president Moon consistently propagated his vision and South Korea's Grand Strategy. His representations were provided through major interviews, speeches, and official documents. The background information of the Geopolitical Code and its following steps were explicitly stated in the booklets published by the Ministry of Foreign Affairs and Ministry of Unification.

⁶ For more details, please refer to S'outhern Economic Cooperation Committee" homepage: <http://www.nsp.go.kr/policy/policy01Page.do#thus>.

Key messages, however, were laid out through official declarations after inter-Korean Summits. After a historic Summit in April 2018 with the North Korean leader, which was the first time since November 2007, the Moon Administration reiterated its vision in "Panmunjom Declaration" that both Koreas will focus on making the peaceful and cooperative environment in the region. (Lee, 2018: 1-2) It gave a significant momentum in opening the U.S.-North Korean Summit in June 2018. The Moon Administration showed its positive reaction to the Summit and showed its anticipation that the Summit became a milestone for permanent peace establishment in the region. (Moon, 2018)

Another significant representation of the Geopolitical Code of the Moon Administration was revealed in the congratulatory address of the National Liberation Day in August 2018. In his message, he reiterated that the two Koreas have established a stepping-stone for economic cooperation and furthermore the possibility of multilateral security cooperation as a result of two important Summits. (Yonhap News, 2018) His messages were reemphasized through the "Pyongyang Joint Declaration" in September 2018. President Moon has shown his unwearied vision of forming a peace and prosperity community based on mutual understanding and responsibility. The Moon Administration organized its Geopolitical Code and published its "National Security Strategy" report in December 2018, which is the first official strategy report in his term. (Bluehouse, 2018)

2) Pillar of Prosperity

(1) New Northern Policy: Representation of the second pillar, "Pillar of Prosperity (New Northern Policy and New Southern Policy)," was promoted through two major committees. In case of "New Northern Policy," "Northern Economic Cooperation Committee" was established in June 2017. Then, its importance was reiterated in the "Five Year National Political Agenda," which represented the main ideas of the Moon Administration's Geopolitical Code. In September 2017, president Moon has made a keynote speech in the "Eastern Economic Forum" to propose a new vision for South Korea's policy towards the Eurasian continent. He emphasized the importance of cooperation between two Koreas and Russia in developing the Far East region. The ideas were

represented through booklets published by Ministry of Foreign Affairs and through Bluehouse issue briefs.

(2) New Southern Policy: The second tier of the "Pillar of Prosperity," the "New Southern Policy," headed off in August 2018. It was primarily introduced in the "Five Year National Political Agenda," and reiterated through "South Korea-ASEAN Future Community Initiatives" which was announced in November 2017. The official propagation of the "New Southern Policy" was presented as the "Southern Economic Cooperation Committee" was established in August 2018. The "Southern Economic Cooperation Committee" held several international seminars and academic conferences to introduce Moon Administration's vision, exchange views on ways to enhance cooperation, and to promote comprehensive exchange between South Korea's policymakers and experts from ASEAN states.

Geopolitical Code of Northeast Asia+ Community of Responsibility and Inter-Korean Relations

As briefly mentioned above, "Pillar of Peace (Northeast Asia Peace and Cooperation Platform)" received more attention than the other pillar, "Pillar of Prosperity (New Northern Policy and New Southern Policy)." Even though the second pillar, regarding prosperity, is equally important, it can be obsolete in the absence of peace and stability in the region. In other words, if North Korea raises tension and threatens regional security, the question of prosperity becomes the second priority. This has always been a chronic problem in the region. Even in times of détente during Kim Dae-Jung Administration and Roh Moo-hyun Administration, economic cooperation and peacebuilding efforts were hindered by North Korea's provocation from time to time. Lack of trust and responsibility between the two Koreas raised the incentive of betrayal for the North Korean leaders.

The game of betrayal and security dilemma in the region was shifted with the introduction of new leaders in the region. President Moon came up with a new Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility," which provides a platform for dialogue and contribute to enhancing regional peace and cooperation, including North Korea. It was a message of peace and coexistence.

The North Korean leader has also taken a big step. In order to overcome its economic stagnancy from prolonged international economic sanctions, which might destabilize his regime survival, Kim Jong-un announced its "New Strategic Way" at the third plenary meeting of the seventh "Central Committee of the Workers' Party" on 20th of April 2018. (Lee, 2018: 4) The key message was that North Korea will focus on its socialist economic construction, rather than developing its nuclear technology and that it will hold dialogues with its neighbors and the international community.

Another key player was Donald Trump, the president of the U.S. Trump, typically a Washington D.C. outsider, refused conventional U.S. security stereotype of "No talks and no negotiations with the rogue state." He even mentioned about "Hamburger Meeting" with North Korean leader during his presidential campaign in June 2016. (Gass, 2016) He emphasized the importance of a dialogue; rather than cutting off the retreat route, he left the room for a change. President Moon also did his part in making efforts to revive the U.S.-North Korean dialogue channel.

New leaders and new approaches made 2018 a year of a great shift in the Korean peninsula. The Geopolitical Code of the Moon Administration's "Northeast Asia Plus Community of Responsibility" was aptly met with the circumstantial environment of North Korea, which resulted in a series of inter-Korean Summits in 2018. Moreover, with South Korea's efforts to mediate a dialogue between Kim Jong-un and president Trump, historic U.S.-North Korean Summit was held in 2018.

1. Panmunjom Declaration (27 April 2018)

The third inter-Korean Summit, which was held on 27 April 2018, opened the era of peace in the Korean peninsula. The Summit has not been held since October 2007, for almost eleven years. The place "Panmunjom," which has been a place for division and confrontation, has become a place of trust and cooperation. Two Koreas agreed on three key issues: Improve inter-Korean ties, Ease tensions in the Korean peninsula, and Peace-regime building and denuclearization. (Reuters, 2018)

The two sides agreed that the purpose of improving inter-Korean ties is to mutually prosper and for independent unification in the future. The action plans were as follows: hold dialogue and

negotiations in various fields including at high level, establish a joint liaison office with resident representatives of both sides in Kaesong, and encourage more active cooperation, exchanges, visits, and contacts at all levels. Article 2 declares that two Koreas will reduce tensions in the Korean peninsula; they agreed to alleviate the severe military tension and practically eliminate the danger of war in the peninsula. They have also agreed on making the West Sea into a maritime peace zone, with a rare stipulation of the NLL (Northern Limit Line). (Lee, 2018: 2) Article 3 deals with Peace-regime building and denuclearization, which is the most nettlesome issue. The two sides concurred that the current armistice should be terminated; also, in Clause 4, they have declared that our common goal is realizing, through complete denuclearization, a nuclear-free Korean peninsula.

One of the most significant achievements from the Summit was a joint liaison office with resident representatives of both sides in Kaesong. This signifies that two Koreas have acquired a "hot-line" which will function as a platform for dialogue and communication. (Kim, 2018) This is one of the key factors of the Geopolitical Code of the Moon Administration. Also, it was the first time that North Korean leader mentioned about a complete denuclearization. Even though rhetoric, it signals a major shift in the keynote of a Supreme Leader of North Korea. Moreover, the two leaders have agreed to end the Korean War later this year and to establish a peace regime. This implies that North Korea will take some actions in complying with the denuclearization schedule.

The declaration, nevertheless, was not fully rosy. The two sides could not stipulate any action plans to carry out their economic cooperation; even though the Moon Administration has the plan for economic cooperation in his Geopolitical Code, it seems that it was premature to discuss about any implementation measures under international sanctions. One other limitation was regarding denuclearization. Article 3 Clause 4 only states the C of the "CVID (Complete, Verifiable, Irreversible Dismantlement)", which is what the U.S. demands; this left the U.S. with a daunting homework to deal with the V and I.

2. U.S.-North Korean Summit (12 June 2018)

The Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility" has reached an upper stage with the progress in

convincing North Korea and the U.S. to hold a dialogue. As mentioned above, President Moon has contributed a lot to revive the U.S.-North Korean dialogue channel. In order to convince president Trump, the Moon Administration received a confirmation from North Korea that they will abort further nuclear tests and missile test-fires. (Jeon, 2018: 8) President Trump's pragmatism and Kim Jong-un's calculation proved right. The two sides have made a historic meeting in Singapore in June 2018, which was the first Summit between the two states. President Moon has praised both leaders for their courage and resolution in making this historic encounter (Moon, 2018). The last island of the Cold War was finally dismantled (Yonhap News, 2018).

The joint declaration was less inspiring than their encounter. Rather than a comprehensive agreement as many anticipated, it was more or less a political announcement that suggests goals and direction for improving mutual relations. (Jeon, 2018: 16) Both sides agreed on establishing renewed relations, building an enduring peace regime in the Korean peninsula, and complete denuclearization of the peninsula. (NYT, 2018) It implies that their first meeting was simply an opener; regarding the fact that the two sides have admitted that they will hold follow-up negotiations, substantive development might be deduced later.

The major development, however, was that president Trump committed to providing a security guarantee to North Korea, which signifies that the U.S. has finally recognized North Korea tacitly. North Korea, in return, reiterated that it will make efforts to denuclearize the Korean peninsula. This implies that the two sides seek to build confidence for further cooperation and peacebuilding. It is another fruitful outcome for the Moon Administration and it accords to the Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility." Nevertheless, the biggest limitation was that the homework from the "Panmunjom Declaration" - getting more than C from the CVID - has not been completed.

3. Pyongyang Joint Declaration (19 September 2018)

The fifth inter-Korean Summit, which was held in September of 2018 in Pyongyang, signified that the Moon Administration's Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility" is getting the shape. The two sides have met for the third time in 2018- April, May, and September - as a response to

their commitment to hold a fixed dialogue. Also, one other significant development is that president Moon has made a speech in front of the North Korean people for the first time. He delivered his Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility," outlining his vision and hope for enhanced relations, preventing war, and denuclearizing the peninsula. It was another historic moment to witness mutual communication for the first time. (Jeon, 2018: 1) Moreover, Kim Jong-un, for the first time, announced to the world that North Korea will make efforts to denuclearize the Korean peninsula. We can never assure anything in international relations, but this implies that the two sides have gradually built some confidence.

The two sides reconfirmed their will to abide by the agreements they have made in prior "Panmunjom Declaration." They have agreed to improve their relations, alleviate military tension and threat of war, and to promote follow-up U.S.-North Korean dialogue for executing denuclearization. The two sides have also signed a military agreement to implement their will to alleviate military tension and the threat of war. "Pyongyang Joint Declaration" have made some progress in connoting practical implementation measures regarding the improvement of mutual relations. Article 2, 3, 4, and 6 deals with various agreements: Hold groundbreaking ceremony for railroad and road connection; normalization of Kaesong industrial complex and Geumgang Mountains tourism; start negotiation on establishing special economic zones in West and East Sea; early opening of the permanent meeting room for dispersed families; Seoul visit of Kim Jong-un; and several ceremonies and cultural exchange schedules. (Ibid: 3)

Even though the fifth inter-Korean Summit failed to make any further progress in denuclearization, many experts concur that they are making progress. It is a fact that further mutual understanding and recognition will build up trust and peace.

Conclusion

The year 2018 has been a year of dramatic change and progress. Archenemies have met, exchanged ideas, and have agreed to end the hostility and mistrust. The Moon Administration has shown his vision and strategy in his Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility." On the basis of this Geopolitical

Code, South Korea has made efforts to build trust and mood for cooperation. The first step, improvement of relations, has been taken; the second step, alleviating military tension and threat of war, is about to move.

The changes in 2018 were rather an "over speed." South Korea has taken advantage of the opportunities and so far used it as momentum to make progress. However, South Korea need to look back and contemplate on the changes. Over-optimism might lead one into self-deception. (Lee, 2018) It might be too naïve to blindly trust the North Korean regime; a cautious tit-for-tat approach would lead the region into peace and prosperity. Without a Complete, Verifiable, Irreversible Dismantlement of the nuclear weapon, normalizing North Korea might be too dangerous. South Korea should, however, take two-track approach. The pace of dialogue and negotiations should be sustained and accelerated. In fact, inter-Korean exchange and economic cooperation are expected to continue and expand, as it has been discussed in "Pyongyang Joint Declaration."

Young North Korean leader, who received a Western education, might sincerely cooperate and abide by their mutual agreements. His attitudes and setting of the New Year's Address showed that he is eager to become a "normal" leader of a "normal" country. (Jeon, 2019: 1) He has also mentioned about the U.S.-North Korean Summit, stating that he hopes to satisfy the world.

On the contrary, North Korea might go back to betrayal and hostility, as it has been repeated for over 70 years. South Korea should not be a prisoner of history, but should never forget the history as well. The follow-up U.S.-North Korean Summit cannot be all-optimistic since there is a "variable" called Mr. Trump. The negotiation between the U.S. and North Korea might enter into a stalemate if the two sides lose confidence.

Due to the dramatic impact of North Korea factor, other foreign policy of South Korea had been buried under. Even though the Geopolitical Code of "Northeast Asia Plus Community of Responsibility" propose diversification, namely targeting the Eurasia and ASEAN, most of the diplomatic assets and resources were put into a single pillar. The year 2019 might be full-out testing on the second pillar, the "Pillar of Prosperity (New Northern Policy and New Southern Policy). (Jang, 2018) Facing his third year, if the

Moon Administration fails to show tangible results, he can face criticism that the second pillar was merely rhetoric.

The Moon Administration has a great chance with the "New Northern Policy." Improvement in inter-Korean relations indicates a northward opportunity ahead. As the two sides agreed in "Panmunjom Declaration" and "Pyongyang Joint Declaration," groundbreaking ceremony for railroad and road connection between the two Koreas has been held on 26th of December 2018. Connecting the Korean peninsula with a railroad can be a breakthrough for the Korean economy. When the "Trans Korean Railroad" is complete and be connected to the Eurasian region, it can function as a new engine for growth in transportation, logistics, and energy infrastructure industry. (Choi, 2018) Its connection to the "Trans China Railroad," "Trans Mongolian Railroad," and "Trans Siberian Railroad" will realize the "Iron Silk Road" which connects East Asia with Europe (Jang, 2018).

[Diagram 2. The Iron Silk Road]

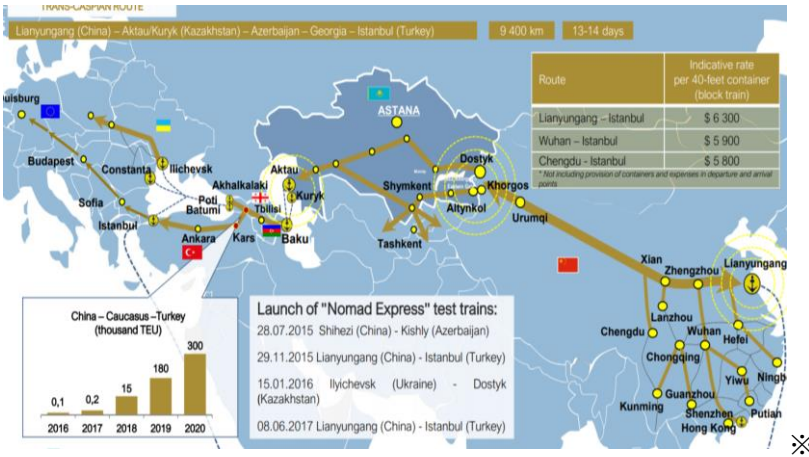


Source: Korea International Trade Association (2018)

Central Asia and Caucasus region, including Azerbaijan, will mutually benefit from this development. As China plans to connect its line with Azerbaijan and its "Trans Caspian International Transport Route," both South Korea and Azerbaijan could develop an economic cooperation belt using China. It will lead to mutual prosperity of South Korea as well as the Eurasian states as the Moon Administration has represented in its Geopolitical Code. The Moon Administration should make good use of the "Northern Economic

Cooperation Committee" to implement coherent and efficient policies towards the Eurasian region. It should discover a business that can mutually benefit both parties.

[Diagram 3. Trans-Caspian International Transport Route]



Source: Middle Corridor (2018)

References

CCHKMR (1963), History of the Korean Military Revolution, The compilation committee.

Flint, Colin (2006), Introduction to Geopolitics, Routledge.

JANG, Yong-hoon (2018), "Iron Silk Road and East Asia Rail Community: Economic and Diplomatic lead at once", Unified Korea, November Issue.

JEON, Bong-geun (2018), "Assessment of 12 June U.S.-North Korea Summit and implications to South Korea", IFANS Analysis on International Affairs, issue 2018-22.

JEON, Bong-geun (2019), "2019 New Year's Address of Kim Jong-un: Distinct features and implications", IFANS Focus, issue 2019-01K.

JEON, Bong-geun Jeon (2018), "Inter-Korean Summit 2018 in Pyongyang: Achievements and Significances", IFANS Focus, issue 2018-18K.

LEE, Beom-Joon (1998), Introduction to Korean Foreign Policy, Seoul, Beopmun-sa..

LEE, Ho-ryeong (2018), "Create situation first, then change the structure: Northeast Asian version of CSCE", Unified Korea, November Issue.

Oh&Lee, South Korea's Geopolitical Code and Inter-Korean Relations: "Northeast Asia+..."

LEE, Sang-sook (2018), "Assessment of Third Inter-Korean Summit and Reasons for Change in North Korea's Policy Stance: Focused on 'New Strategic Line'", IFANS Focus, Issue 2018-14E.

MFA (2017), Booklet on Northeast Asia Peace and Cooperation Platform, Ministry of Foreign Affairs.

Ministry of Unification (1998), Unification White Paper, Ministry of Unification.

Ministry of Unification (2004), North Korea Policy of the Roh Administration, Ministry of Unification.

NAM, KWANG KYU (2012), "The Reunification Policy of Rhee Syngman's Government", Unification Strategy, Volume 12, Number 2.

NECC (2017), Booklet on New Northern Policy Vision and Direction, Northern Economic Cooperation Committee.

Oh, Chong Jin (2012), "Security Conditions and Regional Competition in East Asia after the New Millennium: A South Korean Perspective", Perceptions, Volume 17, Number 4.

PARK, GEUN-HYE (2011), "A New Kind of Korea: Building Trust Between Seoul and Pyongyang", Foreign Affairs, Volume 90, Number 5.

SEO, Jaejin (2008) "Background and Goal of Lee Administration's North Korea Policy", North Korea Policy Vision and Roadmap of the Lee Administration, Korea Institute for National Unification.

The Bluehouse (2009), The National Security Strategy of the Republic of Korea, the Bluehouse.

UM, Sang-yoon Um (2015), "Two years of Korean Peninsula Trust-Building Process: Mid-term evaluation and improvement direction," Political Affairs and Policies, Volume 229.

YANG, Young-sik (1990), "Way to become one Korea", Seoul Times Publishers.

YOON, Taeryong (2018), "Overcoming the Strategic Paradox and move on to Common Security", The Era of Unification, Vol. 140.

<Internet resources>

Bluehouse (2018), "National Security Strategy of the Moon Administration", Bluehouse.
<https://www1.president.go.kr/articles/5169>.

CHO, Seokjang (2017), "Northeast Asia Plus Community of Responsibility", Korea Financial News.
<http://www.fnnews.com/news/201712111707025555>.

CHOI, Jae-duk (2018), "Peace in Korean peninsula, a moment for decisive Northern policy, Presian news. <http://www.pressian.com/news/article.html?no=198729#09T0>.

E-today (2017), "Reinforcing Economic diplomacy through Multilateralism: Northeast Asia Plus Community of Responsibility, E-today. <http://www.etoday.co.kr/news/section/newsview.php?idxno=116626>.

GASS, Nick (2016), "Trump: I'll meet with Kim Jong Un in the U.S.", Politico. <https://www.politico.com/story/2016/06/donald-trump-north-korea-nukes-224385>.

JANG, Young-eun (2018), "Closing account for 2018 Moon Administration's diplomacy and security", E-daily. <http://www.edaily.co.kr/news/read?newsId=03171766619442784&mediaCodeNo=257>.

KIM, Soohan (2018), "Opening of joint liaison office with resident representatives of both sides in Kaesong: what is the meaning of this?", Economic Herald. <http://news.heraldcorp.com/view.php?ud=20180427000846>.

LEE, Geun (2018), "Will North Korea go as we hope", Kyunghyang Newspaper. http://news.khan.co.kr/kh_news/khan_art_view.html?artid=201812132045035&code=990308.

MOON, Jae-in (2018), "Presidential Statement on the U.S.-North Korea Summit", Bluehouse. <https://www1.president.go.kr/articles/3547>.

MOON, Jae-in (2018), "Presidential Statement on the U.S.-North Korea Summit", Bluehouse. <https://www1.president.go.kr/articles/3547>.

New York Times (2018), "The Trump-Kim Summit Statement: Read the Full Text", New York Times. <https://www.nytimes.com/2018/06/12/world/asia/trump-kim-summit-statement.html>.

Reuters (2018), "Panmunjom Declaration for Peace, Prosperity and Unification of the Korean Peninsula: Full-text", Reuters. <https://uk.reuters.com/article/uk-northkorea-southkorea-summit-statement/panmunjom-declaration-for-peace-prosperity-and-unification-of-the-korean-peninsula-idUKKBN1HY193>.

The Korea Times (2005), "Korea as a Balancer in Northeast Asia", The Korea Times. https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2018/09/103_255848.html.

Oh&Lee, South Korea's Geopolitical Code and Inter-Korean Relations: "Northeast Asia+..."

Yonhap News (2018), "Kim Jong-un and Trump, historic first step to terminate Cold War in Korean peninsula, Yonhap News. <https://www.yna.co.kr/view/AKR20180612163400022?input=1195m>.

Yonhap News (2018), "President Moon's congratulatory address: Inter-Korean and Northeast Asian mutual prosperity initiatives unveiled, Yonhap News. <https://www.yna.co.kr/view/AKR20180815026351001>.

Tarihsel Perspektiften Japon İstihbaratı

Kubilay ATİK*

Öz: Bu makale Japon istihbarat teşkilatlarının yapılanmalarını ve kuruluş ve çalışma amaçlarını tarihsel bir perspektiften ele alarak bu yapıların işlevleri ve gelişimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Doğu Asya'da günümüzde de yalnız ekonomik anlamda değil siyasi ve askeri alanda da güçlü ve önemli bir aktör olmayı sürdüren Japonya'nın istihbarat alanındaki faaliyetlerinin tarihsel bir perspektiften incelenmesi önemlidir. Özellikle Meiji Restorasyonu ile birlikte çağdaşlaşma hareketine giren Japon ordusu istihbarat birimleri sayesinde gerek genişlemeci politikaların desteklenmesi gerekse işgal edilen yerlerin yönetimi için istihbarat faaliyetlerini güçlendirmiş, ikinci dünya savaşının sonuna kadar da Japon istihbarat birimleri bölgesel ve küresel anlamda etkili olmuşlardır. Bu nedenle Japon istihbarat birimlerinin kısa bir tarihçesinin ve gelişim süreçlerinin anlatımı önemlidir. Bu çalışma kapsamında bu istihbarat örgütlerinin ve tarihçelerinin yanı sıra onların iç yapıları ve işlevlerine de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Japonya, Doğu Asya, İstihbarat*

Japanese Intelligence from a Historical Perspective

Abstract: This article aims to observe functions and the development of the Japanese intelligence agencies and organizations through examining their structures, and reasons for establishment from a historical perspective. In that respect, it is important to observe the intelligence activities of Japan that still maintains to be one of the most powerful actors in East Asia in terms of economical but also political and military. Especially after the Meiji Resoration, the newly modernized Japan army was strengthened and developed by the help of the intelligence organizations, both for supporting the expansionist policies and the administration of the occupied territories, and the Japanese intelligence organizations remained to be effective on a regional and global bases until the end of the World War II. Therefore, a brief historical narrative of the Japanese intelligence agencies and their development processes is important. It was also reflected the

* Dr. Öğr.Üyesi, Nevşehir HBV Üniversitesi, Tarih Bölümü kubilayatik@gmail.com
Gönderim Tarihi: 20 Kasım 2019, Kabul Tarihi: 02 Ocak 2020

functions and the internal structures of these agencies within the framework of this article.

Keywords: *Japan, East Asia, Intelligence*

Giriş

Japonya'da istihbarat örgütleri orta çağa kadar dayanmaktadır. Pek çoğumuzun popüler kültürden tanıdığı Ninja (忍者) ya da daha doğru adlandırma ile Shinobiler (忍び) bu istihbarat geleneğinin sadece su yüzüne çıkmış çok küçük bir kısmıdır. Gerçek anlamda istihbarat faaliyetleri Sun Zi'nın da Savaş Sanatı adlı eserinde belirttiği tarzda klasik Çin yöntemleri ile yapılmıştır (Morita, 2018: 58). Bu yöntemler arasında kendi tüccarlarını komşu devletler hakkında bilgi almakla görevlendirmek, karşı tarafın bölgesine ajanlar sokmak ve Çin'in bugün de yaptığı gibi psikolojik harekâta bulunmak sayılabilir. Ünlü bir örnek olarak Japonların Sengoku Jidai (戦国時代: 15-17. Yy.) adını verdikleri Savaşan Beylikler döneminin ünlü derebeylerinden Takeda Shingen (武田信玄) kendi beyliğinde belli yaşın üstündeki kişileri yük oldukları gerekçesiyle kendi beyliğinden kovmuş ve bu kişiler komşu beyliklere sığınmıştır. Kendi beyliğinden kovulan kişilerin Takeda Shingen'e karşı hisler besleyeceğini düşünen komşu derebeyleri bu kişileri beyliklerine yerleştirip bazılarını da hizmetlerine almıştır. Ancak bu insanlardan bazıları Takeda ailesine bağlılıkları sürdüğü için yerleştikleri beylikler aleyhinde istihbarat faaliyetleri sürdürerek daha sonradan Takeda Shingen'in bu beylikleri fethetmesine yardımcı olmuşlardır (Turnbull, 2013: 31). Buna benzer örnekler daha da çoğaltılabilir. Daha sonra Tokugawa Şogunlarının 1603 yılında ülkeyi birleştirerek yeni bir düzen kurmaları neticesinde yeni bir devlet yapılanması ve buna uygun bir istihbarat ağı da oluşturulmuştur. 1640 yılında Şogun Iemitsu'nun fermanıyla Japonya dış dünya ile olan ilişkilerinde kısıtlamaya gitmiş ve düzenli diplomatik ilişkileri ve ticareti Hollanda, İngiltere, Çin, Kore ve Ryûkyû krallığı ile kısıtlamıştır. Bunda en büyük neden İspanyol ve Portekizlilerden gelen sömürgeci yayılmadır (Atik, 2012: 109). Bu amaçla İspanyol ve Portekizlilerin Fransisken ve Cizvit tarikatlarını kullanmalarından şüphelenen Japonlar Shimabara yarımadasında çıkan ve zorlukla bastırılan bir Hıristiyan ayaklanmasından sonra şüphelerinde haklı olduklarını görerek Hıristiyanlığı yasaklamış ve dış ilişkilerinde daha mesafeli

olmuşlardır. Ayrıca içeride yeni egemenlik altına alınan derebeyleri de kontrol altında tutabilmek ve hareketlerini izleyebilmek için etkin bir istihbarat ağı gerekliydi, zira bu derebeyleri 250 yıl kadar sonra birleştiklerinde Şogunluğu kolayca devirmişlerdir. Ancak 1600-1868 yılları arasındaki Edo dönemi boyunca istihbarat ağı hem iç hem de dış politika kararlarının alınmasında son derece etkili olmuştur.

Meiji dönemi ile birlikte ivme kazanan modernleşme hareketi ve beraberinde yabancılar ile var olan ilişkilerin artması istihbarat biçiminin ve ağının yapılandırılıp geliştirilmesi ile sonuçlanmıştır. Bu dönem ile birlikte geliştirilen istihbarat ağı ileride Japonya'nın milliyetçilik etkisi ile yayılmacılığına ve hammadde arayışlarına cevap verecek bir Japonya Dış Politikası oluşturma amacına sahip olacaktır. Ancak Japonya istihbaratının zaaf olarak nitelendirilebilecek parçalı yapısı birimler arasında rekabete sebebiyet verecek ve bunun neticesi olarak ikinci dünya savaşından mağlup ayrılacaktır. İkinci dünya savaşı sonrasında Amerikalıların denetiminde kurulan istihbarat ve güvenlik birimlerinin de benzer şekilde parçalı bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Savaş sonrası Japonya istihbaratının donatılmış ve örgütlenmiş bir yapıdan uzak olmasının başka sebeplerinin de olduğu söylenebilir. Japonya'nın egemenlik altına alınmasının akabinde de Amerikan askeri ve istihbarat varlığının devam etmesi ile anti-militarist eğilimler neticesinde büyük yetkilerle donatılan ve vatandaşların haklarını kısıtlayan istihbarat yapılanmasının itici bulunması modern Japonya istihbaratının yetersiz olmasının başlıca sebepleri olarak gösterilebilir

Edo dönemi Japonya İstihbaratı

Edo döneminde (1600-1868) Şogunluk yönetimi için iç istihbarat alanında diğer derebeyleri gözlemek üzere Ōmetsuke (大目付) adı verilen görevliler derebeylerin mülklerinde görevlendirilmiş bunun yanı sıra imparatorluk ailesinin bulunduğu Kyoto kenti de sürekli olarak gözetim altında tutulmuştur (Tsukahira, 1966: 27). Ancak asıl önemli tehdidin içeriden değil dışarıdan gelebileceğini sezen Japonlar örneğin Ruslar Uzak Doğu'ya açılmaya başladıktan sonra Rus yayılmasına karşı önlem olarak kuzey bölgelerinde daha çok faaliyette bulunmaya başlamış (Wells, 2004: 38), ayrıca ilişki halinde oldukları Hollandalılardan Ruslarla ilgili gelişmeleri düzenli olarak istemişlerdir. Örneğin

Kırım savaşı sırasında savaş hakkında düzenli olarak Hollandalılardan bilgi istenerek savaşı Rusya'nın kaybetmesi sonucu Rusların batıya doğru ilerlemesinin durması sonucu doğuda genişleme faaliyetlerine öncelik vereceği öngörülmüştür (Erkin, 2002: 19). Ancak Japonlar için Kırım savaşından daha önemli ve daha yakın olan gelişme Afyon savaşları olmuştur. Tarihi olarak Doğu Asya'nın devi olan Çin, ekonomik, kültürel ve siyasi anlamda Japonya'nın da dahil olduğu Doğu Asya kültür çemberini binlerce yıldır domine etmekteydi. Bu bağlamda Çin merkezli bir diplomasi ve dünya algısı yalnız Çin değil, komşusu olan Kore ve Vietnam gibi devletler ve kısmen de Japonya tarafından da kabul edilmekteydi. Ancak İngiltere başta olmak üzere batılı güçlerin bölgeye dayatmacı politikaları ve sonunda da Çin'i iki kez yenerek ticarete ve kendi şartlarıyla diplomasiye zorlamaları Japonya'da endişeye neden olmuştur (Asakawa, 2003: 15). İşte Çin'in bir kaosa sürüklenip batılı güçlerin ortak sömürgesine dönüştüğü, Rusya'nın giderek Japonya'ya baskıcı tutumunu arttırıp Doğu Asya'da yayılcı politikasını hızlandırdığı ve gerek İngilizlerin gerekse Amerika'nın Japonya'ya Çin'e dayatılanlara benzer anlaşmalar dayatma çabasına girdiği bir ortamda Şogunluk için dış istihbarat daha da önem kazanmıştır. Çin'in bu savaşlarda hezimete uğraması ve Çin için bölgede binlerce yıllık hegemonya sonrası utanç verici ve Avrupa lehinde eşit olmayan anlaşmalar imzalamaya zorlanması Japonların da benzer bir sona uğramasını olası kılmaktaydı. Buna ek olarak Afyon savaşlarının çok öncesinde Japonya kıyılarına hem İngilizler sıklıkla da Ruslar gelmekteydi (Gow vd., 2003: 108). Gelen Ruslardan bazıları esir alınarak sorgulanmış ve Rusların niyetleri hakkında bilgi alınmaya çalışılmış (Wells, 2004: 36), buna ek olarak İngilizler ve Fransızların bölgedeki gerçek güçleri de Hollandalılar, Çinli tüccarlar ve yakalanan Ruslardan alınan istihbarat neticesinde daha gerçekçi bir şekilde hesaba katılarak buna göre bir dış politika belirlenmeye çalışılmıştır (Morita, 2018: 87). Ancak yine de Amerikalıların böyle bir politikaya çok da zaman vermeden ülkeyi batılı güçlere açmaya zorlaması sonucu çıkan siyasi kargaşa ve ayaklanma ortamında Şogunluk devrilerek Meiji Reformasyonu adı verilen yenileşme hareketi başlamıştır.

Meiji Döneminden II. Dünya Savaşına Kadar Japonya İstihbaratı

1868 yılında Tokugawa Şogunluğunun haklarından feragat ederek yönetimi İmparatora ve onun emrinde kurulan hükümete devretmesiyle Japon modernleşmesi adını verdiğimiz hareket daha

da hız kazanmıştır. Aslında modernleşme hamlesi daha ülkenin kapalı olduğu dönemde Hollandalılar ve Çinlilerden alınan bilgi sonucu batılı güçlere karşı Japon silahlarının yetersiz kalacağı görülerek Şogunluğun son dönemlerinden itibaren askeri alanda başlatılmışsa da (Atik, 2012: 103) topluma ve devletin geneline yayılması Meiji dönemi ile birlikte başlamıştır denilebilir. Edo dönemi boyunca Japonların temel istihbarat kaynağı Nagasaki kentinde Hollandalılar ve Çinliler ile resmi ticaret için kurulan ticaret büroları, Kore ve Ryûkyû krallıklarından gelen elçilik heyetleri olmuştur (Isao, 1975: 23). Japonlar 200 yıldan uzun süre Japonların ister sıradan vatandaş ister devlet görevlisi olsun yurtdışına çıkmasını yasaklamış ve dış dünya ile ilgili bilgileri de kısıtlı bir çevre dışına çıkarmamıştır. Ancak Meiji dönemi ile birlikte daha gelişmiş bir istihbarat ağı kurulmasının gereği anlaşılmış ve Japonların ikinci dünya savaşı sonlarına kadar güdecekleri yayılcı politikada istihbarat örgütlerinin büyük etkisi olacaktır (Chen, 1984: 92).

Meiji dönemi ile birlikte hızlı bir sanayileşme hamlesi içerisine giren Japonya hem artan özgüven ve milliyetçiliğin etkisi ile genişlemek isteyen bir şahinler grubu hem de sanayisinin ihtiyaç duyduğu hammaddeleri elde etmek için sömürelere gereksinim duyulduğundan Asya'da yeni topraklar ve pazarlar kazanmanın yollarını aramaya başladı. Ancak Japonya iki yüzyıldan uzun süredir dış dünyayla ilişkilerini kısıtladığından ve bundan önce de Moğol işgalleri ve Japonya'nın Kore'yi 1590'lı yıllardaki işgal girişimleri haricinde Edo dönemi öncesinde de Japonlar genellikle kendi aralarında savaşmaktaydı. Bu bağlamda Japonlar 19. yüzyılın sonundan itibaren genişleme politikası izleyene kadar ciddi anlamda bir dış istihbarat ağı kurma gereksinimi duymamışlardır (Williams, 2013: 82). Bu yüzden kendi geleneksel istihbarat yapılanmaları dış istihbarat alanında çok fazla işe yaramamıştır (Rhee, 2012: 91). Buradan hareketle deniz güçlerini İngiliz, kara güçlerini de Alman modelinde yapılandıran Japonlar özellikle 1930'lu yıllardan itibaren Alman modelinde bir istihbarat yapısı kurma yoluna gitmişlerdir (Morita, 2018: 89).

Japonya ilk başlarda genişleme politikası ve bu politikayı destekleyecek bir dış siyaset için dış istihbaratın ne kadar önemli olabileceğini kavrayamamış genellikle resmi raporlarla yetinmiştir (Chen, 1984: 89). 19. yüzyılın ikinci yarısındaki bu politika Japonlara 1894 yılında Çin-Japon savaşında kazandığı toprakların bir kısmını

küçük düşürücü bir şekilde geri vermek zorunda kaldığında pahalıya mal olmuştur. Japonlar Doğu Asya'da, özellikle de Mançurya'da Rusya aleyhinde bir ilerlemenin bu denli hızlı olmasının yalnız Rusları değil İngilizlerle Fransızları da tedirgin edeceğini yalnızca elçilik raporlarına dayanarak hesap edememişlerdir (Gow v.d., 2003: 97). On yıl sonrasında meydana gelen Rus-Japon savaşı sırasında ise Japonlar en azından askeri istihbarat alanında ilerleme kaydettiklerini göstermişler hem Mançurya'da hem de İstanbul, Viyana gibi kentlerdeki İstihbarat birimleri sayesinde Rus donanmasının Baltık Denizi ya da Karadeniz'den hareketlerini izleyip haber vererek Japon donanmasını uyarılmışlardır (Dündar, 2006: 52). Ancak askeri istihbarat alanındaki bu başarıların sürmesine rağmen Japonlar 1930'lu yıllara değin gerçek manada etkin bir istihbarat ağı kurmakta çok başarılı olamamışlardır.

Rus-Japon savaşındaki zaferin ardından Japonlar daha da özgüven kazanarak Asya ana karasında ekonomik ve siyasi genişleme ve sömürgeci büyük güçler arasına girme hedefini benimsemişlerdir. Birinci Dünya savaşı sırasında Müttefik Güçler tarafında yer alan Japonya, Uzakdoğu'daki Alman sömürgelerini zorlanmadan ele geçirmiştir. Ancak Japonları da diğer müttefikler gibi asıl endişelendiren şey Çarlık Rusya'sında rejim değişikliği sonrası Bolşeviklerin yönetimi ele geçirmesi oldu (Spang-Wippich, 2006: 83). Rus Japon savaşı ve sonrasında birinci dünya savaşı sırasında da Japonlar Çin ve Mançurya dışında etkin bir istihbarat örgütüne ihtiyaç duymamışlardı (Paine, 2017: 101). Bu bağlamda Japonlar daha çok askeri polis (kenpeitai 憲兵隊) ve Dışişleri Bakanlığına bağlı kollara aracılığı ile yapılmaktaydı (Kotani, 2013: 97). Ancak Rusya'da meydana gelen devrimin Japonya'ya da sıçrama ihtimali Japonları iç güvenlik konusunda da dikkatli olmaya itti. 1881 yılında kurulmuş olan kenpeitai ilk kuruluşu itibariyle Fransız jandarma teşkilatını örnek alıp ismen bir askeri polis teşkilatı olmakla birlikte uygulamada Alman modeline göre işleyen bir gizli polis teşkilatıydı ve Alman Gestapo polisine benzer bir şekilde operasyonlarını yürütmekteydi (Morita, 2018: 98). 1907 yılında kenpeitai yalnız Japon iç güvenliğinden sorumlu tutulmakla kalmayıp yeni işgal edilmiş olan Kore'de ve daha sonrasında da işgal edilen tüm bölgelerde güvenlikten sorumlu tutuldu (Morita, 2018: 99), ve Jandarma görevinin yanı sıra tokkô (特高) adı verilen özel bir istihbarat birimi de içermekteydi (Morita, 2018: 99). Japonya

içerisinde İç İşleri bakanlığına bağlı olarak çalışmaktayken Japonya dışındaki işgal edilen bölgelerde Savaş Bakanlığına bağlı olarak operasyonlarını sürdürmekteydi (Morita, 2018: 101). Japonya içerisinde birincil önceliği özellikle komünist ve diğer muhalif grupları izlemek ve kontrol altına almakken dışarıdaki görevi yeni işgal edilen bölgelerde kontrolü sağlamak, bağımsızlık isteyen grupların arasına sızmak ve bunları bastırmak ve bu bölgelerin Japonya'yla bütünleşmesi için halk arasında propaganda yaymaktı (Keene, 1964: 57). Birinci dünya savaşının sonuna kadar Japonya'nın işgal ettiği tüm bölgelerde bağımsızlık hareketlerini bastırmak ve Japonya içerisindeki muhalefeti bastırmak için kullanılan kenpeitai teşkilatı başa geçen aşırı milliyetçi hükümetlerin emrinde giderek daha da sert önlemler aldı ve güçlendi (Kotani, 2013: 87). Yalnızca Japonlardan oluşmayan bu teşkilat işgal edilen bölgelerden de bünyesine mensuplar katmaktaydı. İkinci dünya savaşı sonrasında Japon işgali sırasında Japonlar ile işbirliği yapan pek çok kimse özellikle Kore, Güneydoğu Asya ve Vietnam'da yeni kurulan milliyetçi hükümetlerin istihbarat teşkilatlarında ve polis teşkilatlarında önemli görevler aldı (Amoroso, 1998: 39). Hatta kenpeitai üyesi bazı Japonlar dahi ülkelerine dönmek yerine buldukları yerlerdeki hükümetlerin hizmetine girmeyi yeğlediler (Williams, 2013: 97). Kenpeitai her ne kadar bir iç güvenlik ve istihbarat teşkilatı olarak kurulmuş olsa da özellikle ikinci dünya savaşı öncesi dönemden itibaren Alman ve İtalyan istihbarat örgütleri ile işbirliğine giderek Avrupa'da Japonya'yı ilgilendiren konular ve Uzakdoğu'daki Sovyet birliklerinin faaliyetleri konusunda bilgi alışverişinde bulunmuştur (Spang-Wippich, 2006: 81). Bunlara ek olarak Japon askeri istihbaratı özellikle de donanma istihbaratı ABD ile muhtemel bir çatışmaya karşı hazırlıklı olmak için gerek ABD içinde gerekse Güney Amerika ve Meksika'da faaliyetlerde bulunmuştur (Kotani, 2013: 105). Aşırı milliyetçi gruplara kurdukları ve başlarda daha çok Çin'de ve Kore'de faaliyet gösteren Kara Ejderler (kokuryūkai/ 黑龍會) ve Karanlık Okyanus (Gen'yōsha/ 玄洋社) gibi gizli yeraltı toplulukları göçmen ve benzeri görünümde Doğu Asya, Latin Amerika ve Amerika'ya sızarak donanmaya ve kenpeitai'ya istihbarat sağlamışlardır (Morita, 2018: 104). Nitekim Pearl Harbor baskını öncesinde donanmanın yeri, gemilerin ve uçakların sayısı gibi pek çok detay Japon ajanlarca titizlikle uzun süre incelenmiş ve daha sonrasında

bu istihbarata dayanarak saldırı planları hazırlanmıştır (Paine, 2017: 126).

Savaş Sonrasından Günümüze Japonya İstihbaratı

Japon istihbarat örgütlerinin bu dönemde ve sonrasında en büyük zaaflarından birisi parçalı yapı olmuştur diyebiliriz. Her ne kadar savaş yıllarında ön planda görünen istihbarat teşkilatı kenpeitai olsa da özellikle dış istihbarat alanında Japonya'da bugün de süregelen parçalı bir yapı mevcuttu. Donanma, Kara kuvvetleri, Dışişleri Bakanlığı ve Savaş Bakanlığı kendi istihbarat birimlerine sahipti ve genelde bu birimler arasında bir rekabet söz konusuydu (Williams, 2013: 89). Bu yapı savaş sonrasında da devam etmiştir. Bu birimler içerisinde dahi tıpkı ortaçağdaki samuraylar arasındaki klanlaşmaya benzer şekilde takım önderleri etrafında bir yapılaşma ve aynı birim altındaki takımların öndere bağlı olarak birbirleriyle rekabeti olmuştur (Williams, 2013: 89). Bunun sonucu olarak Japonlar ikinci dünya savaşından yenik ayrılp ordularını ve kenpeitai gibi istihbarat ve polis birimlerini lağvederek müttefik idaresi altına girdikten sonra müttefiklerin, özellikle de Amerikalıların himayesinde kurulan yeni güvenlik ve istihbarat birimleri de merkezi olmaktan uzak ve parçalı bir yapıya sahiptir denilebilir. Japonya'da CIA'ye karşılık geldiği söylenebilecek merkezi bir haber alma örgütü olmadığı gibi var olan teşkilatların da maddi ya da siyasi açıdan Japonya ölçeğindeki orta düzey güçlerle kıyaslandığında çok cılız kaldığı söylenebilir. Bunun tarihi sebepleri parçalı ve düzensiz yapıda bulunabilirse de maddi ve siyasi olarak güçsüz kalmaları daha çok savaş sonrası anti-militarizm ve travma ile açıklanabilir.

1949'da işgal güçleri tarafından Japon ordusu ile birlikte Kenpeitai ve diğer polis teşkilatları içerisinde de savaş suçlularına yönelik bir temizlik çalışmasına gidilmiş ve pek çok asker, polis ve istihbaratçı görevlerinden uzaklaştırılmıştır (Kotani, 2013: 182). Ancak çok geçmeden Amerikalılar önderliğindeki işgal yönetimi Japonya'nın değerli bir müttefik olabileceğini fark etmiş ve düzenin yeniden sağlanabilmesi ve Sovyetler ve Çin gibi iki bölge gücü ile mücadele için yeniden bir yapılanmaya gitmiştir. 1952 yılında Japon polis teşkilatı ile birlikte eski istihbarat örgütü elemanları da yeniden işe alınmaya başladı (Archambeault-Fenwick, 1983: 92). Bunlar genellikle savaş dönemi belgelerinin tasnifi gibi basit işlerde istihdam edilseler de bu aslında Japon istihbarat örgütünün

Amerikalıların desteğinde yeniden yapılandırılmasının yolunu açmaktaydı (Williams, 2013: 79). Bu yıllarda temelleri atılan istihbarat teşkilatları günümüze değin Amerikan modelini izlemek istemişlerse de CIA ya da FBI tarzı bir istihbarat ağı günümüzde Japonya'nın sahip olduğu tüm ekonomik ve siyasi güce rağmen mevcut değildir.

Modern Japon istihbarat ağının parçalı ve zayıf yapısındaki ilk etmen daha önce de bahsedildiği gibi kurumlar arasında ve kurumların kendi içerisindeki rekabet ve birbirinden ayrı yapısıdır. Bunun nedenleri genellikle tarihseldir. 1952 sonrası dönemde her ne kadar Amerika model alınmaya çalışılsa da istihdam edilen kişiler eski alışkanlıkları sürdürmüştür denilebilir (Morita, 2018: 106). Ancak bir başka neden de Japonya'dan işgal güçleri çekilip egemenlik alındıktan sonra da Amerikan askeri ve istihbarat varlığının sürmesi ve Japonya'nın güvenliğini garanti altına almasıdır. Buna ek olarak özellikle Japon solunda ve liberaller arasında yaygın olan anti-militarist eğilimler sebebiyle savaş yıllarında olduğu gibi büyük yetkilerle donatılmış ve gizli operasyonlarla vatandaşların haklarını kısıtlayan istihbarat teşkilatı fikri en az agresif bir orduya sahip olmak kadar itici gelmekteydi. Bu sebeple Japon istihbarat teşkilatlarına küçük bütçeler ayrılmaktaydı (Morita, 2018: 107). Bunların arasında MİT yada FBI'ye en yakını olan PSIA (Public Security Intelligence Agency/ Kôanchôsachô/ 公安調査庁) 21 Temmuz 1952 tarihinde kurulmuştur (Kotani, 2013: 107). Bünyesinde 1500 civarında çalışan barındırır ve yaklaşık 15 milyar yen gibi hem Japonya hem de Japonya ölçeğindeki orta düzey güçlere göre oldukça küçük bir bütçeye sahiptir (Morita, 2018: 104). Üstelik bu bütçe 90'lı yıllardan itibaren 17 milyar yenden 15 milyar yene düşürülmüştür (Morita, 2018: 109). Bunda soğuk savaşın sona ermesinin de etkisi büyüktür. Japonya 1990'lı yıllardan itibaren daha çok terörle mücadele ve iç güvenlik alanında istihbaratını güçlendirmeye yönelmiştir denilebilir. Bunda Tokyo metrosunda 1995 yılında meydana gelen sarin gazı saldırılarının ve 11 Eylül saldırılarının rolü büyüktür.

Ancak yalnız PSIA üzerine yoğunlaşmak Japon istihbarat yapısı hakkında yanılmamıza neden olabilir. Adalet Bakanlığına bağlı bir birim olan PSIA haricinde Japon Polis teşkilatı, Dışişleri Bakanlığı, Savunma Bakanlığı, Sahil Güvenlik, Maliye bakanlığı, Ekonomi Ticaret ve Sanayi Bakanlığı bünyesinde de istihbarat birimleri bulunmaktadır ve bu birimler daha çok dış istihbarat

toplama ve toplanan istihbaratın analizi konusunda daha etkindirler (Williams, 2013: 89). Bu birimler dahil oldukları bakanlıklar bünyesinde faaliyet göstermekle birlikte birbirleri ile iletişimleri kısıtlıdır. Bu da Japon istihbarat ağının zayıflıklarından birisidir denilebilir. Ancak bunların haricinde ve hepsinden daha etkin olan istihbarat birimi Naichô adı verilen Bakanlar Kurulu için istihbarat toplayan, buna ek olarak diğer istihbarat birimlerinden gelen verileri de birleştirerek analiz eden kurumdur (Williams, 2013: 90). Buna ek olarak müttefik ülkelerden ve diğer dış haber ve basın kaynaklarından toplanan istihbarat ve bilgiler de Naichô tarafından toplanarak analiz edilir (Morita, 2018: 109). 170 civarı personeli bulunan Naichô'daki çoğu çalışan Polis Teşkilatı, Dışişleri Bakanlığı ve diğer bakanlıklardan görevlendirilen kişilerdir. Gerek çalışan sayısı gerekse bütçesi itibariyle CIA yada MİT gibi bir istihbarat teşkilatı olmanın uzağında olmakla birlikte Naichô dış politika kararlarının verilmesinde etkin ve işe yarar istihbarat sağlamakla görevlidir ve PSIA dahil diğer tüm istihbarat ağlarından daha etkin görev almaktadır (Kotani, 2013: 107). Wikileaks belgelerinin sızdırılmasından sonra Naichô ile CIA arasında pek çok görüş alışverişi ve eğitim seminerleri düzenlendiği ortaya çıkmıştır (Morita, 2018: 111). Günümüzde Naichô'nun daha da geliştirilerek CIA benzeri bir yapı haline getirilmesi tartışılmaktaysa da kısa vadede Japonya'nın Kore yarımadası ve Çin ile olan sorunlarına rağmen anti-militarist tutumunu sürdürmesi engel teşkil etmektedir (Morita, 2018: 129).

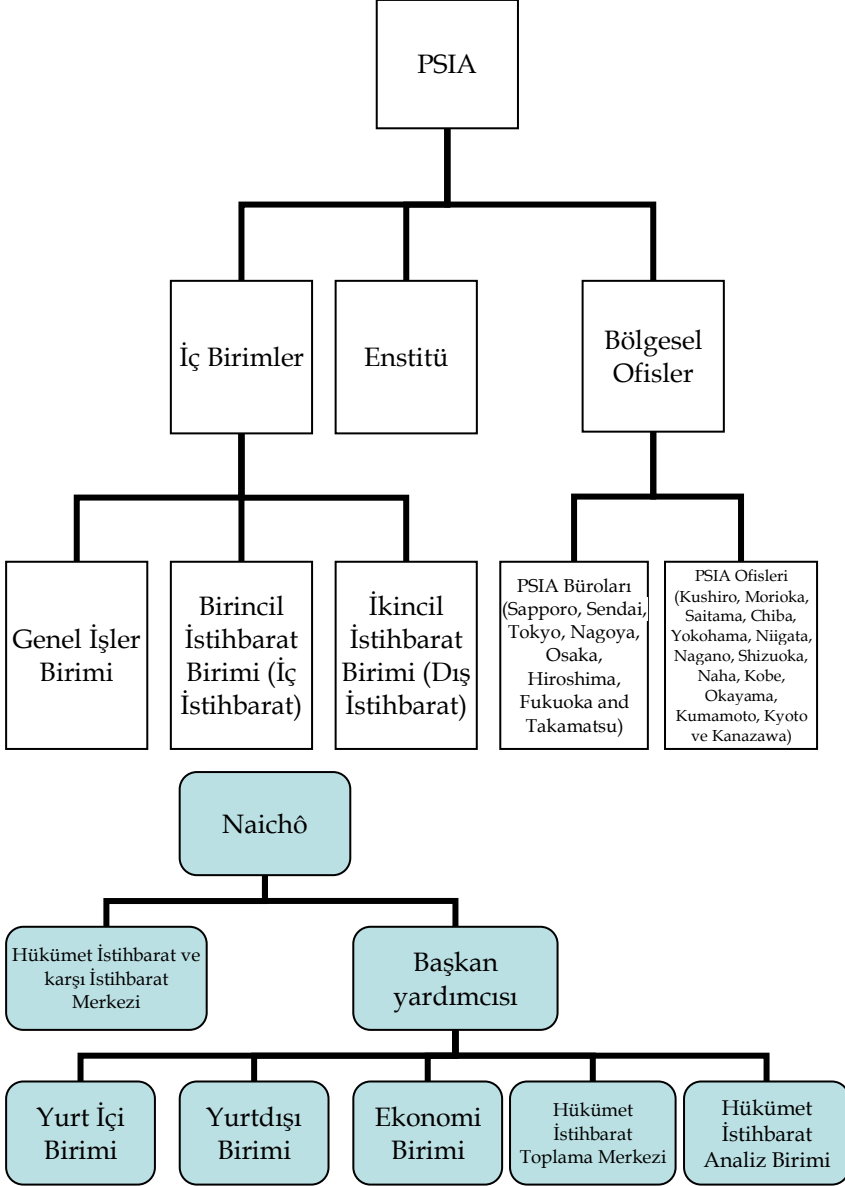
Sonuç

Japonya istihbaratının prototip örnekleri Savaşan Beylikler döneminde görülmektedir. Tokugawa Şogunlarının 1603 yılı itibari ile ülkeyi birleştiren ve barış ortamını temin eden girişimleri neticesiyle bu yapılanmaya uygun yeni bir istihbarat ağı oluşmuştur. Bu yeni istihbarat yapılanması Edo döneminde egemenlik altına alınan derebeyliklerin hareketlerini izleme ve onları kontrol altında tutabilmek amacına sahiptir. Modernleşme yolunda bir dönüm noktası olarak ifade edilebilecek Meiji Restorasyonu ile birlikte Japonya, gelişmiş bir istihbarat ağının kurulması gerekliliğinin farkına varmıştır. Bu dönemde geliştirilen istihbarat ağı Japonya'nın dış politikasını belirlemede etkin bir role sahiptir. Bu istihbarat ağı, yirminci yüzyılın ilk yarısında, Japonya'nın milliyetçilik ideolojisi ile yayılcılığı ve hammadde

arayışlarında ülkenin ihtiyaçlarını karşılama doğrultusunda etkin bir şekilde hareket edecektir. Fakat mevcut istihbarat ağının parçalı bir yapıda olması ve birimler arasındaki rekabet, Japonya'nın sahip olduğu amacı olumsuz etkilemiş ve bu durum ikinci dünya savaşının kaybedilmesine etki etmiştir. Savaş sonrasında da istihbarat ağı çeşitli sebepler neticesinde örgütleniş bir özelliğe sahip olmaktan uzaktır ve parçalı yapısını devam ettirmiştir.

Günümüzde Kore yarımadasında Japonya'yı da ilgilendiren sorunlar, Çin'in faaliyetleri ve terörizm gibi pek çok sorun Japonya'nın kendisini savunması için güçlü bir istihbarat ağını gerekli kılmaktadır. İkinci dünya savaşının hemen ardından Amerikan modelinde ve Soğuk Savaş gereksinimlerine göre kurulmakla birlikte Japon istihbarat teşkilatlarının gelişmelere bağlı olarak kendilerini güncellemeleri ve hatta CIA ve FBI tarzında tek merkezden yönetilir daha güçlü ve yetkin teşkilatlar haline gelmeleri kuvvetle muhtemeldir. Ancak tarihsel bağlamda bakıldığında Japon istihbarat yapısı Türkiye ya da batıda anladığımızdan daha farklıdır ve yetkileri bakımından son derece kısıtlanmıştır. Bunda siyasi ve Japon anayasasından kaynaklanan hukuki sebepler Japonların isteksizliği ya da istihbarat konusunda yetersiz olmalarından daha öndedir.

EK- Günümüzdeki Japon İstihbarat Teşkilatlarının Yapıları



Kaynakça

- AMOROSO, Donna J. 1998. "Dangerous Politics and the Malay Nationalist Movement, 1945-47". *South East Asia Research* 6 (3): 253-80.
- ARCHAMBEAULT, William G., ve Charles R. Fenwick. 1983. "A Comparative Analysis of Japanese and American Police Organizational Management Models: The Evolution of a Military Bureaucracy to a Theory Z Organization". *Police Stud.: Int'l Rev. Police Dev.* 6: 3.
- ASAKAWA, Michio. 2003. "Anglo-Japanese Military Relations, 1800-1900". içinde *The Military Dimension*, 13-34. Springer.
- ATİK, Kubilay. 2012. "Japonya, Kapalı Ülke, İdeoloji ve Din". *Doğu-Batı*, sy 60 (Mayıs).
- CHEN, Ching-chih. 1984. *The Japanese colonial empire, 1895-1945*. Princeton University Press.
- DÜNDAR, A. Merthan. 2006. *Pan-İslâmizm'den Büyük Asyacılaşma: Osmanlı İmparatorluğu, Japonya ve Orta Asya*. Ötüken Neşriyat.
- ERKİN, Hüseyin Can. 2002. "17. ve 18. Yüzyıllarda Japonya'da Türkiye Bilgisinin Oluşumu". *Tarih ve Toplum*, sy 218: 88-98.
- GOW, Ian, Yōichi Hirama, ve John Chapman. 2003. *The History of Anglo-Japanese Relations, 1600-2000: Volume III: The Military Dimension*. Springer.
- ISAO, Nishihira. 1975. "鎖国日本における洋学導入の経路 [Sakoku Nihon ni okeru Yōgaku Dōnyū no Keiro]". *沖縄国際大学教養部紀要 [Okinawakokusaidaiigaku Kyōyōbu Kiyō]* 2 (2): 1-43.
- KEENE, Donald. 1964. "Japanese Writers and the Greater East Asia War". *The Journal of Asian Studies* 23 (2): 209-25. <https://doi.org/10.2307/2050133>.
- KOTANI, Ken. 2013. "A Reconstruction of Japanese Intelligence: Issues and Prospects". İçinde *Intelligence Elsewhere: Spies and Espionage Outside the Anglosphere*, editör Philip H. J. Davies ve Kristian C. Gustafson, 181-. Washington D.C.: Georgetown University Press.
- MORİTA, Yoshihiko. 2018. 吉田松陰『孫子評註』を読む: 日本「兵学研究」の集大成 [Yoshida Shōin "Magoko Hyōchū" wo yomu: Nihon 'Heigaku Kenkyū' no Shūtaisei]. Tokyo: PHP Kenkyūjo.
- PAİNE, S. C. M. 2017. *The Japanese Empire: Grand Strategy from the Meiji Restoration to the Pacific War*. Cambridge University Press.
- Rhee, Kun-Woo. 2012. "On the Japanese Investigations for the Korean Sea during Meiji Period". *The Journal of Fisheries Business Administration* 43 (3): 1-22.
- SPANG, Christian W., ve Rolf-Harald Wippich. 2006. *Japanese-German relations, 1895-1945: war, diplomacy and public opinion*. Routledge.

TSUKAHİRA, Toshio George. 1966. *Feudal Control in Tokugawa Japan: The Sankin Kotai System*. New York: Publication for the East Asian Research Center.

TURNBULL, stephen. 2013. *kawanakajima 1553-64: samurai power struggle*. oxford: bloomsbury publishing.

Wells, david n., ed. 2004. *russian views of japan, 1792-1913: an anthology of travel Writing*. New York: Routledge.

WILLIAMS, Brad. 2013. "Explaining the Absence of a Japanese Central Intelligence Agency: Alliance Politics, Sectionalism and Antimilitarism". *Journal of East Asian Studies* 13 (1). http://www.academia.edu/4044058/Explaining_the_Absence_of_a_Japanese_Central_Intelligence_Agency_Alliance_Politics_Sectionalism_and_Antimilitarism.

Hukou System Reform and Challenges

Emre ŞAMLI*

Abstract: Whichever profession a citizen occupies, s/he is supposed to live in a place where s/he is born. This is called Hukou System and it was issued around 1950s in order to control the migration. Although main aim of the system which has been reformed several times is to prevent the rural depopulation, diverse expectations and demands ensure to take form the system. Even though the residence permit system does not allow cities to be in anarchy, it creates many problems such as home-staying children, economic underdevelopment, inequality, and lack of urbanization. For the problems, the government of China decided to make some changes on the system in 2013. This paper will analyze and describe the system and then try to show the main challenges of the intended reform.

Keywords: *Hukou System, residence permit, home-staying children, inequality, (non)urbanization*

Hukou Sistemi Reform ve Zorlukları

Öz: Hangi mesleği icra ettiğine bakılmaksızın vatandaşının doğduğu yerde yaşamasını öngören Hukou Sistemi, 1950'li yıllarda göçün önüne geçmek üzere yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe girdiği tarihten günümüze kadar çeşitli reformlara uğrayan söz konusu sistemin ana teması kırsal nüfussuzlaşmanın engellenmesi ise de değişen beklentiler ve talepler sistemin şekillenmesine yardımcı olmuştur. Her ne kadar söz konusu sistem şehirlerin anarşi içinde kalmasını ve adeta düzensiz bir düzende kalmasını engelliyor olsa da, evde kalan çocuklar, ekonomik az gelişmişlik, eşitsizlik ve şehirleşememe gibi sorunlar yaratmaktadır. Bu problemlerden ötürü Çin Hükümeti 2013 yılında aldığı bir kararla bu sistemde bazı değişiklikler yapmayı kararlaştırmıştır. Hem söz konusu değişikliklerin ne anlama geldiğini kavrayabilmek hem de sistemi daha yakından tanımak adına bu makalede system analiz edilerek tanımlanacak ve devamında da öngörülen reformların önündeki engeller açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Hukou Sistemi, ikamet izni, evde kalan çocuklar, eşitsizlik, şehirleş(eme)me*

* University of Dundee, emre_samli53@hotmail.com

Gönderim Tarihi: 3 Mart 2019, Kabul Tarihi: 13 Temmuz 2019

Introduction

Reforming the hukou system was the message that came through loud and clear from a meeting of top academics and policy advisers hosted by the Chinese Academy of Social Sciences in August 2013 (Qi, 2013). The news most probably may not seem important to those who do not know about the system but for China and the Chinese people it means a lot. The author of this paper was one of the people who was not aware of the system and its importance and reveal this article to answer the following questions:

- What is the hukou system?
- What is its rationale?
- What are the problems of it?
- What are the challenges of reform?

Household registry, known as *hukou*, has attempted to regulate labor mobility and population growth in larger cities since 1950s (mainly accepted as 1958) (Boffy-Ramirez & Moon, 2017).¹ Although main aim of the system which has been reformed several times is to prevent the rural depopulation, diverse expectations and demands ensure to take form the system. Even though the residence permit system does not allow cities to be in anarchy, it creates many problems such as home-staying children, economic underdevelopment, inequality, and lack of urbanization. Because of the problems, many scholars agree on reforming the system and the government of China decided to make some changes on the system in 2013.

In order to understand how significant, the reforms will be, it should be known what the hukou system is and why the system was required. In other words, in this paper, as will be shown above, it will be mentioned firstly the definition of the hukou system and its different phases. Then rationale of the system will be focused, which is mainly low-cost workers, monitoring of targeted persons, regulation of balance of demography, and so on. Thirdly, the paper will cover the problems of the system. In other words, the third part will analyze "*why shall the hukou system be reformed?*" The reasons are respectively children, economy, inequality, and urbanization. And the final part of the paper will be on challenges to the reform,

¹ The system is also defined as "*China's No. 1 Document*" to emphasize the power of the state (Chan, 2009, p. 198).

which are who pays for reform and land reform. Eventually, the efforts of the new government in China with the decisions taken in the Third Plenary Session of the 18th CPC Central Committee will be clarified.

Hukou System and Its Rationale

As mentioned above, the system has attempted to regulate the population since 1950s. To speak in literature, since economic resources were mostly devoted to urban areas, as the government hoped to extract the country's agricultural economic surplus to fuel urban industrialization, this created uneven allocation of resources and caused a massive influx of migrants into the main cities (Zi, 2018). As a result of this massive move, substantial unemployment in urban areas occurred and the hukou system was issued to restrict both interregional and rural-to-urban migration. According to the regulation, every resident to be accounted for in a household and report identifying information such as name, spouse, date of birth, and educational attainment (Boffy-Ramirez & Moon, 2017).

The system registers households with their particular region as either rural or urban.² Depending on this status, residents are only able to receive certain services such as education and healthcare from certain places. These services are limited to their region of registration. In other words, it is a social management system that ties benefits such as health care and pensions to the birthplace. Although the pretext for this system was officially "*consolidation of socialist system and public interests*", China is not the only country (regime) to implement the system because similar systems are valid in Japan, Vietnam, and North Korea (Chan, 2009, p. 199).

Broadly speaking, there have been three phases in the operation for the hukou system and every phases were came out to meet some requirements (Zhang & Treiman, 2013). During the first period, between 1950s and late 1970s, it introduced a strict division between rural and urban population with the official objective of "*consolidation of socialist system and public interests.*" In addition to the goals of social and political stability, most experts point at the economic rationale behind the control system which is "*restricting*

² For some studies, it is claimed that the hukou system divided the population into four categories basing on occupational (agricultural/non-agricultural) and locational aspects (urban or rural). This division is largely according to the place of birth and the hukou status of the parents (Melander & Pelikanova, 2013).

rural-urban migration was necessary to push the heavy-industry-oriented development strategy and the collective transformation of agriculture.” (Zhao, 2017). Therefore, the Party used the hukou to balance the population. Movement was controlled by limiting access to work, food, and services. Although it has such rationale in its first period that is admired by some scholars mainly because it could prevent urban slums and urban anarchy (Wang, Hui, Choguill, & Jia, 2015, p. 279), some historians argue that the Hukou aggravated the death toll during the “Great Leap Forward” period (1958-1962), when peasants were locked and millions were starved to death (Zhao, 2017).³

During the second period, from the late 1970s to the mid-2000s, priority of the Party was to take advantage of massive rural labor surplus in order to support rapid economic expansion.⁴ In other words, when China decided to convert its economy from agrarian to industrial, it required labor flexibility (Melander & Pelikanova, 2013). For this purpose, restrictions on movement and work were lifted. For example, in 1984, government of China allowed skilled farmers and their families to settle in urban areas (Zi, 2018). The provision that permitted the rurals to buy “temporary urban residency permits” make the residents legal workers. The fee for these permits decreased over time and has become reasonably affordable. It is estimated that more than 60 million people migrated to cities within the first decade of the application (Melander & Pelikanova, 2013).

Besides, in 1993, the government officially ended the food rationing system and internal migration was no longer limited by hukou-based consumption coupons (Zi, 2018). In the late 1990s, government made more relaxation such as hukou status for family cases, blue-stamp, and a general lowering of thresholds for granting of temporary residence permits (Melander & Pelikanova, 2013). The result was the creation of a large, mobile, and crucially low-cost workforce that became the backbone of manufacture and export-orientated economy of the country.

Throughout the current period, as the economy of China has matured and started to move up the value chain, it is generally agreed, even tacitly by the Communist Party, the hukou system

³ This was campaign led by Mao Zedong who wished to transform the country from an agrarian economy into a socialist society via rapid industrialization and collectivization.

⁴ Literally “reform and opening-up” policy is known as “Socialism with Chinese characteristics”, or “socialist market economy” led by Deng Xiaoping.

has lost its useful purpose. Instead, there is growing consensus that over 200 million migrant workers who now exist actually present an obstacle to the new priority of rebalancing the economy to be more consumption centric. For that sense, on March 2008, over 30 leading intellectuals had written open letter to the government and asked for *“immediate abolition of the rural-urban dual hukou system.”*

In 2008-09, some published essays remarked the hukou as *“caste system”* and described China as *“a great country of discrimination.”* (Wang F.-L. , 2010, p. 90). Finally, on March 6, 2013 Wen Jiabao mentioned that the change on the hukou system was essential to advance urbanization *“actively but prudently”* (Li & Ruwitch, 2013). But most importantly, there is a person who wrote his doctoral thesis on the role of urbanization to economical development; i.e, impact of the hukou to the urbanization. The person is New Premier Li Keqiang (Standing, 2013).

However, there still exists over 200 million Chinese live outsides of their officially registered areas under the condition of illegal immigrants since 1980s.⁵ They are often blamed for rising crime and unemployment. Also, rulers of some cities have imposed discriminatory actions against them. Therefore, the hukou system has enormous negative impacts on the people who live illegally and wait for solution.

Nevertheless, the solution has its own challenges that will be pointed out later in the paper. However, in order to clarify and understand better the issue, it is required to know the rationale of the system. For some scholars and experts' Chinese governments have been some advantages with the system. At the top, by regulating labor, it ensured an adequate supply of low cost workers to the plethora of state owned businesses. Secondly, the Chinese Ministry of Public Security continued to justify the hukou system on public order grounds, and also provided demographic data for government central planning (Wang F.-L. , 2010, p. 82).

The third advantage of the system is that it increases the stability of China by better monitoring of targeted persons who are politically dubious by the Party's standards. This is still a significant function. Prior to the Chinese economic reform that began in the

⁵ The China National Bureau of Statistics estimated that 277.5 million rural-migrant workers reside in provinces without an official resident hukou, and these individuals make up more than one-third of the country's workforce (Zhou & Cheung, 2017, p. 6).

late 1970s, the system succeeded in limiting population growth in the cities. Finally, although the hukou has been controversial and regarded as unfair by citizens, there is also fear that its liberalization would lead to massive movement of people into the cities, causing strain to city government services, damage to the rural economies, and increase in social unrest and crime (Wang, Hui, Choguill, & Jia, 2015, p. 279).

Problems of the System

As mentioned earlier, the hukou system has some problems. These are home staying children, impacts on economy due to the lack of labor participation, inequality among the people, and urbanization.

1. Children

The children of farm workers commonly referred as the home-staying children (some called them as migrant children or left-behind children). Statistics indicate that the number of migrant children has increased from 25.33 million in 2005 to 35.81 million in 2010.⁶ Statistically, almost 60 % of migrants left their children behind for compulsory reasons (Melander & Pelikanova, 2013).

Since the hukou system requires students to take both the high school (*Zhongkao*) and the college entrance exam (*Gaokao*) in the place where their parents are registered, the children are not allowed to enroll in urban schools. Therefore, they must live with their grandparents or other relatives in order to attend school and be educated.⁷ Also, although recently there have been some revises on educational issue of migrant children, these revises do not cover the education after middle class (Zhou & Cheung, 2017, pp. 9-10). In other words, since the Chinese Ministry of Education requires all students to take both the high school and college entrance examinations where their hukou is registered, these children must return to complete higher learning entrance examinations, even if

⁶ Recent studies show that there are almost 100 million left-behind children (Zhao, 2017).

⁷ Nevertheless, some schools have quotas for guest students. But since the tuition fee is significantly high, it is nearly impossible for non-locals (mainly farmers; i.e, low-income) to afford. It should be pointed out that there are some organizations in China which try to help migrant children attend school by mitigating admission eligibility gaps and so forth (Zhou & Cheung, 2017, p. 8). However, the schools (migrant schools) cannot offer the same quality as state schools do. Moreover, the resources (including teachers) are often scarce and classrooms are overcrowded.

they have lived most or all of their lives in an urban area (Zhou & Cheung, 2017, p. 9).

A survey that was conducted by Liu and Jacob shows that the hukou system creates obstacle for education (Liu & Jacob, 2013). According to the survey almost 60 % of migrant children state that they will not continue their education after they graduate from junior schools. More than 90 % of the children explain that the reason why they will quit their education is the hukou system. To put in a differently, not only adults but even children evaluate the hukou system as unfair. Also, the results tell that migrant children feel that the system in China does not involve them and they are in *hopelessness* within this context. As will be asserted below, this feeling of hopelessness increase tension among young generation. (Árnadóttir, 2012)⁸



All children in China must attend school legally, but many migrant children have not accessed to their hukou. Thus, not only home-staying issue causes problem in China but also since the children of migrants receive inadequate and low level of education, it is predicted that they will become a big social problem (Chan, 2009,

⁸ As understood, after 9-year of education, students have to take 'Senior Secondary School Entrance Examination (*Zhongkao*)' in order to attend Senior Secondary or Vocational Secondary. If the students who can graduate from the secondary schools have intention to go to college (university), they are supposed to take 'National College Entrance Examination (*Gaokao*)'.

pp. 212-213).⁹ In other words, as scholars identify that this lack of education affects not only migrant children and their families, but also society as a whole. Although the hukou policy was revised to allow migrant children to receive public education in cities, they still experience some social exclusion and discrimination (Zhou & Cheung, 2017) that cause some other social problem that will be pointed out below.¹⁰



2. Economy

The hukou system was a major institutional pillar for the command economy and without such a system, it was nearly impossible to achieve the paramount goal of rapid industrialization (Chan, 2009). Also, the system allowed China to avoid the *Lewis turning point*. However, some scholars and reports claim that China has come closer to that point and has to revise its policy of economy (Das & N'Diaye, 2013).

The hukou prevents more than 200 million migrant workers from fully participating in the labor market. Cai Fang, the director

⁹ The article number 42 of the Third Plenum might solve the problem; http://www.china.org.cn/china/third_plenary_session/2013-11/16/content_30620736_4.htm (accessed on 14/04/2018)

¹⁰As pointed out by the Picture, students from rural areas have to tackle with the problems of the hukou system in order to catch 'Beijing Kid'. https://chinashukousystem.files.wordpress.com/2015/04/816697_orig.jpg (accessed on 13/07/2019)

of the Institute of Population Studies at the Chinese Academy of Social Sciences claims that (Qi, 2013): *“Migrant workers don’t have the same benefits as the urban residents that significantly limits their participation in the labor market. That is because without access to services in their host city, migrants must return to their hometowns to settle down and raise a family.”* Besides, he tells that if the labor participation rate rises by 1 % each year, it would lift economic growth potential by 0.88 %.

Moreover, recent government in China aims to improve private consumption in order to return to a more sustainable development path (Dreger, Wang , & Zhang, 2015). Some studies show that the relevance of the hukou system is the main driver for modest consumption. Therefore, since the average propensity to consume is slightly lower for migrants, policy changing towards consumption-driven growth is at risk as long as the hukou is valid (Dreger, Wang , & Zhang, 2015). Similar conclusion is explained by the former city planner Wu Jiang. He claims if China really wants to encourage more people to move to the cities and spend more money there, it is high time to reconsider the hukou system. Thus, high domestic savings is already one of the biggest economic challenge of China (46 %) and if China cannot encourage rurals (and migrants) to spend more, it will be severe problem for the future.¹¹

Not only the scholars mentioned above, but also Zi emphasizes that if the government of China abolishes the hukou system, it leads to a sizable improvement in aggregate welfare and it has also a strong distributional impact (Zi, 2018). In addition, he declares that the abolishing increases the gains from trade and alleviates its negative distributional consequences. To sum up, expenditure of migrants is depressed by institutional constraints in urban and if the limits are lifted, not only migrants but also economy of China will develop.

3. Inequality

The negative effect of the hukou is not only limited to the economy and on children. The system plays in widening inequality. Recent figures from the Pew Research Centre Global Attitudes Project show that worries about inequality in China is increasing.

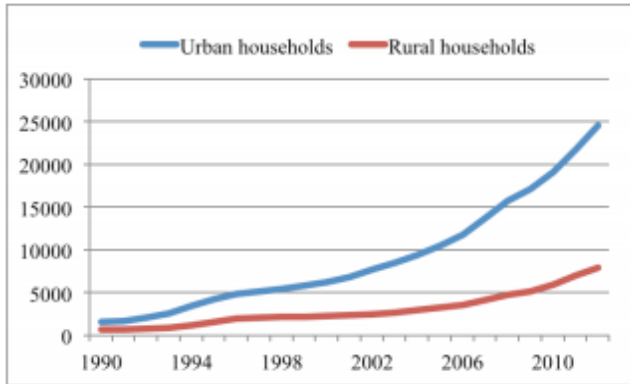
¹¹ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html> (accessed on 05/07/2019).

Data shows that 52% of the people consider inequality to be the greatest problem for the future. The dissatisfaction could accelerate serious social unrest because millions of people feel that they are being left behind against others. This issue is a result of the hukou system that is called by some scholars as the system creating *urban-rural 'apartheid'* (Melander & Pelikanova, 2013). Some others state that migrants workers in China are just like the guest workers in somewhere else due to the hukou system (Zhao, 2017).¹² Moreover, it is well known that migrant workers work in jobs that are not filled by local residents and has less income that will be covered below.

The inequality, firstly, bases on income. According to China Bureau of Statistics (that can also be understood from the graph below), while income of urban (per capita) is around 37,000 Yuan and expenditure is 25,000; for rural residents the numbers are 14,000 and 11,000, respectively. That means, whereas an urban resident can save around 32 % of money, only 18 % is invested by rural resident.

Similar study is conducted by Zhao and he concludes that urban workers earn much higher than rural ones (Zhao, 2017). Even migrants in urban have more income than rural. Therefore, it might be easily emerged that since there is significant inequality in China depending on urban-rural, people in rural have great incentive to migrate even if they are treated as *second-class* as will be mentioned below.

¹² There are some basic and similar demands between *sans papiers* (migrants in France) and the migrants in China. As known, in 1996 French migrants revolted against government and asked for '*Papiers pour tous*' (Residency paper for everyone). The paper means full rights of citizenship by which undocumented but backbone of economy aliens (migrants) can prosper (Hardt & Negri, 2012, pp. 391-392). As mentioned earlier, similar to *sans papiers*, Chinese rurals were required to convert economy from agrarian to industrial and government eased the hukou system to support its economical development because according to Hardt and Negri, capital demands such mobility of labor power. In other words, there is no difference between two but *Chinese migrants are citizens and have rights without utilizing*.



(Melander & Pelikanova, 2013)

As study demonstrates that there has been changed urbanization from 1965 to 2000 (almost 18 %) but the increasing urbanization with no permission on the hukou caused differences between groups (Afridi, Li, & Ren, 2015). As will be pointed out below, the goal of China for urbanization is 66 % by 2020. If the problem of inequality is not overcome and China cannot achieve to be one society, China might probably experience significant issues in near future.

Furthermore, according to some scholars, the GINI coefficient based on family income rose from 0.3 in 1980 to 0.55 in 2012 (Boffy-Ramirez & Moon, 2017).¹³ To put in a different way, even though their cheap labor had fueled urban economy and growth and this was encouraged by central government to engage in economic activities in cities, migrant workers and their children, consequently, became an underclass group. (Zhou & Cheung, 2017, p. 9).

Other than the difference on income level, the hukou system creates inequality between groups which are at same level of income (Zhou & Cheung, 2017). Because group of urban “rural” poor (i.e., peasant workers in cities), unlike the urban “urban” poor, are excluded from the “urban” welfare and social security system, it caused to another inequality and dissatisfaction. In other words, as mentioned “*migrant workers are usually treated as second-class citizens*

¹³ Some studies give different results of GINI-index for China. According to CIA Factbook GINI is around 46.5 % (31th ranking). Han and his colleagues also claim that the index is around 0.47 (Han, Zhao, & Zhang, 2016). Although numbers are different on GINI issue because of methodology or other estimates, one point is stable that China is economically unequal country.

and are prevented from accessing various social benefits provided at the local level" because of the hukou system (Zi, 2018).

Very same issue is pointed out by Melander and Pelikanova (2013) but they mention another problem of this issue which is: *the hukou related injustice causes more anger for the younger generation than the first generation*. Therefore, if there happens no reform for the system, resentment of younger generation might increase the tension among the citizens. In other words existence of the hukou system that prevent the social mobility not only for intrageneration but also for intergeneration creates the "outsiders" of the system (Chan, 2009). But the major problem is that the outsiders of the system might be the "destructive margin".¹⁴

4. Urbanization

Because of the overriding priority and urgency accorded industrialization in China, the government opted for a strategy that ignores the urbanization of peasants and denies their benefits and welfare that accrue from being "urbanized." Therefore, the typically dual, interrelated processes of industrialization and urbanization have been deliberately decoupled by the "invisible walls" erected by the hukou system (Chan, 2009, p. 209).

However, Premier Li is an enthusiastic supporter of more urbanized China (Melander & Pelikanova, 2013). The goal is for China to go from being about 52 % urbanized now, to 66 % by 2020: ¹⁵ *"Urbanization will unleash enormous consumption and investment, and provide new opportunities for rural people,"* Also intellectuals tell the authorities *"will speed up household registration reform"* and *"study and set policies to push forward with turning rural residents into urban residents in an orderly manner but without delay."* But policymakers have so far avoided specifically mentioning any changes because of concerns that any relaxation would lead to flow of rural migrants and strain city finances. Additionally, many cities

¹⁴ According to a scholar, since urban areas are essentially owned and administered by the state, state has direct responsibility toward urban areas and uses its budget to meet all requirements such as food, employment, housing, food, sewage disposal, transportation, and so on (Cheng & Selden, 1994, p. 644). However, the same responsibility does not cover rural areas, and in its consequence, the registration system creates big disparities between urban and rural. It also creates the lack of "sense of belonging" for rural residents.

¹⁵ If only urban residents (with urban hukou) are counted, the level of urbanization is around 36% in 2013 (Wang, Hui, Choguill, & Jia, 2015). In China, while rural migrants working in cities and are counted as urban residents, they are not urban citizens. They are non-hukou population (Chan, 2009, p. 204).

have developed without properly maintaining their environments, warns Xu Xiaoshi, who took over as head of the commission in March 2013: *“Some cities are plagued by traffic gridlock, deteriorating air and water quality, and ruined buildings.”*

Urbanization that is midterm goal of government as stated above means to transform the economy from export promotion to international expansion (Zhao, 2017). If China wishes to take the advantage of scale economies, it should aim at more mobile and versatile labor force with equal access to quality services and give equal treatment to workers that are prevented by the Hukou.

Challenges of the Reform

Although many scholars and academics claim that the hukou system has lost its significant rationale and needs to be reformed (abolished), there are some challenges that are barrier for any reform action. In that part the challenges will be focused.

1. Who Pays for Reform

Since a major tax revision in 1994, local governments have been left with a substantial gap between the amount of tax revenue and their spending liabilities. It is estimated that while local government is responsible for around 80 % of expenditure, they only receive 50 % of it from tax. This disparity has forced local officials to devise alternative ways to fund their spending obligations. That causes almost \$4 trillion debt of local governments. Consequently, local governments are deeply opposed to any reform on hukou. Project led by the National Reform and Development Commission in 2012, which interviewed city leaders across eight provinces, found nearly all leaders expressed that their administrations could not afford the extra spending to provide public services to hundreds of millions of migrants (Melander & Pelikanova, 2013).

To put in a different way, their concerns are classified within three bases. These three bases are *“Will fiscal policy be reformed to give local governments a greater share of revenue?”*, *“Will a cost-sharing model be developed between central and local government?”*, and finally *“Will local governments be given new means of raising revenues?”*

2. Land Reform

Contrary to common sense, survey conducted by the National Population and Family Planning Commission in 2011 found that if

offered an urban hukou, only 26 % of migrants would accept (Melander & Pelikanova, 2013). This is because although a rural hukou has many disadvantages, migrants, at least, retain their rural land use rights (Cui & Cohen, 2015, p. 332). In other words, peasants holding “*three rights*” are not ready to give up their benefits.¹⁶

Moreover, land (or rural hukou) means a source of security because urban life always has a precarious nature and it is better for a peasant to know that there is a chance to come back in case of failure (Melander & Pelikanova, 2013). In that scenario, contrary to main arguments, people do not want to lose their rights unless they gain more.

Therefore, the best solution to these problems is widely considered to be reform of rural land ownership. Because, if rural residents were given the power to trade or mortgage their land use rights and be fairly compensated for doing so, it would mean to be more willing to swap rural hukou and start urban lives with capital for them.

However, there are also fears that liberalizing the ownership of rural land would endanger self-sufficiency of China in domestically produced crops and thereby threaten its security. As said commonly, every step includes some danger.

Consequence and Efforts of Government

In the paper it is intended to introduce the Chinese Household Registration System, i.e, Hukou System. Firstly, the definition and the historical development of the hukou system which has three phases analyzed. The first phase was for consolidation of socialist system and public interests, the second one was to support rapid economic expansion, and the final stage is to support the matured economy with abolishment or regulation of the system in favor of the urbanization.

Although there are rationales of the system like monitoring of targeted persons, adequate supply of low-cost workers, demographic data for planning, and so on, four main problems are caused, which are children, economy, inequality, and urbanization. Because of those problems and issues, the system should be abolished according to many scholars. However, most of the

¹⁶ The rights are a) right to land and its management, b) the right to a homestead, and c) the right of collective income distribution (Cui & Cohen, 2015, p. 332).

scholars who claim that the hukou is unfair and has to be withdrawn could not foresee the challenges. The first challenge is the question that is asked by almost every local government “*Who pays for the results of the reforms?*” The second challenge is for rural migrants because they wait for the “*Land Reform*” to migrate to urban due to the precarious nature of urban life.

- Nevertheless, even if there are two challenges of reform, government is willing to make some changes as it was claimed at Third Plenary Session of the 18th CPC Central Committee, which will be given as follows.¹⁷
- Accelerate the building of a new agricultural-operation system based on a mix of family, collective, cooperative and enterprise operations. Land-contracting rights will be protected. Farmers are allowed to become shareholders in the agriculture-industrialization via their land-contracting rights. Private capital is encouraged to invest in a modern planting and breeding industry, and for introducing modern production and management methods.
- Farmers will be given more property rights. They are encouraged to develop a shareholding system from which they can realize benefits. Meanwhile, they can also sell a share or take it as collateral or warranty. They also have the right of succession. Moreover, the homestead system in rural areas will be improved, and farmers' usufruct rights of homestead will be ensured. A pilot program will be carried out in some areas to discover other channels for improving farmers' income. A rural property-rights trading market will be established.
- A more balanced allocation of public resources between urban and rural areas will be promoted. Migrant workers should get the same pay for the same job. Farmers should receive a fair share of the profits from land-value appreciation. Deposits in rural financial institutions should be mainly used to finance the development of agriculture and rural areas. The agricultural subsidiary system and insurance system will be improved. Social-capital investment is encouraged for construction in rural areas.

¹⁷ http://www.china.org.cn/china/third_plenary_session/2013-11/16/content_30620736_2.htm (accessed on 14/04/2018).

- Build a healthy urbanization that puts people at the center. Reform of the hukou (or household registration) system will be accelerated to help farmers become urban residents. The country will relax overall control of farmers settling in towns and small cities and relax restrictions on settling in medium-sized cities in an orderly manner. China should set reasonable requirements for rural residents to obtain hukou in large cities, and strictly control the size of population in megacities. Efforts should be made to make basic urban public services available to all permanent residents in cities, including all rural residents. This includes the affordable-housing system and the social security network.¹⁸

To sum up, this paper tried to show and introduce one of the hardly known system in the world. In order to make the issue more visible, this paper covered as much as it can from definition to phases and to reasons of reform and challenges. Even though the efforts, there are many deficiencies about the topic to talk. Nevertheless, the author of the article evaluate the paper as beginning and hope that upcoming scholars (or those concerned) will contribute.

Before the contribution from upcoming scholars, I want to analyze another issue related to this topic. Besides the reform initiatives mentioned above, the government announced that they would aim to release the hukou restrictions in many small and medium-sized cities according to the 2019 Urbanization Plan (Zhang Z. Y., 2019). The reform issue has really a great promising for China and its main problems as clarified before. However, evaluating the releasing or reform as *liberalization of China* is quite naive consideration because of the programme which is called as '*Social Credit System*'.¹⁹ In other words, regardless of Social Credit System and its main objective to create good/bad citizens (*harmonization programme*), it's not well-considered consequences for China to claim that liberazation will come soon.

¹⁸ Although the new reform pact covers the issue, some scholars point out that easing in the hukou migration system does not solve the problem of "*true migrants*" because the cities and towns including in the pact are not the ones where migrants can find job and benefits (Chen & Fan, 2016).

¹⁹ According to Sithigh and Siems the system will fundamentally change the life in China (Sithigh & Siems, 2019). Main innovation of the system is that each Chinese citizen will be given a score measuring their sincerity, honesty, and integrity. Besides, this score will be a major determinant for their lives, for instance, whether to be able to get a credit, rent a flat, or buy a plane ticket, or being given preferred access to hospitals, universities and government services.

References

- AFRIDI, F., Li, S. X., & Ren, Y. (2015). Social Identity and Inequality: The Impact of China's Hukou System. *Journal of Public Economics*, 123, 17-29.
- ÁRNADÓTTIR, H. (2012, December). Hukou and educational barriers: Discrimination for migrant children. *Bachelor's Thesis*. Retrieved from <https://skemman.is/bitstream/1946/13824/1/Helga%20Arnadottir.pdf>
- BOFFY-Ramirez , E., & Moon, S. (2017, September). *The Role of China's Household Registration System in the Urban-Rural Income Differential*. Bonn: Institute of Labor Economics.
- CHAN, K. W. (2009). Chinese Hukou System at 50. *Eurasian Geography and Economics*, 50(2), 197-221.
- CHEN , C., & Fan, C. (2016, October). China's Hukou Puzzle: Why Don't Rural Migrants Want Urban Hukou. *The China Review*, 39(3), 9-39.
- CHENG, T., & Selden, M. (1994, September). The Origins and Social Consequences of China's Hukou System. *The China Quarterly*(139), 644-668.
- CUI , R., & Cohen, J. (2015). Viewpoint: Reform and the HuKou system in China. *Migration Letters*, 12(3), 327-335.
- DAS, M., & N'Diaye, P. (2013). *Chronicle of a Decline Foretold: Has China Reached the Lewis Turning Point?* IMF.
- DREGER, C., Wang , T., & Zhang, Y. (2015). Understanding Chinese Consumption: The Impact of Hukou. *Development and Change*, 46(6), 1331-1344.
- Han, J., Zhao, Q., & Zhang, M. (2016, March). China's income inequality in the global context. *Perspectives in Science*, 7, 24-29.
- HARDT, M., & Negri, A. (2012). *İmparatorluk* (7 ed.). (A. Yılmaz, Trans.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- LI, H., & Ruwitch, J. (2013, March 6). *China eyes residence permits to replace divisive hukou system*. Retrieved April 14, 2018, from <https://www.reuters.com>: <https://www.reuters.com/article/us-china-parliament-urbanisation/china-eyes-residence-permits-to-replace-divisive-hukou-system-idUSBRE92509020130306>
- LIU , J., & Jacob, W. (2013, October). From access to quality: Migrant children's education in urban China. *Educational Research for Policy and Practice*, 12(3), 177-191.
- MELANDER , A., & Pelikanova, K. (2013). *Reform of the hukou system: a litmus test of the new leadership*. European Commission.
- QI, L. (2013, August 19). *Is Hukou Reform the Key to Reviving China's Economy?* Retrieved April 14, 2018, from <https://blogs.wsj.com>:

- <https://blogs.wsj.com/chinarealtime/2013/08/19/is-hukou-reform-the-key-to-reviving-chinas-economy/>
- SÍTHÍGH , D., & Siems, M. (2019). *The Chinese social credit system: A model for other countries?* Italy: European University Institute.
- STANDING, J. (2013, September 8). *China premier calls for 'human focus' to urbanization plan*. Retrieved June 18, 2019, from <https://www.reuters.com>: <https://www.reuters.com/article/us-china-economy-urbanisation/china-premier-calls-for-human-focus-to-urbanization-plan-idUSBRE98702K20130908>
- WANG, F.-L. (2010). Conflict, resistance and the transformation of the hukou system. In E. Perry, & M. Selden (Eds.), *Chinese Society: Change, Conflict and Resistance* (pp. 80-101). London: Routledge.
- WANG, X.-R., Hui , E.-M., Choguill , C., & Jia, S.-H. (2015). The new urbanization policy in China: Which way forward? *Habitat International*, 47, 279-284.
- ZHANG, Z. Y. (2019, April 17). *China is Relaxing Hukou Restrictions in Small and Medium-Sized Cities*. December 8, 2019 tarihinde <https://www.china-briefing.com>: <https://www.china-briefing.com/news/china-relaxing-hukou-restrictions-small-medium-sized-cities/> adresinden alındı
- ZHANG, Z., & Treiman, D. (2013). Social origins, hukou conversion, and the wellbeing of urban residents in contemporary China. *Social Science Research*, 42, 71-89.
- ZHAO, L. (2017, January 11). A Simple Model of the Chinese Hukou System and Some Ongoing Reforms. *Discussion Paper Series*. Kobe: Kobe University: Research Institute for Economics & Business Administration. Retrieved from <https://www.rieb.kobe-u.ac.jp/academic/ra/dp/English/DP2016-03.pdf>
- ZHOU , S., & Cheung, M. (2017, August). Hukou system effects on migrant children's education in China: Learning from past disparities. *International Social Work*, 60(6), 1-16.
- ZI, Y. (2018). *Trade Liberalization and the Hukou system of the Peoples's Republic of China: How Migration Frictions Can Amplify the Unequal Gains From Trade*. Japan: Asian Development Bank Institute.

Japan's Place in the Cultural Debates of Globalization

Taner SABANCI*

Abstract: When it is considered that Japan is homogenized as political and especially economical in the debates of homogenization and heterogenization of globalization, it is important to determine where Japan stands in the cultural dimension of globalization. Researchers tend to choose one of the cultural theories –cultural differentialism, cultural hybridization, and cultural convergence - that are often used to answer the research question. In this study, three approaches in the cultural debates of globalization have been analyzed to specify Japan's place in these debates. Rather than the existence of a single approach that is appropriate to Japan, these three seem to have a place in Japan. While making these discoveries, the history of Japan was examined in the light of the theories that existed in the cultural debates. Following the discovering of these examples in the history of Japan, examples from today's world were reached through the analysis of online documents. As a result, Japan can find its place in all of the cultural debates of globalization with examples that given both history and present.

Key Words: *Japan, Globalization, Cultural Differentialism, Cultural Hybridization, Cultural Convergence*

Küreselleşmenin Kültür Tartışmalarında Japonya'nın Yeri

Öz: Küreselleşmenin 'homojenleşme ve heterojenleşme' tartışmalarında Japonya'nın politik ve özellikle ekonomik olarak homojenleştiği düşünüldüğünde, küreselleşmenin kültürel boyuntunda Japonya'nın nerede olduğunun belirlenmesi önemlidir. Araştırmacılar, araştırma sorusunun cevaplanmasında faydalanan kültürel kuramların –kültürel farklılık, kültürel melezleşme, kültürel birleşme- genellikle birisini seçme eğilimindedirler. Bu çalışmada, küreselleşmenin kültür tartışmalarındaki üç yaklaşım, Japonya'nın bu tartışmalardaki yerini belirtmek üzere incelenmiştir. Japonya'ya uygun olan tek bir yaklaşımın varlığından ziyade bu üç kuramın da Japonya'da kendine yer bulabildiği görülmektedir. Bu keşifler yapılırken Japonya tarihine,

*Research Assistant, Cankiri Karatekin University, Faculty of Letters, Department of Sociology,

tanersabanci@karatekin.edu.tr

Gönderim Tarihi: 09 Temmuz 2019, Kabul Tarihi: 03 Aralık 2019

kültür tartışmalarında var olan kuramlar ışığında bakılmıştır. Bu kuramlara karşılık gelecek örneklerin Japonya tarihinde bulunmasının ardından, günümüz dünyasından örneklerle online dokümanların analizi ile ulaşılmıştır. Sonuç olarak Japonya küreselleşmenin kültür tartışmalarının hepsinde, hem tarihten hem de günümüzden verilen örneklerle, kendisine yer bulabilmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Japonya, Küreselleşme, Kültürel Farklılık, Kültürel Melezleşme, Kültürel Birleşme*

Introduction

Japan, which drew a relatively closed country profile until the second half of the nineteenth century, preserved its ossified social structure and management mentality until the Meiji Restoration (Jansen, 2002). Until 1867, when the first step towards modernization was taken, the using of Sonno jōi, which means respect for the emperor and expulsion of the barbarians (Henshall, 2012), clearly demonstrates the attitude of the Japanese people and government towards the foreigner. With the Meiji period, it can be stated that Japan was opened to the world. This decision has been made in order to protect Japan against non-Japanese, in line with nationalist feelings and foreign threat (Jansen, 2002; Henshall, 2012). In this direction, the new slogan, Wakon Yōsai, glorified the spirit of Japan while acknowledging the technical superiority of the West: the Technique of the West and The Soul of Japan (Matsusaka, 2007). As can be seen, Japan's different attitudes towards the non-Japanese before and after the modernization decision is clearly evident. In fact, the reflection of this attitude on Japanese politicians varies, and this situation caused many political conflicts in the first half of the twentieth century.

In the globalizing world, with the statement of Ritzer (2010), the fluid world in which people, knowledge, goods, and spaces can easily move, has left its fluidity to gasification and has gained an overly mobile character. Mobility in the world is the reason why so many things are intertwined. Life takes place in a world where goods, knowledge, and people are constantly moving. The displacement of people for various reasons constitutes a direct relationship with someone else. These reasons can be listed under main topics such as economy, politics, and education. As a result of

these reasons, Japanese society is in a relationship with the non-Japanese, both in their own countries and in many parts of the world.

When we look at the cultural debates of globalization, there are three basic views: cultural differentialism, cultural hybridization, and cultural convergence (Ritzer, 2010). In addition to the view that links the Western civilization - especially American culture - with cultural imperialism and that the world cultures are going towards homogenization; There are also arguments that cultures maintain their existence in global currents and that there is cultural heterogeneity in the world (Ritzer & Stepnisky, 2014). In addition, there is also one more view called cultural hybridization which is defined as with the togetherness of local and global cultural differences to form another culture. Accordingly, external currents constitute the dominant global culture and internal currents constitute the weak local culture (Cvetkovich & Kellner, 1997). The main purpose of this research is to determine where Japan is located in these discussions.

1. Cultural Differentialism and Japan

According to Huntington (1996), which classifies the history of civilizations under three main headings; between BC1500 and AC1500 is the first period in which almost no civilization was in relation with each other, the period between 1500 and the 2nd World War is the second period and the period from the end of the 2nd World War to the present day constitutes the third period. Contrary to this classification made in the center of Western thought, Japan, as mentioned above, had the image of a relatively closed country until the second half of the 19th century. In the period that used the slogan of *Sonnō joi* -Respect for the Emperor and expulsion of the barbarians-, it was seen that there was resistance towards the others in Japan. The reflections of this idea on society are clearly seen in some events. For instance, in the mid-century - before the Meiji Restoration - when the first steps of trade with Western countries began to take place, the presence of people who thought that the great fire in Tokyo was a divine answer to the trade agreement with foreigners (Süreyya, 2001). *Here it can be mentioned that there is an existing hatred towards foreigners, and it is desirable to preserve the purity of Japanese culture. This situation supports the notion of Cultural Differentialism in which continues to exist strongly in today's cultural debates. According to the idea of cultural differentialism,*

the differences between cultures are unchanged in the interaction processes (Ritzer & Stepnisky, 2014). The most famous and controversial example of this paradigm is Samuel Huntington's work "The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order". According to this, the fundamental values, perspectives and social relations of the civilizations existing in the world - Cynical, Japanese, Hindu, Islamic, Western European, North American, etc. - are different from each other and this difference creates tension between the existing civilizations (Huntington, 2015). Although this view was mooted at the end of the 20th century, it can be expressed that there was a tension between the differences in Japan in the 19th century.

It is possible to give examples of cultural differentialism from different periods of Japanese history. The corrupt Western influence in the country is shown as one of the reasons for the coup attempts in Japan in the 1930s (Large, 2007). Within the army, a group of people who called themselves Kodo-ha had defended that the Emperor should have more control over the country and revive traditions against Western influence (Crowley, 1962). These events in the history of Japan can be shown as evidence of resistance towards the other cultures. Thus, the reflections of the idea of cultural differentialism, and the idea that different cultures are in conflict are evident in the history of Japan.

The two examples given above from the Japan history show that the paradigm of cultural differentialism takes historically part. Similarly, there are movements in modern Japan to support this idea too. At the present time, it can be mentioned that there is a movement of thought similar to the Kodo-ha group formed within the army in the 1930s: *Koudouhosyu*. *Koudouhosyu* shares the view that non-Japanese should not exist within the country, and that any Western influence is a threat that will destroy Japan. The group aims to raise awareness among society by organizing the public demonstrations that express their thoughts and uneasiness about this issue.



Picture1. We don't want refugees



Picture2. Koudouhosyu's public demonstration



Picture3. If We Accept Refugees, Our Social Security Will Be Destroyed Just Like Happened in Germany. (保守運動, 2016; Koudouhosyu, 2017)¹

Recent studies addressing the problems that arise as a result of the relationship of Japanese people living abroad with non-Japanese people living abroad have stated that there are problems among Japanese such as depression, stress and inability to tie into the dominant culture (Tsuda, 2001; Togashi, 2007). Although Japanese living abroad who organized themselves in a community have similar problems, it is seen that they are involved in organizations such as educational activities and food meeting in order to protect their identity and the sense of belonging to their culture (Shiobara, 2004; Omori, 2017). The problems of Japanese people living abroad and the activities carried out by the Japanese communities for the protection of identity show the Japanese's resistance to the other cultures. It was mentioned above that there is a similar resistance to non-Japanese in Japan. It is stated that the Japanese create cultural resistance to non-Japanese and even to their own citizens who have been abroad for a long time and return to Japan, and that the others are exposed to discrimination and classification (Ishiwata, 2011; Tokunaga, 2011).

¹ Koudouhosyu's youtube account has been recently terminated due to violations of community rules.

As a result of the examples revealed from history and today, it can be seen that the paradigm of cultural differentialism that exists in the cultural debates of globalization has taken its place in Japan.

2. Cultural Hybridization and Japan

In Japan, which was a relatively closed country until the restoration of 1867 Meiji, the slogan of Respect for the Emperor and expulsion of the barbarians has been replaced by *Wakon Yōsai* which means “The Technique of the West and The Soul of Japan” (Matsusaka, 2007). *As can be seen here, there is the togetherness of two differences: the Knowledge of the West and the Essence of Japan. It can be claimed that the first example of the Cultural Hybridization paradigm presented in the cultural debates of globalization was encountered in this period. According to this paradigm, a different idea, world-view or style emerges as a result of the fusion of the dominant understanding and the local (Cvetkovich & Kellner, 1997). While the spirit of Japan combines with technical knowledge of West in line with the Wakon Yōsai, new ways of the progress have been discovered in Japan. Thus, as the cultural hybridization paradigm claims, it is seen in the history of Japan that two differences can lead to a different thought and path. This newly opened path has been the key to the modernization of the country without Westernization, to technologically and administratively come to the same level as others and, to participate in certain areas of world politics (Morton & Olenik, 2005; Mazrui, 2016).*

It has been mentioned above that people move in the world due to various reasons. For these reasons, the reflections of Japanese interaction with non-Japanese in some parts of the world - often in Western countries - are generally expressed in line with the paradigm of “cultural differentialism”. Apart from the Western countries, it can be mentioned about the existence of the Japanese, which has for so long lived in Brazil and currently has a population of about 1 and a half million (Tsuda, 2001; Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2016). *Although the Japanese living in Brazil are sometimes discriminated due to their different identities (Tsuda, 2001), it is a fact that the Japanese living here contribute to cultural hybridization. ‘Saiko’, which is the result of the combination of Japan's traditional drum called ‘taiko’ and Brazilian traditional dance ‘samba’, is one of the best examples of cultural hybridization. This new style is interiorized by both*

*Japanese and Brazilian dancers and musicians*². Two examples given above from the history and the present show that the paradigm of cultural hybridization has taken its place in Japan in the field of thought and art.

3. Cultural Convergence and Japan

Cultural convergence is the third main paradigm in the cultural debates of globalization. According to this view, globalization causes similarities all over the world and the world is in transformation and assimilation towards the dominant lifestyle (Ritzer & Stepnisky, 2012). It is stated that the dominant culture in the current situation belongs to the West and this culture become globalized inherently with the help of the media (Giddens, 1990; Ayatollah, 2008). Those who express their thoughts by centering the paradigm of cultural convergence reveal the expansionism of Western culture by using the concepts of 'cultural imperialism, world culture, homogenizing, Westernization, Americanization, and McDonaldization' (Ritzer, 2010). Ritzer's McDonaldization concept, which uses Max Weber's concept of rationalization, states that the Western world is in the process of rationalization, as well as non-Western societies are entering this process (Ritzer, 2008). With the idea of McDonaldization, it is stated that fast food rules dominate many different institutions in the world, and the spread of these rules is occurred by emphasizing the ideal of the Western rational mind. Other concepts mentioned above contain similar ideas. For instance, the concept of 'world culture and homogenizing' and the spread of Western-centered global models have meant to bring about uniformitarianism throughout the world (Meyer, Boli, Thomas, & Ramirez, 1997).

4. Japan's Cultural Convergence Policy

With the ideas expressed under the concept of cultural convergence, the process in which Western culture is taken as a model and the expansionism of Western culture are mentioned. In this part of the research, it will be emphasized that how Japan shows itself as a model to the rest of the world rather than explaining how Japan is influenced by Western culture.

² <https://www.youtube.com/watch?v=uDyf75bW8t4> Saiko Records as an Example of Cultural Hybridization

<https://www.youtube.com/watch?v=C7HL5wYqAbU> Traditional Japanese Taiko Records

A foundation so-called "Cool Japan Fund" founded in 2013, which purposes to expand Japanese products and services in the rest of the world, aims to provide financial support to companies in designated areas under the leadership of the Ministry of Economy of Japan. While the local aim of this company is the growth of the existing economy in the country, the global aim is the spread of Japanese products in the rest of the world and the creation of new brands in this regard. The areas that will be supported by the organization, which aims to make the investment effective on a large scale, are determined by the Japanese government. The main areas of investment can be sorted as "Fashion, Kitchen, Traditional Materials, Japanese Lifestyle". Examples of the investments made so far could be listed as follows: Opening restaurants and cafes in the Middle East, Europe and America to spread Japanese food culture; The establishment of export companies abroad that sell Japanese traditional furniture and household goods; The establishment of TV channels broadcasting abroad to attract tourists to Japan; Opening stores in Europe and North America for the spread of Japan-based clothing fashion and so on (Cool Japan Fund, 2017).

In addition to the Japan Cool Fund, which has semi-official features, there are also government policies focused solely on cultural mobility. According to the report of this movement aimed at spreading Japanese culture, only the books of "One-Piece" and "Naruto" manga have been published over 135 million by 2015, and the films of these two mangas have been released in more than 120 countries; the number of Japanese restaurants available abroad increased from 24 thousand to 89 thousand from 2006 to 2015; the total value of Pokeman products reached \$ 36 billion (Cabinete Japan, 2017). This organization, which aims to introduce Japan culturally and increase its influence worldwide, tries to constitute "Voluntary Cultural Ambassadors" in the world. These ambassadors, each taking responsibility in a different field such as "Food, Culture, Fashion, Art, Tourism, Music, Media, and Sports", share information about Japan in their own countries and cities (Cabinete Japan, 2017).

Cultural convergence theory has been evaluated here as the spread of Japanese culture. In this respect, it is aimed to influence people in the center of Japanese culture.

Conclusion

In the debates on globalization, which are dealt with on an economic, cultural and political basis, the situations of homogenization or heterogenization of these three different areas are evaluated (Ritzer & Stepnisky, 2012). In this study, the different approaches that exist in the cultural debates of globalization - - cultural differentialism, cultural hybridization, and cultural convergence- were briefly introduced and then the reflections of these approaches in Japan were investigated. The existence of these three different approaches asserted in the cultural debates was examined on the basis of examples from today's Japan and Japanese history.

The reflection of the cultural differentialism in Japan has been revealed by the example of the past and present. Accordingly, Japan has shown its resistance to others with the using slogan *Sonnō jōi* in the late Edo period; *Kodo-ha* that was against the corruption of the West and aimed for more authority of the Emperor, attempted coups that aimed at reviving Japanese traditions from Western influence; Today, the group *Koudouhosyu* is organizing public demonstrations stating that the 'others' should not be in Japan and that any Western influence should be abolished.

Similarly, the cultural hybridization approach has been seen in Japan by means of the examples obtained from the past and the present. According to this; with the Meiji restoration, the *Sonnō jōi* slogan has been replaced by the *Wakon Yōsai* slogan which combines two differences on the basis of knowledge of the West and the essence of Japan. As it is understood from this example, Japan had accepted the existence of the differentness and tried to combine her with the Western under the slogan of *Wakon Yōsai*. In addition to this example taken from history, the cultural hybridization of Japan was tried to be elucidated with an example from today. According to this; the performance called "saiko" consists of with the combination of "taiko" and "samba".

In the last part of the study, it has been evaluated how the cultural convergence approach has taken place in Japan. In general, this approach expresses how Western culture shapes the rest of the world in the direction of its own worldview. However, during this study, it was tried to explained how Japan was shown to the world as a model. Accordingly, Japan is engaged in activities aimed at

spreading Japanese culture around the world through government policies focusing on cultural mobility and a semi-official organization called Japan Cool Japan Fund.

References

- Ayatollah, H. (2008). The Role of Media in the Threats and Opportunities of Globalization for Religion. *Journal of Media and Religion*, 7(34), 34-44.
- Cabinate Japan. (2017). Retrieved 12 05, 2017, from http://www.cao.go.jp/cool_japan/english/index-e.html
- Cool Japan Fund. (2017). Retrieved 12 09, 2017, from <https://www.cj-fund.co.jp/en>
- CROWLEY, J. B. (1962). Japanese Army Factionalism in the Early 1930's. *The journal of Asian Studies*, 309-326.
- CVETKOVICH, A., & Kellner, D. (1997). *Articulating the Global and Local: Globalization on and Cultural Studies*. CO: Westview Press.
- GIDDENS, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity.
- HENSHALL, K. (2012). *A History of Japan From Ston Age To SuperPower* (3. ed.). Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.
- HUNTINGTON, S. P. (2015). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması* (14. ed.). İstanbul: Okuyan Us.
- ISHIWATA, E. (2011). 'Probably Impossible': Multiculturalism and Pluralisation in Present-Day Japan. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 10(37), 1605-1626.
- JANSEN, M. B. (2002). *The Making of Modern Japan*. Cambridge, Massachusetts, London: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Koudouhosyu. (2017). Retrieved 11 26, 2017, from Koudouhosyu: <http://koudouhosyu.info/index.html>
- LARGE, S. S. (2007). *Oligarchy, Democracy, and Fascism*. Oxford: Blackwell Publishing.
- MATSUSAKA, Y. T. (2007). The Japanese Empire. In W. M. Tsutsui, *A Companion to Japanese History* (pp. 224-240). Malden: Blackwell Publishing.
- MAZRUI, A. A. (2016). *Dünya Siyasetinde Kültürel Etkenler*. Ankara: Hece Yayınları.
- MEYER, J. W., Boli, J., Thomas, G. M., & Ramirez, F. O. (1997). World Society and Nation-State. *American Journal of Sociology*, 144-181.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. (2016). Retrieved 12 15, 2017, from <http://www.mofa.go.jp/mofaj/area/turkey/data.html>
- MORTON, W. S., & Olenik, J. K. (2005). *Japan Its History and Culture*. New York: McGraw-Hill.

- OMORI, H. (2017). Eating Japanese food in diaspora as identity building: The case of a Japanese Canadian church. *Contemporary Japan*, 2(29), 148-161.
- RITZER, G. (2008). *The Mcdonaldization of Society*. CA: Pine Forge Press.
- RITZER, G. (2010). *Küresel Dünya*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- RITZER, G., & Stepnisky, J. (2012). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri*. Ankara: De Ki Basım.
- RITZER, G., & Stepnisky, J. (2014). *Sosyoloji Teorileri* (9. ed.). Ankara: De Ki.
- SHIOBARA, Y. (2004). The beginnings of the multiculturalization of Japanese immigrants to Australia Japanese community organizations and the policy interface. *Japanese Studies*, 2(24), 247-261.
- SÜREYYA, S. (2001). *Büyük Japonya*. İstanbul: Kitabevi.
- SYBERT, S. (2014, Mart 20). Taiko in Brazil: Japanese Cultural Diaspora and Hybridization Through Percussion Music. Retrieved 11 12, 2017, from <https://escholarship.org:https://escholarship.org/uc/item/8rc4w0d0>
- TOGASHI, K. (2007). Psychic pain as a result of disrupted narcissistic fantasies among Japanese immigrants: A self-psychological study of the stress and trauma of immigrating. *International Forum of Psychoanalysis*, 16(3), 177-188.
- TOKUNAGA, T. (2011). 'I'm not going to be in Japan forever': how Filipina immigrant youth in Japan construct the meaning of home. *Ethnography and Education*, 2(6), 179-193.
- TSUDA, T. G. (2001). When identities become modern: Japanese emigration to Brazil and the global contextualization of identity. *Ethnic and Racial Studies*, 3(24), 412-432.
- 保守運動, . (2016, 03 27). *youtube.com*. Retrieved 11 25, 2017, from <https://www.youtube.com/watch?v=fmlAtSEW07E>

Çin'de Bölgesel Eşitsizlik: Kronolojik Bir Değerlendirme*

Veysel TEKDAL†

Öz: Son on yıllarda Çin'in ekonomik kalkınmadaki büyük atılımına bölgesel eşitsizliğin artışı eşlik etmiştir. Reformların başlangıcından bu yana, doğu bölgesi ülkenin ekonomik olarak en dinamik kısmı olarak ortaya çıkarken, batı, orta ve kuzeydoğu bölgeleri nispeten geride kalmıştır. Bu makale reform döneminde Çin'de bölgesel eşitsizliğin genel hatlarını değerlendirmektedir. Makale ilk olarak, bölgesel eşitsizliğin büyük ölçüde arttığı 1978'den 2000'lerin ortalarına kadar olan döneme odaklanmaktadır ve bu dönemde bölgesel eşitsizliğin artmasının ardında yatan faktörleri tartışmaktadır. Makalenin ikinci bölümünde, merkezi hükümetin dengeli bölgesel kalkınmaya dönüşü ve daha geniş makroekonomik eğilimler bağlamında 2000'lerin ortalarından bu yana bölgesel eşitsizliğin daralması incelenmektedir. Makalenin son bölümü, Pekin'in son yıllarda izlemeye başladığı finansal riski ve aşırı kapasiteyi azaltma politikalarının bölgesel eşitsizliğe yansımalarını incelemektedir.

Anahtar sözcükler: Çin, Bölgesel Eşitsizlik, Ekonomik Kalkınma, Reform Dönemi

Regional Disparity in China: A Chronological Overview

Abstract: Widening regional disparity has accompanied China's tremendous leap in economic development during recent decades. From the outset of reforms through today, the eastern region has emerged, by far, as the economically most dynamic part of the country, whereas the western, central, and northeast regions have relatively lagged behind. This paper reviews the broad contours of regional disparity in the reform China. The paper first focuses on the period from 1978 to the mid-2000s, during which regional disparity substantially widened, and discusses the drivers of regional disparity during that period. The second section surveys the narrowing of regional disparity since the mid-2000s amid the central government's turn to balanced regional development and broader macroeconomic

* Bu makale yazarın Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde tamamladığı doktora tezinin bir bölümüne dayanmaktadır. Yazar araştırma bursları için TÜBİTAK'a ve ODTÜ'ye teşekkür eder.

† Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Araştırma Görevlisi
vtkdal@gmail.com

Gönderim Tarihi: 02 aralık 2019, Kabul Tarihi: 09 Ocak 2020.

trends. The final section examines the implications of Beijing's recent policies of financial de-risking and curbing overcapacity for the regional disparity.

Keywords: *China, Regional Disparity, Economic Development, Reform Era*

Giriş

Çin reform döneminde muazzam bir ekonomik büyüme kaydetmiştir. Ancak bu başarı Çin'in bölgeleri, kentsel ve kırsal alanları ile sosyal katmanları arasında derin eşitsizlikler ile malul olmuştur. Bu makale bölgesel eşitsizliği konu edinmektedir. Bazı çalışmalar, kent-kır eşitsizliği veya eyaletler arası eşitsizlikler gibi diğer mekânsal eşitsizliklere atıfta bulunmak için aynı ifadeyi kullandığından, burada *bölgesel eşitsizlik* ile kastedilenin makro-bölgesel eşitsizlik olduğu belirtilmelidir.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin (ÇHC) ilk yıllarından bu yana çeşitli makro-bölgesel sınıflandırma şemaları kullanmıştır. İlk Beş Yıllık Plan (BYP) eyaletleri kıyı ve iç bölgeler olmak üzere iki ana gruba ayırmıştır. 1960'ların başından 1970'lerin başına kadar olan dönemde, bu şema yerini Birinci, İkinci ve Üçüncü cephelere dayanan üçlü bir sınıflandırmaya bıraktı (Niu ve Chen, 2004: 53). Altıncı BYP (1981-1985), kıyı ve iç kısım şeklindeki daha önceki ikili sınıflandırmaya geri döndü. Yedinci BYP (1986-1990) doğu, orta ve batı bölgelerinden oluşan üçlü bir makro-bölgesel sınıflandırma getirdi. Aynı sınıflandırma Dokuzuncu (1996-2000) ve Onuncu BYP (2001-2005) tarafından da kullanılırken, Sekizinci BYP'de (1991-1995) kıyı ve iç bölgeler şeklindeki ikili şema kullanılmıştır. On birinci BYP'den (2006-2010) beri Çin, doğu, orta, batı ve kuzeydoğu bölgeleri olarak dört bloktan oluşan makro-bölgesel bir sınıflandırma benimsemiştir (Wei, 2013: 3). Makale bu dört bölgeyi sınıflandırmayı kullanmaktadır.¹

Çin'in 22 eyalet, beş özerk bölge ve merkezi olarak yönetilen dört şehirden oluşmak üzere 31 eyalet düzeyinde birimi (bundan sonra eyalet ile değişimli olarak kullanılacaktır) vardır (Heilmann, 2017: 85-6).² Doğu bölgesi Hebei, Shandong, Jiangsu, Zhejiang, Fujian, Guangdong ve Hainan eyaletlerini ve merkezi olarak

¹ Mevcut literatür tarafından kullanılan alternatif sınıflandırmalar için bakınız Fan ve Sun (2008: 4).

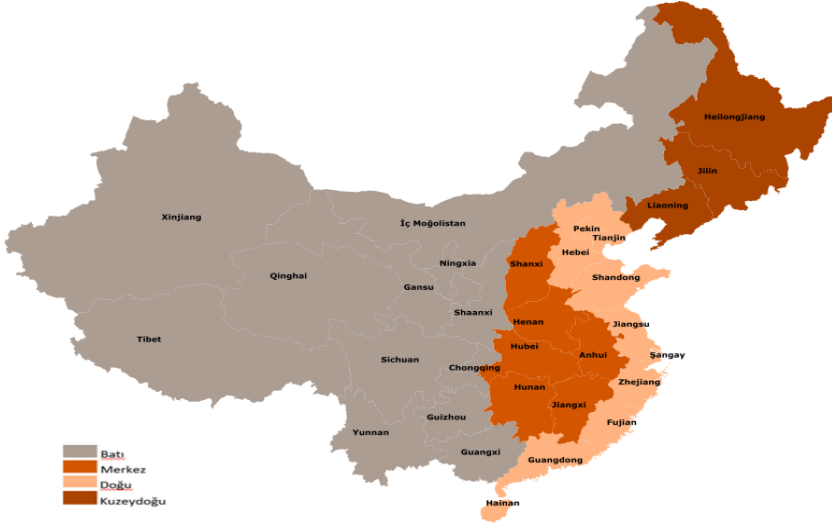
² Çin ayrıca Hong Kong ve Makau olmak üzere iki özel idari bölgeye sahiptir ve Tayvan'ı kendisinin bir eyaleti olarak görmektedir.

yönetilen şehirler olan Pekin, Tianjin ve Şangay'ı içerir.³ Kuzeydoğu bölgesi Heilongjiang, Jilin ve Liaoning eyaletlerini içerir. Merkez ya da orta bölgedeki eyaletler Shanxi, Henan, Anhui, Hubei, Jiangxi ve Hunan'dır. Batı bölgesinde Shaanxi, Qinghai, Sichuan, Guizhou, Yunnan ve Gansu eyaletleri, merkezi olarak yönetilen bir şehir olan Chongqing ve Guangxi, İç Moğolistan, Ningxia, Tibet ve Xinjiang Uygur özerk bölgeleri bulunmaktadır. Şekil 1 Çin'in eyaletlerini ve makro bölgelerini göstermektedir.

Başlangıcı, Çin Komünist Partisi Onbirinci Merkez Komitesi'nin 1978 yılında toplanan Üçüncü Genel Kurulu'na uzanan reform döneminde, Çin'in bütün makro bölgeleri öncesine kıyasla hızlı bir ekonomik kalkınma kaydetmiştir. Bununla birlikte, makro bölgelerin kalkınma hızları önemli farklılıklar göstermiştir. Reform döneminin erken yıllarından itibaren, doğu bölgesi, ülkenin ekonomik olarak en dinamik kısmı olarak ortaya çıkarken, batı, orta ve kuzeydoğu bölgeleri nispeten geri kalmıştır. Nüfus, sanayi ve yabancı yatırımlar orantısız bir şekilde doğu bölgesinin büyük şehirlerinde yoğunlaşmıştır. Endüstriyel gelişim ve küresel ekonomiyle bütünleşme anlamında doğu bölgesi lider konumdadır. "Yükselen Çin" anlatılarında değinilen Çin'in lüks tüketim malları için en büyük pazarlardan biri olarak ortaya çıkması, dünyanın fabrikası haline gelmesi ve Çinli çokuluslu şirketlerin küresel piyasalarda önemli aktörler olarak belirmesi gibi özelliklerin çoğunlukla doğu Çin'in hikayesini temsil ettiğini iddia etmek dahi mümkündür.

³ Çin'deki yer adları yazılırken eğer Türkçe'de yaygın olarak başvurulan kullanımları (örneğin Pekin) yoksa standart romanizasyonlar kullanılmıştır.

Şekil 1 Çin'in makro bölgeleri



Kaynak: Şekil yazar tarafından oluşturulmuştur; vektör haritası <https://mapsvg.com/maps/china> sayfasından alınmıştır. Not: Bu makalede kullanılan haritalar Çin'in *de facto* sınırlarını referans almakta ve ihtilafli alanları dışarıda bırakmaktadır.

Doğu bölgesi ile diğerleri arasındaki eşitsizlik 2000'li yılların ortalarından bu yana bir ölçüde azalmaya başlamıştır. Buna rağmen, Tablo 1'de gösterdiği gibi, nüfusun sadece yüzde 38'ini oluşturan doğu bölgesi, halen ülkenin gayrisafi yurtiçi hasılasının (GSYH) yarısından fazlasına kaynaklık etmektedir. Çin'in toplam ihracatının yüzde 80'inden fazlası doğu bölgesi menşelidir. 2016 yılında doğu bölgesindeki kişi başına harcanabilir gelir, batı, orta ve kuzeydoğu bölgelerinin sırasıyla 1,6, 1,5 ve 1,3 katı idi.

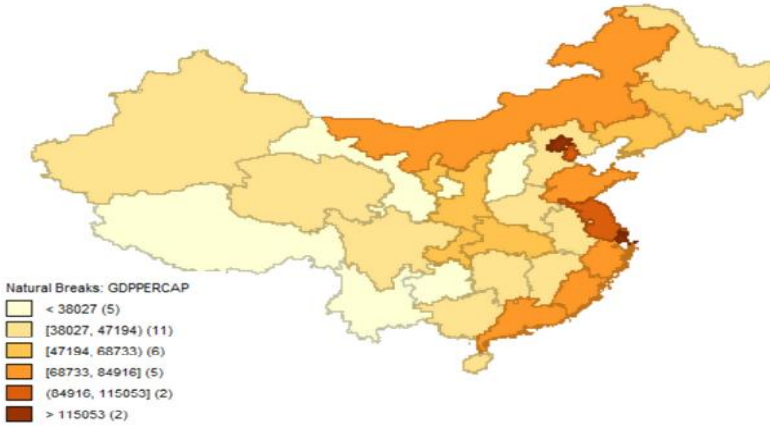
Tablo 1 Makro bölgelere dair göstergeler, 2016

	Nüfus (10000)	Nüfus, yüzde Çin	GSYH, yüzde Çin	Hane halkı başına düşen harcanabilir gelir (RMB)	İhracat, yüzde Çin
Doğu	52951	38,4	52,6	30654,7	82,9
Orta	36709	26,6	20,6	20006,2	7,4
Batı	37414	27,1	20,1	18406,8	7,2
Kuzeydoğu	10910	7,9	6,7	22351,5	2,5

Kaynak: NBS, 2017: Tablo 25-17

Eyaletler, kişi başına düşen gayrisafi bölgesel hasılaya (GSBH) göre sıralandığında, Şangay, Jiangsu, Zhejiang, Pekin, Tianjin, Shandong, Fujian, Guangdong dahil olmak üzere doğu eyaletleri ön sıralarda yer alırlar. Şekil 2, Jenks doğal aralıklar sınıflandırma yöntemini izleyerek altı kategoriye ayrılan eyaletlerin kişi başına düşen GSBH'lerini göstermektedir⁴. Qinghai, Gansu, Guizhou, Yunnan, Xinjiang, Tibet, Guangxi ve Sichuan gibi batı eyaletleri en düşük gelirli iki gruba dahildir. Bazı batı eyaletleri nispeten daha iyi konumdadır. Örneğin, İç Moğolistan'ın kişi başına geliri bazı doğu eyaletlerine denktir.⁵ Benzer şekilde, Chongqing, Shaanxi ve Ningxia, merkez bölgedeki Hubei hariç diğer eyaletlere kıyasla daha yüksek gelir düzeyine sahiptir.

Şekil 1 Eyaletlerin kişi başına gayrisafi bölgesel hasılaya göre sınıflandırılması, Renminbi (RMB)



Kaynak: Kişi başına düşen GSBH verisi CEIC veri tabanından alınmıştır. Şekil yazar tarafından oluşturulmuştur; *shapefile* dosyası https://gadm.org/download_country_v3.html sayfasından alınmıştır.

Bu makale reform döneminde Çin'de makro bölgesel eşitsizliğin genel hatlarını gözden geçirmektedir. Bir derleme

⁴ Jenks doğal aralıklar yöntemi veriyi aralık-ici varyansı minimize edecek ve aralıklar-arası varyansı maksimize edecek şekilde sınıflandırmayı amaçlayan bir yöntemdir. Bu yöntemin kullanılmasında Bulman'dan (2016) ilham alınmıştır.

⁵ Fan ve Sun (2008: 13, dipnot 14) İç Moğolistan'ın yüksek gelir düzeyinin kısmen başarılı süt ürünleri firmalarının ortaya çıkmasıyla açıklamaktadırlar. İç Moğolistan ayrıca kömür, doğal gaz gibi mineral kaynaklarına ve bazı az bulunur toprak metallerine sahiptir. Cochrane vd. (2019: 7) az bulunur toprak metallerine yönelik artan talebin İç Moğolistan'ın ekonomik büyümesinde payı olduğunu belirtmektedirler (ayrıca bkz. Wei, 2013: 11-2).

makalesi olan çalışma, bu konuda daha önce yapılmış araştırmalara dayanmaktadır. Makalenin ilk bölümü, bölgesel eşitsizliğin önemli ölçüde genişlediği 1978'den 2000'lerin ortalarına kadar olan döneme odaklanmaktadır ve bu dönemde bölgesel eşitsizliğin artmasının arkasında yatan faktörleri incelemektedir. İkinci bölüm, merkezi hükümetin daha dengeli bir bölgesel kalkınma izlemeye başlaması ve daha geniş makroekonomik eğilimler bağlamında 2000'lerin ortalarından bu yana bölgesel eşitsizliğin daralmasına odaklanmaktadır. Üçüncü ve son bölüm, Çin'in makroekonomik politika ortamındaki son birkaç yıldaki değişimin bölgesel eşitsizlik üzerindeki etkilerini tartışmaktadır.

1978'ten 2000'lerin Başlarına: Artan Bölgesel Gelişmişlik Farkı

Çin Halk Cumhuriyeti'nin 1949 yılında kurulmasından önce, sanayi Çin'in kıyı bölgelerinde yoğunlaşmıştı (Yao, 2009: 218). Mao Zedong döneminin merkezi planlama ekonomisi (1949-1976) altında bölgesel kalkınma politikaları, kıyı ve iç alanlar arasındaki "yapısal" kalkınma dengesizliğini azaltmayı amaçlamıştır. Bu dengeli bölgesel kalkınma politikasına paralel olarak, 1970'lere gelindiğinde, bazı iç bölgelerde kişi başına düşen gelir doğu eyaletlerinden daha yüksek bir seviyeye ulaşmıştı.

1978'de başlayan ekonomik reformlar, daha önce izlenen dengeli bölgesel kalkınma politikasının terki anlamına gelmiştir. Kolektif iş birimleri, fiyat kontrolleri ve ömür boyu istihdam gibi Çin sosyalizminin mekanizmalarının kademeli olarak ortadan kaldırılması, piyasa ekonomisi için zemin hazırlamıştır. Yerel yönetimlere vergi gelirlerinin idaresinde ve genel olarak iktisadi yönetimde geniş yetkiler verilmesi ve de küresel ekonomiyle artan etkileşim, Çin'deki politik-ekonomik manzarayı temelden değiştirmiştir (Guthrie, 2006: bölüm 2). Sırasıyla piyasalaşma, ademi merkezileşme ve küreselleşme olarak adlandırabileceğimiz bu süreçler bölgesel kalkınma için önemli sonuçlar doğurmuştur.

1980'lerin başından 1990'ların başına kadar, merkezi hükümet kıyı bölgesinin ekonomik kalkınmasına öncelik verdi (Grewal ve Ahmed, 2011: 162; Wei, 2013: 1). Hükümetin amacına ve bölgenin doğal avantajlarına uygun olarak, doğu bölgesi diğer bölgelerin çok önünde bir ekonomik canlılığa ulaştı. Doğru bölgesi ile diğer bölgeler arasındaki büyüme makası 1980'lerden itibaren açılmaya başlamış olsa da bu fark 1990'larda çok daha yüksek oranlara ulaşmıştır (Wei, 2013: 9; Fan ve Sun, 2008: 7-8). Doğru bölgesinin

1991 ve 1998 arasındaki büyüme oranı yüzde 14,7 olarak gerçekleşti. Bu oran kuzeydoğu, orta ve batı bölgelerinin büyüme oranlarının sırasıyla 5,2, 2,7 ve 4,3 puan önündeydi (Wei, 2013: 9). Büyüme oranları arasındaki farkın genişlemesi, Çin'de 1990'lı yılların başından bu yana piyasa ekonomisinin kökleşmesine karşılık gelmiştir. Daha önceki on yıldaki daha temkinli reformların aksine, 1990'lar küresel ekonomiyle yakından ilişki tesis edecek bir piyasa ekonomisi yönünde kararlı ve kapsamlı reformlara tanıklık etti (Naughton, 2007: 100-7).

1990'ların sonlarından 2000'lerin ortalarına kadar, kısmen uygulamaya konan yeniden dağıtımcı bölgesel politikaların bir sonucu olarak, doğu bölgesi ile diğerleri arasındaki büyüme makası daralmaya başladıysa da doğu bölgesinin büyüme oranı diğerlerinin önünde seyretmeye devam etti (Wei, 2013: 9; bkz. Tablo 2). Çin Sosyal Bilimler Akademisi'nden Wei Houkai'in hesaplamalarına göre, doğu bölgesinin GSYH'deki payı 1980 yılında yüzde 43,6 iken 2006'ya gelindiğinde bu oran yüzde 55,7'ye ulaşmıştı. Aynı dönemde batı, orta ve kuzeydoğu bölgelerinin GSYH'deki payı sırasıyla yüzde 3,3, 3,6 ve 5,2 puanlık bir oranda gerilemişti (Wei, 2013: 17).

Tablo 2 Makro bölgelerde büyüme oranları

	Çin geneli	Doğu	Kuzeydoğu	Orta	Batı
1980-1990	9.4	10.2	8.1	8.8	8.8
1991-1998	12.7	14.7	9.5	12.0	10.4
1999-2006	11.3	12.2	10.6	10.6	10.7

Kaynak: Wei'den (2013: 9) uyarlanmıştır.

Merkezi hükümet, doğu bölgesine öncelik verme tercihini verimlilik savıyla meşrulaştırmıştır. Bölge, eğitimli bir işgücünün varlığı, denizaşırı Çinlilerle güçlü sosyal bağlantılar ve dış ekonomik bağlantılar oluşturmak için avantajlı bir konuma sahip olmak gibi uygun başlangıç koşullarına sahipti. Çinli liderler, reform döneminin erken dönemlerinde bölgesel eşitsizliğin artmasını kabullenmişlerdi. Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP) 1970'lerin sonlarından neredeyse 1997'deki ölümüne kadar fiili lideri olan Deng Xiaoping (Breslin, 2007: 41), devletin kıyı alanlarının gelişimine öncelik vermesi gerektiğine dair kesin bir inanca sahipti. Buna göre, iç bölgeler daha sonra kıyı alanların katkısıyla gelişecekti (Bramall, 2009: 485-6; Golley, 2010: 127;

Kamal-Chaoui, Leman ve Rufeï, 2009: 25). Yedinci ve Sekizinci BYP'ler (1986-1990 ve 1991-1995), böylece, "reformların öncü taşıyıcısı" olarak doğu Çin'e öncelik verdi (Huang ve Luo, 2009: 199; ayrıca bkz. Kamal-Chaoui, Leman ve Rufeï, 2009: 25; Yu, 2015: 123).

Bu yerel, ulusal ve ulus-ötesi faktörlerin birleşmesi, doğu bölgesi ile diğer bölgeler arasındaki eşitsizliğin genişlemesine yol açmıştır. Bu makalede, özel bölgeler politikasının, mali reformların ve üretimin Çin'in doğu bölgelerinde kümelenmesinin, doğu ve diğer bölgeler arasındaki artan eşitsizliğin ardındaki önemli faktörler olduğu ileri sürülmektedir. Takip eden kısımlar, bu faktörlerin 1980'lerden 2000'lerin ortalarına kadar olan süreçte bölgesel kalkınma farkının artışında nasıl bir rol oynadıklarını incelemektedir.

Özel bölgeler politikası: Birçok doğu eyaleti 1980 yılından itibaren merkezi hükümetin imtiyazlı politikalarından faydalandı. Bu konuda ilk adımlardan biri, 1980'de dört şehirde "özel ekonomik bölge"nin (ÖEB) kurulmasıydı. ÖEB'lerin üçü, Shenzhen, Zhuhai ve Shantou, Guangdong eyaletinde yer alırken, diğeryse Fujian eyaletinin Xiamen şehrindeydi (Huang ve Luo, 2009: 198-9). ÖEB'lere yabancı yatırımları çekmek için imtiyazlı politikalar sunma hakkı verilmiştir (Donaldson, 2015: 192-193; Wu ve Gaubatz, 2013: 114). Çin yönetimi yabancı firmaların modern yönetim tekniklerini ve teknolojilerini ülkeye çekmeye özel bir önem vermekteydi. ÖEB'ler bu hedefler doğrultusunda deneysel alanlar olarak ve öncelikli olarak kıyı kentlerinde kurulmuştur (Wu ve Gaubatz, 2013: 112-3). Bu bölgeler, gerçekten de Çin'e doğrudan yabancı yatırımların ana güzergahları olarak ortaya çıkacaktı (Donaldson, 2015: 193).

Merkezi hükümetin ilk ÖEB'lerin mekânı olarak Guangdong ve Fujian'ı tercih etmesi sebepsiz değildi. Hükümet, yabancı yatırımlara, Guangdong ve Fujian kökenli olanların oldukça geniş bir kesimini oluşturduğu deniz aşırı Çinlilerin öncülük etmesini bekliyordu (Wu ve Gaubatz, 2013: 114-5; Solinger, 1996: 17). Bu beklentiye uygun olarak, örneğin, Hong Kong kaynaklı yatırımlar, 1980 ve 1990'larda Guangdong eyaletinde en önde gelen dış yatırım kaynağı haline gelecekti (Zhang ve Peck, 2014: 16; Tsai, 2016: 16).

Yabancı yatırım çekme mantığını takiben, merkezi hükümet 1984'te "açık kıyı şehirleri"ni ve 1985'te "açık kıyı ekonomik alanları"ni ilan etti (Wu ve Gaubatz, 2013: 113). Pekin tarafından

geliştirilen bir diğer özel bölge biçimi de ekonomik ve teknolojik kalkınma bölgeleriydi (ETKB). Chen ve Lu'nun (2009: 250) belirttiği gibi ilk kuşak 14 ETKB'nin tamamı 1984-1988 yılları arasında kıyı kentlerinde kuruldu. İmtiyazlı özel bölge düzenlemeleri ancak 1990'ların başlarından sonra iç bölgelere uygulanacaktı. Gelir vergisi ve gümrük vergisi muafiyeti ya da indirimi gibi politikaların uygulandığı özel bölgeler, doğu eyaletlerinin Çin'in küresel üretim ağlarına ve küresel pazarlara eklenmesinin öncüleri konumuna gelmesine yardımcı oldu (Yao, 2009: 229).

Mali reformlar: 1980 yılında getirilen mali sözleşme sistemi (MSS), görece müreffeh eyaletlerin lehine sonuçlar doğurdu. Daha öncesinde devlet gelirlerinin tahsilatı ve tahsisi sistemi oldukça merkeziyken, MSS yerel yönetimlere vergi yönetiminde ve gelir harcamalarında kayda değer bir özerklik getirmiştir (Huang ve Luo, 2009: 201; Tsai, 2004: 5-6). MSS, eyaletlerin gelirlerinin belirli bir miktarını merkezi hükümete teslim etmelerini, kalan kısmı ise ellerinde tutmalarını öngörüyordu (Bramall, 2009: 483-4; Yao, 2009: 226). MSS'nin getirilmesinden önce, nispeten müreffeh bölgeler, gelirlerinin büyük kısmını merkeze göndermek zorundaydı. Örneğin 1970'lerin başlarında, Şangay gelirlerinin yaklaşık yüzde 90'ını merkezi hükümete gönderiyordu (Donaldson, 2015: 191). Mali yerelleşmeyle birlikte, Şangay gelirlerinin önemli bir kısmını elinde tutabilecek ve bu da şehirdeki kamu ve altyapı hizmetlerini finanse etmek için mali kapasitesinin artmasını sağlayacaktı (Yeung ve Shen, 2009: 304-5).

Vergi idaresinde artan yetkileriyle beraber yerel yönetimler, özel işletmelere vergi indirimleri sunarak onların kendi bölgelerine gelmelerini teşvik etme imkanına erişmiştir. Bununla birlikte, MSS'nin bölgesel eşitsizlik üzerinde iki olumsuz etkisi olmuştur. Birincisi, eyaletler arasındaki bütçe geliri eşitsizliği artış gösterdi. Diğer bir deyişle, müreffeh ve nispeten yoksul bölgelerin yerel ekonomiyi desteklemedeki mali kapasiteleri arasındaki fark genişledi. İkincisi, MSS merkezi hükümetin mali gelirlerini ve dolayısıyla onun bölgesel veya sosyal yeniden dağıtımcı politikalar yürütme kapasitesini zayıflattı (Tsai, 2004: 14).

İmalat sanayinin doğu bölgesinde kümelenmesi: İmalat faaliyetleri, özellikle 1990'ların başından itibaren, giderek doğu Çin'de yoğunlaşmaya başladı (He 2009). Bölgenin Çin'in toplam imalatındaki payı 1990'da yüzde 52,1 iken, 2003'te bu oran yüzde

73,3'e yükseldi (Wei, 2013: 18). 2005 yılı itibariyle, sadece dört doğu eyaleti Çin'in sanayi üretiminin yaklaşık yüzde 40'ını oluşturur hale gelmişti. Guangdong, Shandong, Jiangsu ve Zhejiang eyaletleri, ulusal sanayi üretiminin, sırasıyla, yüzde 12,27, 11,20, 10,93 ve 7,43'ünü oluşturuyordu (Chen ve Lu, 2009: 242). Bu eyaletlere ek olarak Fujian ve Şangay da imalat sanayinin önde gelen alanları olarak ortaya çıkmıştır (He, 2009: 262). Reform öncesi dönemde, Shaanxi, Gansu ve Liaoning gibi üretim merkezleri haline gelmiş olan bazı eyaletlerin göreceli payı ise önemli ölçüde düşüş göstermiştir (Chen ve Luo, 2009: 242).

Çin'in küresel ekonomiye artan katılımı, imalat sanayinin doğu bölgesinde kümelenmesine katkıda bulunmuştur. En yüksek oranda kümelenme gösteren imalat sanayi sektörlerindeki yabancı sermaye payı 2004 yılında yüzde 45'in üzerindeydi. Bu sektörler üretimlerinin yüzde 55'inden fazlasını ihraç ediyordu (He, 2009: 263). Ayrıca, yabancı öncü firmalar genellikle çok sayıda yerel tedarikçi firmayı kendi etrafına çekerek kümelenmeyi tetiklemişlerdir (Chen ve Luo, 2009: 259-60). En az kümelenmiş endüstriler ya içecek üretimi, gıda işleme ve imalatı, tütün işleme, tıbbi ürünler ve ilaç sektörü ürünleri gibi yerel pazara yönelik olan endüstrilerdir ya da metal, petrol arıtımı ve metal-dışı mineral ürünler endüstrisi gibi doğal kaynak temelli olanlardır (He, 2009: 262-3). Bu nedenle, Canfei He'yı (He, 2009: 259-60) takip ederek, piyasalaşma ve küreselleşmenin, Çin kıyılarında endüstriyel kümelenmeye yol açtığını söylemek yerinde olacaktır. İmalat sanayinin doğu şehirlerinde kümelenmesi verimlilik artışlarına katkıda bulunurken bölgesel gelir farkını genişletmiştir (Chen ve Lu, 2009).

İmtiyazlı özel bölgeler politikası, mali reformlar ve de imalat sanayinin kıyı şehirlerinde toplanması süreçleri altında, reform döneminde bölgeler arası ekonomik gelişme makası epeyce açılmıştır. Çin'in kıyı şeridindeki üç şehir bölgesi, İnci Nehri Deltası (İND), Yangtze Nehri Deltası (YND) ve Bohai Körfez Bölgesi (BKB), ülkenin geri kalanının çok önünde bulunan ekonomik güç merkezleri olarak ortaya çıkmıştır. Bu şehir kümeleri İND'de Guangzhou ve Shenzhen, YND'de Şangay ve BKB'de Pekin olacak şekilde lider şehirler etrafında şekillenmiştir. 2005 itibariyle bu üç şehir bölgesi toplamda, GSYH'nin yüzde 54'ünü oluşturuyor ve ülkeye gelen doğrudan yabancı yatırımların yüzde 85'ini çekiyordu (Wu ve Gaubatz, 2013: 86).

2000'lerin Ortasından İtibaren: Bölgesel Eşitsizliğin Daralması

Giriş bölümünde belirtildiği üzere, batı, orta ve kuzeydoğu bölgeleri 2000'li yılların ya ortasından itibaren ya da sonlarına doğru, doğu bölgesinden daha yüksek büyüme oranlarına ulaşmaya başlamış ve böylece bölgesel eşitsizlik daralmaya başlamıştır. Merkezi hükümetin bölgesel kalkınma politikalarında iç bölgelere daha fazla destek sağlama yönündeki değişim bunda önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca, imalat faaliyetlerinin doğu bölgesinde artan işgücü ve arsa maliyetlerine paralel olarak iç bölgelere kaymaya başlaması da eşitsizliklerin daralmasında bir rol oynamıştır. Bu bölüm bu iki faktörü tartışmaktadır. Bölgesel gelir farklılıklarının azalmasında üçüncü bir faktör olarak, Çin'in 2000'lerin başlarından itibaren yatırım yönelimli bir büyüme modeli izlemesi de etkili olmuştur. Yatırım yönelimli büyüme, çimento, demir ve çelik gibi inşaata girdi sunan sektörlerin ve benzer şekilde kömür üretimi ve petrol arıtımı gibi enerji sektörlerinin genişlemesini sağlamıştır. Bu türden sektörler iç bölgelerin ekonomisinde daha önemli bir yer tuttuğu için bu durum onların büyümesini daha fazla desteklemiştir (Liu, 2009: 19-20). Makalenin üçüncü bölümünde tartışıldığı üzere, son yıllarda Çin'in büyüme modelinde yaşanan dönüşüme paralel olarak bu faktörün önemi azalmıştır.

Bölgesel kalkınma politikalarının yeniden şekillendirilmesi: Çin liderliği, 1990'ların ortalarında, artan bölgesel ekonomik eşitsizliğin ülkenin istikrarı için bir tehdit haline gelmesinden endişe duymaya başlamıştı (Saich, 2001: 150; Donaldson, 2015: 188). O zamandan itibaren merkezi hükümet, doğu bölgesi ile diğer bölgeler arasındaki eşitsizliği azaltmak için çeşitli politika önlemleri almaya başlamıştır (Wei, 2013: 1). Naughton'a göre, 1980'ler ve 1990'ların başları, aslında ÇHC'nin kuruluşundan itibaren geçerli olan "bölgesel olarak dengeli büyüme" politikalarına istisna teşkil ediyordu (Naughton, 2004: 255). Dengeli bölgesel kalkınma arayışı kapsamında ÇKP liderliği, ÇHC'nin ilk yıllarından itibaren iç eyaletleri destekleyici politikalar izlemişti. Diğer bir deyişle, 1990'ların ortalarından itibaren yavaş yavaş dengeli bir bölgesel kalkınma politikasına geri dönüş, kıyı bölgelere öncelik veren istisnai bir döneminin sona ermesi anlamına geliyordu.

1994 yılında merkezi-yerel mali ilişkiler reformu, genişleyen bölgesel eşitsizliklerin azaltılmasına yönelik erken girişimlerden

biriydi. 1980'den bu yana devam eden mali sözleşme sistemini sona erdiren 1994 mali reformu yeni bir vergi paylaşım sistemi (分税制 *fenshuizhi*) getirdi. Bu sistem, merkezi hükümetin bütçe gelirlerindeki payını yerel yönetimler aleyhine olacak şekilde önemli ölçüde artıracaktır. Artan gelirine paralel olarak, merkezi hükümetin yeniden dağıtımcı bölgesel politikalar uygulamadaki mali kapasitesi artmıştır (Fan ve Wan, 2016: 4; Naughton, 2004: 260). Yeni vergi paylaşım sistemine göre, merkezi hükümet ve yerel yönetim, katma değer vergisinin sırasıyla yüzde 75 ve yüzde 25'ini alacaktı (Naughton, 2007: 433). Diğer vergi türleri için de merkezi hükümete ve yerel yönetimlere sabit paylar tahsis edilmiştir. Yerel yönetimlere, yerel işletmeler tarafından ödenen kurumlar vergisinden elde edilen gelirin tamamını tutma yetkisi verilmiştir (Kroeber, 2016: 116). Yeni sistem sonucunda, merkezi yönetim gelirlerinin toplam devlet gelirleri içindeki payı 1993'te yüzde 22'den 1994'te yüzde 56'ya yükseldi ve sonraki yıllarda yüzde 50'nin üzerinde seyretti (Huang ve Luo, 2009: 202; Zhan, 2009: 454).

1990'ların başlarından ortasına kadar olan süreçteki bazı öncül adımlara rağmen, dengeli bir bölgesel kalkınmaya doğru temelden bir dönüşün, nispeten geri kalmış bölgeleri hedefleyen uzun vadeli ve kapsamlı bölgesel kalkınma planlarının hayata geçirilmesiyle başladığını söylemek mümkündür. 1999 yılında, dönemin ÇKP genel sekreteri Jiang Zemin Batı Kalkınma (西部大开发 *xibu da kaifa*) programını ilan etti.⁶ 2000 yılında Devlet Konseyi, Batı Kalkınma Programı'nın (BKP) ilke ve önceliklerini belirten kılavuz belgeleri yayınladı ve Program resmi olarak uygulanmaya başlandı (Bramall, 2009: 489). Diğer bölgesel kalkınma programları sırasıyla 2003 ve 2004 yıllarında başlatılan Kuzeydoğu'yu Yeniden Canlandırma (振兴东北 *zhenxing dongbei*) ve Orta Çin'in Yükselişi (中部崛起 *zhongbu jueqi*) programlarıdır (Donaldson, 2015: 200-1). Bu bölgesel kalkınma programları, imtiyazlı vergi düzenlemeleri, mali transferler, sübvansiyonlu krediler ve altyapı yatırımlarını içeren destek paketleri sunmaktadır.

Bölgesel kalkınma programlarına paralel olarak, Onuncu BYP'den (2001-2005) başlayarak beş yıllık planların tümü, geri kalmış bölgelere yapılacak desteklere özel bir vurgu yapmıştır

⁶ Bu noktada, Deng Xiaoping'in dengeli bir bölgesel kalkınma politikasına dönüş için uygun bir zaman olarak vaktiyle "yüzyılın sonu"nu işaret etmiş olduğunu belirtmek ilginç olabilir (bkz. Bramall, 2009: 487). Gerçekten de Jiang Zemin, 1999 yılında BKP üzerine yaptığı konuşmada Deng Xiaoping'in aşamalı bölgesel kalkınma perspektifine gönderme yapmıştır (Golley, 2010: 127).

(örneğin, NDRC, 2016c: bölüm 37 kısım 1). 2000'li yılların ortalarından sonlarına kadar uzanan “geçiş” döneminde, batı, merkez ve kuzeydoğu bölgeleri, doğu bölgesinin üzerinde büyüme oranlarına erişmeye başlamıştır (Garnaut vd. 2016: 8). Wei'ye (2013: 8) göre batı bölgesi için dönüm noktası, bölgenin GSBH'sinin büyüme hızının doğu bölgesininkini aştığı 2007 idi. Kuzeydoğu ve orta bölgelerin büyüme oranları da 2008'den sonra doğu bölgesinin önüne geçmeye başlamıştır (Wei, 2014: 232).

İç bölgelere endüstriyel transfer: Kıyı Çin'den orta ve batı bölgelerindeki eyaletlere endüstriyel kayış 2000'li yılların başından beri belirgin bir olgu haline gelmiştir (Ang, 2018; Cochrane vd., 2019; He ve Wang, 2012; Zhang, 2014). Eyalet raporlarına dayanarak, “eyalet dışı” yurtiçi yatırımların izini süren Ang (2018: 5-6), Anhui, Hubei, Hunan, Henan ve Jiangxi gibi orta bölgedeki eyaletlerde bu türden yatırımların 2000'lerin ortasından itibaren hızla arttığını tespit eder. Lai (2007: 125) da örneğin, 2007 yılı itibarıyla, bir orta bölge eyaleti olan Hunan'a, güneydoğudaki bir kıyı eyaleti olan Guangdong'dan bir yatırım akını olduğunu gözlemler.

Orta ve batı Çin'e endüstriyel transfer, 2010 yılında “Orta ve batı bölgelerine endüstriyel transfer konusunda rehber ilkeler” başlıklı Devlet Konseyi genelgesinin kabul edilmesiyle önemli bir resmi politika haline gelmiştir (Ang, 2018: 11; ayrıca bkz. Zhang, 2014: 140). Endüstriyel transfer, iç bölgelerde yeni üretim tesislerinin kurulması, üretimin bazı kısımlarının iç bölgelere kaydırılması veya kıyı ve iç bölgeler arasındaki tedarik zincirlerinin güçlendirilmesi biçimlerini alabilmektedir (Zhu ve Pickles, 2014: 49; Ang, 2018: 5).

İç bölgelere dönük endüstriyel transferin arkasında birkaç etken yatmaktadır. Birincisi, bölgesel kalkınma programlarıyla gelen altyapı yatırımları, kıyı ve iç kesimler arasındaki ulaşım ve lojistik bağlantılarını artırarak endüstriyel transfer için uygun bir fiziksel temel sağlamıştır (Ang, 2018: 10). İkincisi, iç bölgelerde gelir düzeyinin artışına paralel olarak, buralar üreticiler için pazar olarak daha cazip yerler haline gelmiştir (Cochrane, 2019: 7; He ve Wang, 2012: 368). Ancak, endüstriyel transferin arkasındaki daha önemli etken, doğu bölgesinde başta arsa ve işçilik maliyetleri olmak üzere artan üretim maliyetleridir (Yu, 2015: 130; Zhang, 2014: 141).

Maliyet faktörlerinin yanı sıra, kıyı şehirlerinin değişen sanayileşme öncelikleri, bazı sanayi kollarının iç bölgelere kayışını

hızlandırmıştır. Doğu bölgesinde giderek artan sayıda yerel yönetim, düşük katma değerli ve emek-yoğun yatırımlardan yüksek katma değerli sektörlere geçmeye çalışmaktadır (Ang, 2018: 11). Ayrıca, kıyı şehirlerinin giderek artırdığı çevre koruma önlemleri bazı firmalar için iç bölgelerdeki şehirlere taşınma seçeneğini gündeme getirmiştir. Reform döneminin ilk yıllarından bu yana, endüstriyel faaliyetlerin doğu Çin'de, özellikle İnci Nehri Deltası ve Yangtze Nehri Deltası'nda, orantısız bir ölçüde yoğunlaşmış olması buralarda çevresel sürdürülebilirliği zora sokmaktadır. Bununla ilgili olarak, Wei'in (2013: 24) belirttiği gibi, kıyı bölgesindeki bazı yerel yönetimler "endüstrilerin giriş eşliğini yükseltmeye" başlamıştır.

Değişen Makroekonomik Bağlam ve İç Bölgelere Yansımaları

Yukarıda tartışıldığı gibi, merkezi hükümetin mali desteği ve imtiyazlı politikaları ile endüstriyel transfer gibi çeşitli faktörler, iç bölgelere bir ekonomik canlılık getirmiş ve doğu Çin ile gelişmişlik farkının bir ölçüde kapanması mümkün olmuştur. Bununla birlikte, makro-bölgesel yakınsamayı doğrusal olarak devam edecek bir süreç olarak görmek yanıltıcı olacaktır. Çin'in genellikle "Yeni Normal" olarak adlandırılan değişen makroekonomik politika önceliklerinin, yakınsamayı sekteye uğratacak etkilere yol açması söz konusudur.

Çin'in büyüme modeli 2000'lerin başından itibaren giderek daha fazla yatırımlara dayanır hale gelmiştir. 2003-2013 döneminde yatırımın GSYH'deki payı ortalama yüzde 45 civarında olmuştur. 2008 Küresel Krizi'nin olumsuz etkileri karşısında Çin liderliği bir büyüme kaynağı olarak giderek daha fazla yatırımlara yaslanmaya yöneldi. Kriz sonrası ilan edilen dev teşvik paketleri sayesinde, yatırımların payı 2010-2013 döneminde yüzde 48'e kadar tırmandı (Lardy, 2015:104).

Bu yüksek yatırım oranları ekonomide bir dengesizliğin işareti olarak değerlendirilmektedir. Her şeyden önce bu oran diğer gelişmekte olan ülkelerle kıyaslandığında oldukça yüksektir. "Çin modeli" ile bazı benzerlikler taşıyan Doğu Asya'daki Güney Kore, Tayvan ve Japonya gibi kalkınmacı devletlerde yatırımlar tarihsel olarak zirveye çıktığında bile Çin'deki seviyelere ulaşmamıştır. Güney Kore'de bu oran 41,4, Tayvan'da 39,6 ve Japonya'da 39,5 olarak kalmıştır (Mossavar-Tahmani vd. 2016: 19; ayrıca bkz. Zhang, 2016: 3). Yatırımların bu denli yüksek bir orana varmış olması

karlılığı şüpheli ve aşırı yatırımlara işaret etmektedir. Özellikle teşvik paketleri devlete ait işletmelerin ve yerel yönetimlerin yer yer bu türden yatırımlar yapmasını mümkün kılmıştır. Bu durum onların borç stokunun ciddi oranda artmasına sebep olmuştur. 2008'de yüzde 130 düzeyinde olan borç/GSYH oranı, 2014 yılında yüzde 280'e yükselmiştir. (Krolikowski, 2017: 44; ayrıca bkz. Kroeber, 2016: 219)

Çin yönetimi, özellikle 2014 yılından beri daha düşük oranlı fakat daha dengeli bir büyüme doğrultusunda politikalar izlemektedir. Buna uygun olarak, büyüme oranında bir düşüş gözlemlenmekte ve büyüme 2015 yılından bu yana yüzde yedinin altında seyretmektedir. Örneğin, Pekin, borçla finanse edilen altyapı yatırımlarının daha sıkı denetlenmesi gibi politikalar yoluyla yerel yönetimlerin finansal risklerini azaltmaya özel bir önem vermeye başlamıştır (Hancock, 2019). Merkezi hükümet, ayrıca, çoğunlukla doğal kaynaklar ve ilintili endüstrilerdeki aşırı kapasiteyi azaltmaya çalışmaktadır. Örneğin, Tablo 3'te gösterildiği gibi, çimento, çelik ürünleri ve kömür üretim kapasitesi 2000'lerin ortasında itibaren istikrarlı olarak artış göstermiştir. 2013 veya 2014'te zirve noktasına erişen bu endüstriler daha sonraki yıllarda durgun bir eğilim göstermişlerdir.

Tablo 3 Çimento, Çelik Ürünleri ve Kömürde Üretim Kapasitesi, (milyon ton)

	Çimento	Çelik Ürünleri	Kömür
2006	1236.7	468.9	2569.7
2007	1361.1	565.6	2759.8
2008	1423.5	604.6	2903.4
2009	1643.9	694.0	3115.3
2010	1881.9	802.7	3428.4
2011	2099.2	886.1	3764.4
2012	2209.8	955.7	3945.1
2013	2419.2	1082	3974.3
2014	2492.0	1125.1	3873.9
2015	2359.1	1034.6	3746.5
2016	2410.3	1048.1	3410.6
2017	2330.8	1046.4	3523.5
2018	2207.7	1105.5	3683

Kaynak: CEIC

Bu politika önlemlerinin hangi yerelliği ne kadar etkileyeceği bölgesel eşitsizliğin seyri açısından önemlidir. İç bölgelerin büyüme kaynaklarında, doğal kaynaklara dayalı endüstriler ve altyapı yatırımları nispeten daha önemli bir yer kapladığından, Çin ekonomisinin değişen politika önceliklerinden ve bunlara eşlik eden yavaşlamadan iç bölgeler doğu bölgesine göre daha fazla etkilenmektedirler (Cochrane vd. 2019; Economist, 2016).

Sonuç

Bu çalışma, reform döneminde Çin'de bölgesel eşitsizliği kronolojik bir açıdan incelemiştir. Makale, ilk olarak, reformların başlangıcından 2000'lerin ortalarına kadar artan bölgesel eşitsizliğin arkasında yatan faktörleri tartışmıştır. Daha sonra 2000'lerin ortalarından bu yana bölgesel eşitsizliğin nasıl ve neden daralmaya başladığını incelemiştir. Son olarak, Çin'in son yıllarda değişen makroekonomik politika ortamının bölgesel eşitsizlik üzerindeki etkilerine değinmiştir.

Merkezi hükümetin özel bölgeler politikası, yerel yönetimlerin yetkilerini artıran mali reformları ve de sanayinin doğu bölgesinde kümelenmesi, artan bölgesel eşitsizliklerin ardında yatan önemli faktörler olarak ele alınmıştır. Özel bölgeler politikası, kıyı bölgelerine reform döneminin ilk aşamalarında yabancı yatırım çekmeleri için çeşitli imtiyazlar sağladı. Mali reformlar nispeten müreffeh eyaletlerin mali kapasitesini artırdı ve böylece onlara daha iyi altyapı ve hizmetler sunma imkânı sağladı. Bu faktörlerin de katkısıyla, Çin'in küresel üretim ağları ve küresel pazarlarla artan ilişkisi, sanayinin oldukça orantısız bir şekilde doğu bölgesinde kümelenmesinin yolunu açtı.

İkinci bölüm, batı, orta ve kuzeydoğu bölgelerinin 2000'li yılların ortalarından sonlarına kadar olan süreçte doğu bölgesindeki ekonomik büyümeyi geride bırakmaya başladığını göstermiştir. Bu değişimin, iç eyaletlere mali destek, altyapı yatırımları ve imtiyazlı idari düzenlemeler sağlayan bölgesel kalkınma programlarına çok şey borçlu olduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca, doğu bölgesinden iç bölgelere endüstriyel transferin, bölgesel gelişmişlik farklarının daralmasında bir rol oynadığı belirtilmiştir. Endüstriyel transferin ardında yatan ana etmenler olarak, doğuda artan işgücü ve arsa maliyetleri ve iç bölgelerde iyileşen altyapı koşullarının altı çizilmiştir.

2000'li yılların ortalarından beri doğu bölgesi ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkı bir ölçüde daralmış olsa da, iç bölgelerdeki yüksek büyüme oranlarının sürdürülebilirliği ile ilgili şüphelerin de altı çizilmiştir. Çin'in daha yavaş fakat daha dengeli bir büyümeyi amaçlayan makroekonomik politikalar uygulamaya başlamasının, borçla finanse edilen altyapı yatırımları ve doğal kaynağa dayalı endüstriler gibi bazı iç bölgelerin görece olarak daha fazla dayandığı büyüme kaynaklarını sınırlandırdığı görünmektedir. Finansal riskin azaltılması yönünde politikalar altyapı yatırımlarının ve aşırı kapasite azaltma önlemleri ile görece düşük büyüme oranlarıysa doğal kaynağa dayalı endüstrilerin büyümesine fren etkisi yapmaktadır.

Bu güçlükler karşısında iç bölgelerin ekonomilerini sektörel olarak çeşitlendirme ihtiyacı bulunduğu görünmektedir. Bu bölgeler için bir başka seçenek de fazla kapasiteye sahip sektörleri dış piyasalara yönlendirmektir. Kuşak ve Yol İnisiyatifi'nin (KYİ) buna katkı yapması beklenmektedir. Ayrıca, KYİ'nin, dış pazarlarla olan bağlantıyı artırdığı ölçüde, iç bölgelerin hem yatırım çekmesine hem de dış ticareti artırmasına olanak sağlaması da söz konusudur (Tekdal, 2018).

Kaynakça

- ANG, Yuen Yuen (2018), "Domestic flying geese: industrial transfer and delayed policy diffusion in China." *The China Quarterly*. Erken çevrimiçi basım, 1-24. doi:10.1017/S0305741018000516
- BRAMALL, Chris (2009), *Chinese economic development*, Oxon: Routledge.
- BRESLIN, Shaun (2007), *China and the Global Political Economy*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- BULMAN, David J. (2016), *Incentivized Development in China: Leaders, Governance, and Growth in China's Counties*, New York: Cambridge University Press.
- CHEN, Zhao, ve Lu Ming (2009), "Is China sacrificing growth when balancing interregional and urban-rural development?", İçinde *Reshaping Economic Geography in East Asia*, der. Huang Yukon ve Alessandro Magnoli Bocchi, 241-257. Washington DC: World Bank Publications.
- COCHRANE, Steven G., Shu Deng, Abhilasha Singh, Jesse Rogers, ve Brittany Merollo (2019), "China's Provincial Economies: Growing Together or Pulling Apart?". Report, Moody's Analytics. <https://www.moodyanalytics.com/-/media/article/2019/china-provincial-economies.pdf>

DONALDSON, John A. (2015), "Regional development policy and regional inequality". İçinde *Handbook of Politics of China*, der. David S. Goodman, 187-204. Cheltenham: Edward Elgar

Economist (2016), "Rich province, poor province," Ekim 1, 2016.
<https://www.economist.com/china/2016/10/01/rich-province-poor-province>

FAN, C.Cindy ve Mingjie Sun (2008), Regional inequality in China, 1978-2006. *Eurasian geography and Economics* 49, 1-18.

FAN, Ziyang, ve Guanghua Wan (2016), "The Fiscal Risk of Local Government Revenue in PRC." Working paper, Asian Development Bank Institute.

GARNAUT, Ross, Cai Fang, Ligang Song, ve Lauren Johnston (2016), "China's New Sources of Economic Growth: A supply-side perspective". İçinde *China's new sources of economic growth: Reform, resources and climate change, vol.1*, der. Ligang Song, Ross Garnaut, Cai Fang ve Lauren Johnston, 1-21. Canberra: Australian National University E Press.

GOLLEY, Jane (2010), "Prospects for diminishing regional disparities". İçinde *China: The Next Twenty Years of Reform and Development*, der. Ross Garnaut, Jane Golley, ve Ligang Song, 127-150. Canberra: Australian National University E Press.

GOODMAN, David S.G. (2004), The campaign to "Open up the West": national, provincial-level and local perspectives. *The China Quarterly*, 178, 317-334.

GREWAL, Bhajan S., ve Abdullahi D. Ahmed (2011), "Is China's western region development strategy on track? An assessment." *Journal of Contemporary China*, 20 (69), 161-181.

GUTHRIE, Doug (2006), *China and Globalization: the social, economic and political transformation of Chinese society*. New York: Routledge.

HANCOCK, Tom (2019), China's regions hit by infrastructure spending downturn. *Financial Times*, 22 Ağustos.
<https://www.ft.com/content/1eb6d9ac-be6e-11e9-b350-db00d509634e>

HE, Canfei, ve Junsong Wang (2012), "Regional and sectoral differences in the spatial restructuring of Chinese manufacturing industries during the post-WTO period." *GeoJournal* 77(3): 361-381.

HE, Canfei (2009), "Industrial agglomeration and economic performance in transitional China". İçinde *Reshaping Economic Geography in East Asia*, der. Yukon Huang ve Alessandro Magnoli Bocchi, 258-281. Washington DC: World Bank Publications.

HEILMANN, Sebastian, der. (2017), *China's Political System*. Maryland: Rowman & Littlefield.

HUANG, Yukon, ve Xubei Luo (2009), "Reshaping economic geography: the China experience". İçinde *Reshaping Economic Geography in East Asia*, der.

- by Huang, Yukon, ve Alessandro Magnoli Bocchi. Washington DC: World Bank Publications, pp.196-217.
- KAMAL-CHAOUI, Lamia, Edward Leman, ve Zhang Rufei (2009), "Urban trends and policy in China". Working paper, OECD.
- KROEBER, Arthur R. (2016), *China's Economy: What Everyone Needs to Know*. New York: Oxford University Press.
- KROLIKOWSKI, Alanna (2017), "Brittle China? Economic and Political Fragility with Global Implications." *Global Policy* 8: 42-53.
- LAI, Hongyi Harry (2002), China's western development program: Its rationale, implementation, and prospects. *Modern China* 28, 432-466.
- LAI, Hongyi Harry (2007), "Developing central China: a new regional programme." *China: An International Journal* 5 (1): 109-128.
- LARDY, Nicholas (2015), "China's economic reforms and growth prospects." *China Economic Journal* 8 (2): 95-108.
- LIU, Feng (2009). "New Trends in China's Regional Economic Development." İçinde *Regional Economic Development in China*, der. by Saw Swee-Hock and John Wong, 9- 27. Singapore: ISEAS Publishing.
- MOSSAVAR-RAHMANİ, Sharmin, Jiming Ha, Maziar Minovi, ve Matheus Dibo (2016), "Walled In: China's Great Dilemma." Report, Goldman Sachs.
- National Bureau of Statistics (2017), *China Statistical Yearbook*. Beijing: China Statistics Press.
- National Development and Reform Commission (NDRC) (2016c), *The 13th five-year plan for economic and social development of the People's Republic of China (2016-2020)*. Beijing: Central Compilation and Translation Press. (Central Compilation and Translation Bureau, Central Committee of Communist Party of China, Trans.).
- NAUGHTON, Barry J. (2007), *The Chinese Economy: Transitions and Growth*. Cambridge, MA: MIT Press.
- NAUGHTON, Barry J. (2004), "Western Development program". İçinde *Holding China together: Diversity and national integration in the post-Deng era*, der. Barry J. Naughton, ve Dali L. Yang, 267-295. New York: Cambridge University Press.
- NIU, Wenyuan ve David Y.Q. Chen (2004), "Geographical Background and Sustainable Development". İçinde *Developing China's West: A critical path to balanced national development*, der Y.M. Yeung ve Shen Jianfa, 51-77. Hong Kong: Chinese University Press..
- SAICH, Tony (2001), *Governance and politics of China*. Hampshire: Palgrave.
- SOLINGER, Dorothy J. (1996), "Despite decentralization: disadvantages, dependence and ongoing central power in the inland-the case of Wuhan." *The China Quarterly* 145: 1-34.

- TEKDAL, Veysel (2018), "China's Belt and Road Initiative: at the crossroads of challenges and ambitions", *Pacific Review*, 31(3): 373-390.
- TSAL, Kellee S. (2004), "Off Balance: The Unintended Consequences of Fiscal Federalism in China." *Journal of Chinese Political Science* 9 (2): 1-26.
- TSAL, Kellee S. (2016), "Cosmopolitan Capitalism: Local State-Society Relations in China and India." *The Journal of Asian Studies*, 75(02): 335-361.
- WEI, Houkai (2013), "Regional Economic Development in China: Agglomeration and Relocation." İçinde *The micro-analysis of regional economy in China: a perspective of firm relocation (Vol. 3)*, der. Wei Houkai, Wang Yejiang, and Mei Bai, 1-27. Singapore: World Scientific.
- WEI, Houkai (2014), "The achievements and obstacles of China's western development." İçinde *China's Evolving Industrial Policies and Economic Restructuring*, der. Zheng Yongnian, Sarah Y. Tong, 226-240. Oxon: Routledge.
- WU, Weiping, ve Gaubatz, Piper (2013), *The Chinese City*. Oxon: Routledge.
- YAO, Yang (2009), "The political economy of government policies toward regional inequality in China". İçinde *Reshaping Economic Geography in East Asia*, der. Huang Yukon ve Alessandro Magnoli Bocchi. Washington DC: World Bank Publications, 218-240.
- YEUNG, Yue-man, ve Jianfa Shen (2009), "Coastal China's urban-rural spatial restructuring under globalization." İçinde *Reshaping Economic Geography in East Asia*, der. Huang Yukon ve Alessandro Magnoli Bocchi, 294-319. Washington DC: World Bank Publications.
- YU, Hong (2015), *Chinese Regions in Change: Industrial Upgrading and Regional Development Strategies*. New York and Oxon: Routledge.
- ZHAN, Jing Vivian (2009), "Decentralizing China: analysis of central strategies in China's fiscal reforms." *Journal of Contemporary China* 18(60): 445-462.
- ZHANG, Jun, ve Jamie Peck (2014), "Variegated Capitalism, Chinese Style: Regional Models, Multi-scalar Constructions." *Regional Studies* 50(1): 52-78.
- ZHANG, Jun (2014), "Global Economic Crisis and the 'Spatial Fix' of China's World Factory: The Great 'Long March' Inland." İçinde *Global economic crisis and the politics of diversity*, der. Yıldız Atasoy, 132-154. London: Palgrave Macmillan.
- ZHANG, Longmei (2016), "Rebalancing in China - Progress and Prospects". Working paper, International Monetary Fund.
- ZHU, Shengjun, ve John Pickles (2014), "Bring in, go up, go west, go out: Upgrading, regionalisation and delocalisation in China's apparel production networks." *Journal of Contemporary Asia* 44 (1): 36-63.

KISA NOTLAR/SHORT NOTES

Birlikte Güçlüyüz: Türk - Moğol İlişkilerinin 50. Yılı

A. Merthan DÜNDAR*

İçinde bulunduğumuz 2019 yılı, Türk-Moğol İlişkilerinin ellinci yılıdır. Biz yukardaki başlığı belirlerken, aradaki mesafenin uçak ile yaklaşık, 5.000 kilometre, karayolu ile ise yaklaşık 8.500 kilometre olduğunun şüphesiz farkındayız. Amacımız, "arada bu kadar mesafe olmasına" rağmen, iki ülkenin iş birliğini daha da arttırmasının gerekli olduğunu işaret ederek, uluslararası sorunlarda, ticarete, eğitimde ve diğer konularda, ortak tarihimizden gelen ruhla, dayanışma içinde hareket etmesinin önemini vurgulamak içindi.

Bu noktada, Türklerde ve Moğollarda işbirliğinin önemine yapılan vurguyu tespit etmek yerinde olacaktır. Moğolların Gizli Tarihi'ndeki Alankoa Efsanesi'ndeki şu hikaye önemlidir:

Alankoa, beş oğlunu yanına çağırıp onlara bir ziyafet verir. Ziyafet esnasında her birine birer ok verir ve kırmalarını ister. Çocuklar oku kolayca kırarlar. Alankoa bunun üzerine beş tane oku bir demet halinde onlara verir ve kırmalarını ister. Çocukları okları kırmayı denerler fakat başaramazlar. Alankoa, çocuklarına bir arada olduklarında bu beş ok gibi kuvvetli olacaklarını, aksi takdirde tek bir ok gibi kolaylıkla kırılıp gidecekleri nasihatini verir¹.

Benzer bir anlatıyı, Türklerin Oğuz Kağan Destanı'nda da tanıklamak mümkündür:

Oğuz Kağan, çocuklarına verdiği nasihatlerden birinde: *"Benim öğütlerime ve törelere uymayanlar düşman karşısında hezimete uğrarlar"*, dedikten sonra bir ok istedi. Eliyle bunu kırdı. Ardından, *"iki ok verin"* dedi ve bunları da parçaladı. Sonra, çocuklarının üçünden üç ok aldı. Onları da diziyle kırdı. Altı oğlundan da ok istedi, ama bunları

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Asya- Pasifik Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (APAM).
Bu makale 6 Kasım 2019 tarihinde Moğolistan'ın başkenti Ulan Bator'da düzenlenen, *Mongolian-Turkish Cooperation: Past, Present and Future* konulu panelde sunulan bildirinin makale olarak düzenlenmiş hali olup İngilizcesi Moğolistan'da yayımlanacaktır.

Gönderim: 05 Aralık 2019, Kabul tarihi: 29 Aralık 2019

¹ Özgür Türker, https://www.academia.edu/17542930/Alankoa_Efsanesi_ve_Mo%C4%9Follarda_Aristokrasinin_Do%C4%9Fu%C5%9Fu-By_%C3%96zg%C3%BCr_T%C3%BCrker (Erişim Tarihi 20. 10. 2019)

parçalayamadı. Peşinden çocukları ve torunlarından yirmi dört ok istedi, bir iple onları bağladı ve "ne kadar güçlü olursanız olun, kıramazsınız. İşte sizde bunlar gibi birlikte hareket edin" dedi².

Bilge Tonyukuk da, adını taşıyan yazıtında (1.taş, 2. yüz. (Güney yüzü), 6. ve 7. satırlar) aynı örneği başka sözlerle şöyle hatırlatıyor:

Yufka iken delmek kolay imiş, ince iken koparmak kolay.

Yufka kalın olsa delmek zor imiş, ince yoğun olsa koparmak zor³.

Ortak atalarımızın, birlikte olmanın, birlikte hareket etmenin önemini nasıl vurguladıklarını hatırladıktan sonra, çok eski çağlara gitmeden, Türk-Moğol diplomatik ilişkilerinin başlangıç ve gelişim sürecinden bahsedecek, ardından bazı işbirliği fırsatları üzerine görüş ve tekliflerimizi sunacağız.

Türkiye Cumhuriyeti-Moğolistan İlişkilerine Genel Bakış:

Moğolistan Halk Cumhuriyeti ile Büyükelçilik seviyesinde diplomatik ilişkiler kurulması kararı; Dışişleri Bakanlığının 26/04/1969 tarih ve DOĞU-535-682-001-283 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunca 18/05/1969 tarihinde kararlaştırılmış ve 13/06/1969 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 4 Dönemin şartları gereğince, karşılıklı büyükelçilik açılması biraz gecikmiş Ulaan Bataar'da Türk Büyükelçiliği 1996'da ve Ankara'da Moğol Büyükelçiliği 1997'de açılmıştır. Fakat, iki ülke arasındaki anlaşmaların tarihi, temsilciliklerin açılmasında önceye uzanmaktadır.

Resmi Gazete'de Moğolistan başlığı altında 67 kayıt çıkmakta olup, bunlar Moğolistan ile Türkiye arasında imzalanan anlaşmaların onaylandığını bildiren metinlerdir. Buradan anlaşıldığı kadarıyla, karşılıklı olarak imzalanan ilk antlaşma 1992 yılına ait olup en yeni ve son antlaşma, 10.05.2019 tarihinde onaylanan, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Moğolistan Hükümeti Arasındaki Askerî Eğitim İş Birliği Anlaşması"dır.

² <http://www.ttk.gov.tr/Dergiler/Belleten/294-Belleten/2-syagmur-gomec.pdf> (Erişim Tarihi 20. 10. 2019)

³ Detay için, Cengiz Alyılmaz, http://www.turkiyatjournal.com/Makaleler/1678810574_9.pdf (Erişim Tarihi 24. 10. 2019)

⁴ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13222.pdf> (Erişim Tarihi 20. 10. 2019)

Moğolistan'da, 1994'den bu yana faaliyet gösteren TİKA'nın Program Koordinasyon Ofisi, 2002 yılında Ulaan Baatar'da faaliyet geçmiş olup, 2002 - 2017 yılları arasında 556 proje⁵, toplam da ise 617 proje tamamlamıştır⁶. Bunlar arasında, 101 adeti "Sosyal Altyapı ve Hizmetler", 213'ü, "Uzman Eğitim Program"larıdır. Diğerleri ise, Hastane, Çocuk Bakımevi, Okul vs. gibi konulardadır. Diğer yandan Türkiye, Moğolistan'ın savunması ile ilgili birçok projeye destek veren en önde gelen ülke konumunda olup, ayrıca Polis kuvvetlerine de hatırı sayılır katkılarda bulunmaktadır. Bu destekler şüphesiz, kardeş Moğol halkı tarafından da takdir edilmektedir.

Taraflar arasında üst düzey ziyaretler de, 1992 yılından bu yana karşılıklı olarak sürmektedir⁷. Cumhurbaşkanı seviyesinde; 1995 yılında Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve 2002 yılında Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Moğolistan'ı ziyaret etmiş, Moğolistan Cumhurbaşkanı Natsagiin Bagabandi de 2004 yılında Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. En son olarak, Moğolistan Savunma Bakanı Nyamaa Enkhbold, 13-15 Mart 2019 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiş, TBMM Başkanımız Mustafa Şentop ise 29-31 Temmuz 2019 tarihlerinde Moğolistan'a ziyarette bulunmuştur.

Çok yönlü bir dış politika yürütmekte olan Moğolistan'ın, Türkiye'ye ayrı bir önem verdiğini söylemek mümkündür. Türkiye, 2011 yılında Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Avrupa Birliği, Hindistan ve Kore ile birlikte, "Üçüncü Komşu" olarak ilan edilmiştir⁸. Tabii ki, Türkiye'nin kardeş ülke olarak, bu ülkelerden daha ayrıcalıklı olarak görüldüğüne şüphemiz yoktur. Türkiye'nin şimdiye kadar Moğolistan'a verdiği destek, karşılık beklenerek yapılan yardım değil, kardeşler arasında olduğu şekilde, Türk milletinin Moğol kardeşlerine verdikleri destektir. Bu destek, yerini yavaş yavaş daha büyük kapsamlı iş birliğine bırakacaktır. Bunun nedeni, Moğolistan'ın gösterdiği başarılı ekonomik atılım ve

⁵ <https://www.tika.gov.tr/upload/2018/MO%C4%9EOL%C4%B0STAN%20BRO%C5%9E%C3%9CR/Mogolistan.pdf>

⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tika-mogolistan-ile-turkiyeyi-yakinlastiriyor/1407048> (Erişim Tarihi 20. 10. 2019)

⁷ Daha detaylı bilgi için, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-mogolistan-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim Tarihi 20. 10. 2019)

⁸ Mashbat Otgonbayar, "Mongolian Foreign Policy Challenges And Opportunities: Turkey As A Third Neighbor", *Eurasia From The Perspective of Turkey And Mongolia, Proceedings of the International Conference Jointly Organized by the Center for Eurasian Studies (AVİM) and the Embassy of Mongolia in Turkey on 5 December 2018*, AVİM Conference Book No: 23, pp: 21 - 36.

kalkınma hamlesi sonucunda hızlı şekilde gelişmeye devam etmesidir.

Asya Kalkınma Görünümü (ADO) 2019 güncellemesinde, Asya Kalkınma Bankası (ADB), Moğolistan'ın ekonomik büyümesini, 2018'de kaydedilen %7.2'lik büyüme oranından sonra 2019'da %6.7 ve 2020'de %6.1 olarak tahmin etmektedir⁹. Dünya Bankası ise, Moğolistan'ın ekonomisinin 2019'da, %7.2, 2020'de ise, %6.9 oranında büyüyeceğini tahmin ediyor¹⁰. Ayrıca, ülkenin genç ve dinamik nüfus yapısı vardır. Moğolistan'ın nüfusu 2018 tarihi itibarıyla 3,238,479 kişi olup, nüfusun %63.77'si 35 yaşın altındadır. Nüfusun %30.94 yani 1,002,052 kişi 0-14 yaş grubundadır. Bu yapı, şüphesiz Moğolistan için avantajlı bir durumdur¹¹.

İki ülkenin ticari ilişkilerine kısaca bakarsak, 2018 itibarıyla Türkiye'nin Moğolistan'dan ithalatı, seksen kadar farklı mal türünde yaklaşık 4,475,000 Amerikan dolarıdır. Türkiye'nin yıllık olarak yaklaşık 223 milyar dolar ithalat yaptığı düşünülürse bu rakam oldukça düşüktür. Aynı şekilde, Moğolistan'ın Türkiye'den ithalatı ise, yaklaşık üç bin farklı mal türünde, 39,155,000 Amerikan dolarıdır. Türkiye'nin yıllık ihracatının 168 milyon Amerikan doları olduğu göz önüne alınırsa, bu rakam da çok küçüktür.

Ticarette, büyük firmalarımızın katkısı büyük olsa da, küçük tüccarlarında katkısı vardır. Özellikle bavul ticareti şeklinde, Moğolistan ile yaklaşık 8 - 10 milyon dolarlık bir ticaret hacmi mevcuttur¹². Bu tür ticaret, Türkiye'de yaşayan yaklaşık 5,000 Moğol vatandaşı ve Moğolistan'da yaşayan yaklaşık 200 Türk vatandaşı arasındaki alıcılar tarafından yapılıyor olmalıdır¹³.

⁹<https://www.adb.org/publications/asian-development-outlook-2019-update> (Erişim Tarihi 25. 10. 2019) ayrıca, <https://www.ticaret.gov.tr/blog/ulkelerden-ticari-haberler/mogolistan/mogolistanin-buyumesi-2019-ve-2020de-daha-surdurulebilir-seviyelere-ulasacak> (Erişim Tarihi 25. 10. 2019)

¹⁰ <https://news.mn/en/788630/> (Erişim Tarihi 20. 10. 2019)

¹¹ Mongolian Statistical Information Service, http://1212.mn/stat.aspx?LIST_ID=976_L03 (Erişim Tarihi 25. 10. 2019)

¹² <http://www.turkmakinesanayi.com/kutuphane/ulke-raporlari>, bu raporun dışında bir diğer makale için bkz., https://www.ekodialog.com/Konular/Avrasya%20Ulkeleri/turkiye_mogolistan_ticaret.html (Erişim Tarihi 25. 10. 2019)

¹³ Opening Remarks By Ambassador Gökhan Turan, *Eurasia From The Perspective of Turkey And Mongolia, Proceedings of the International Conference Jointly Organized by the Center for Eurasian Studies (AVİM) and the Embassy of Mongolia in Turkey on 5 December 2018*, AVİM Conference Book No: 23, pp: 9-10.

Gelecek İçin Bazı Öneri ve Görüşler

İki ülkenin ticaret hacminin, çok düşük olduğunu tespit ettikten sonra Türkiye ve Moğolistan arasında ticari, ekonomik, sosyo-kültürel alanlarda neler yapılabileceği ile ilgili bazı görüşleri paylaşmak isteriz. Her şeyden önce, Türkiye'de Türkçe öğrenerek üniversite eğitimi almış veya Yüksek Lisans, Doktora çalışmalarını tamamlamış Moğol vatandaşlarının mutlak suretle Türk ve Moğol özel sektöründe istihdam edilmesi sağlanmalı ya da şirket kurmaları teşvik edilmeli, desteklenmelidir. Bu iyi eğitilmiş grup, Batılı devletlere ve şirketlere kaptırılmamalı, Moğolistan ve Türkiye'nin ortak menfaatleri göz önünde bulundurularak iş sahibi yapılmalıdır. Bu grubun büyük çoğunluğunun Rusça, Moğolca, Türkçe, İngilizce ve hatta Japonca konuşabildikleri düşünülürse, nasıl bir insan gücünden mahrum kaldığımız ortaya çıkacaktır. Ayrıca, iki ülke arasında oluşturulacak bir komisyon ile belirlenecek uzman adayları, Ankara Üniversitesi, ODTÜ, Boğaziçi gibi üniversitelerde yazılım, bir başka deyişle IT (Information Technologies) ve mimarlık alanında yetiştirilmelidir. Daha sonra, devlet destekli ve kontrolü altında ortak şirketlerin kurulması sağlanmalıdır. Bahsi geçen alanlarda kurulacak ortak firmalar ya da çalışma grupları, projelerini-çizimlerini birbirine göndererek daha kısa sürede tamamlayabileceklerdir. Aradaki saat farkı göz önüne alınırsa, Türkiye'de gece yarısı olduğunda Moğolistan'da güneşin doğmaya başladığı görülecektir. Bu tarz ortak çalışmaların halen Amerika Birleşik Devletleri ve İrlanda arasında uygulanmakta olduğunu da belirtmek gerekir.

Türkiye'de Moğolistan çalışmalarının, gayretli bir grup bilim insanının varlığına rağmen, oldukça zayıf olduğunu üzümlük söylemek gerekir. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde, İstanbul Üniversitesinde muhakkak suretle lisansüstü eğitim (yüksek lisans ve doktora) verecek olan Moğolistan Araştırmaları Anabilim Dalları kurulmalı ve buralarda, Türkiye'de yetişmiş Moğol dili uzmanları tarafından klasik ve çağdaş Moğolca öğretilmelidir. Ülkemizde Moğolistan arkeolojisi, sanat tarihi çalışmaları da maalesef çok zayıftır. Oysa, Moğolistan'da bu dallarda yapılacak araştırma ve çalışmalar sadece Anadolu Türkleri için değil, Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan gibi Türk Devletleri gibi Türkistan (Orta Asya) Devletleri ile İran, Irak, Suriye, Kafkasya, Rusya, Doğu Türkistan/Çin ve Balkan Türklerinin tarihleri, hatta

Mısır ve Hindistan için de önemlidir. Türk Tarih Kurumunun da Moğolistan'da yeni arkeolojik kazıları organize etmesi ve maddi olarak desteklemesi elzemdir. Özellikle, Karabalgasun (Ordu Balık) kazısı çok önemli olup, bu konu bile tek başına bir sempozyum konusudur.

Biz, Ankara Üniversitesi Asya-Pasifik Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (APAM) (Asia-Pacific Research Center of Ankara University) olarak, Moğolistan'da bir saha araştırması (academic expedition) yapmayı çok arzu ediyoruz. Bunun rotasının kabaca Ulaan Bataar'dan doğuya doğru, bir başka deyişle Kherlen Nehri'ni (Kerülen ya da Herlen), takip edecek bir güzergah olmasını planlıyor, bu heyette tarihçi, arkeolog, sanat tarihçi, veteriner, jeolog, antropolog ve tıp doktorunun yer almasının yerinde olacağını düşünüyoruz. Bu konuda, Moğol meslektaşlarımızdan ve hükümetinden destek beklediğimizi arz etmek isteriz.

Bunun dışında, TİKA'nın desteğiyle Moğolistan'a giden ilk Türk bilim insanlarından, Sanat Tarihi Profesörü Z. Kenan Bilici'nin de belirttiği üzere, N. Ser Odjav'ın hazırladığı arkeolojik kazı raporlarının (1960'larda yaptığı Tonyukuk Anıtı kazısı) ve eski Türk tarihini ele alan çalışmalarının Türkçeye çevrilmesi önemlidir. Ayrıca, Lumir Jisl'in 1958 yılında yaptığı Kül Tigin (Kül-Tekin) kazısının, kazı raporunun (üç cilt olarak Moğolistan Tarih Enstitüsünde bulunmaktadır) Türkçeye aktarılması mühimdir¹⁴. Bunlara paralel olarak, Moğolistan'da bulunan Türk yazıtları ile Hun, Göktürk ve Uygur dönemi ile ilgili yayımlanmış olan tüm kazı raporlarının asıllarının veya kopyalarının temin edilerek uygun görülecek bir kütüphanede toplanması önem arz etmektedir.

Spor ve sanat alanında da işbirliğimizin daha ileriye götürülmesi gerekir. Okçuluk, atıcılık, güreş ve boks takımlarımızın karşılıklı olarak Moğolistan ve Türkiye'de kamp yapmaları sağlanmalıdır. Diğer yandan geleneksel ve çağdaş Moğol resimlerinin Türkiye'de sergilenmesi ve Türk eserlerinin de Moğolistan'da sergilenmesi önemlidir. Ayrıca, "Büyük Cengiz Han" başlıklı bir serginin de Türkiye'de düzenlenmesi çok önemlidir. Moğol balesi ile senfoni orkestrasının yanı sıra geleneksel Moğol

¹⁴ Lumir JISL, "Kül-Tegin Anıtında 1958'de Yapılan Arkeoloji Araştırmalarının Sonuçları", *Bellekten*, Cilt: XXVII - Sayı: 107, Ankara 1963, s. 387 - 410.

şarkılarını seslendiren grupların Türkiye'de gösteri ve konserler yapması ilgi çekici olacaktır. Bu şekilde tarafların entelektüel çevrelerinin birbirlerini daha yakından tanımaları sağlanmalıdır. Daha çok tüccarlar, işadamları ve işçiler düzeyinde birbirini tanıyan toplumlarımızın, sanat ve spor insanların, aydınlarının aracılığı ile buluşturulması en az politika veya ticaret kadar önemlidir.

Karşılıklı ticarete kapasiteyi artırmanın yanı sıra, ortak üretim ve ihracat imkanlarını araştırarak, birlikte yeni pazarlar yaratmalıyız. Moğolistan'ın zengin yer altı kaynakları halihazırda Rus, Çin, Japon, ABD vs gibi ülkeler tarafından değerlendirilmekte olup Türkiye maalesef bu bakımdan geride kalmıştır. Örneğin, Hindistan'ın yaklaşık 1 milyar dolarlık petrol rafinerisi yatırımı, bu noktada dikkat çekmektedir. Peki neler yapılabilir?

İki ülkenin desteği ile hava ulaşım hatları yakınında kurulacak olan büyük hayvancılık tesisleri ilgi çekici olabilir. Burada yapılacak et üretiminin yanı sıra, deri ve süt ürünleri işlenebilir. Yine devletin ulaştırma desteği ile bu ürünler, Türkiye'ye pazarlanabileceği gibi üçüncü ülkelere de ihraç edilebilir. Burada esas konu, entegre tesislerin yanına enerji santrallerinin kurularak, hayvanların dışkılarında elde edilecek metan gazının elektriğe dönüştürülmesi ve buralarda kurulacak büyük seralarda yetiştirilecek aromatik-tıbbi bitkilerin Japonya, Kore, Hindistan gibi aşı üreten, kozmetik sektörü gelişmiş ülkelere pazarlanmasıdır. Bu tür endemik bitkiler, Moğolistan'ın doğasında zaten mevcuttur. Ancak, iklim şartlarının zorluğu sebebiyle bu bitkilerin üretimi yapılmayıp, toplama yoluyla kullanıldığı bilinmektedir. Oysa, çok ucuz maliyetle üretilebilecek bu ürünler, yağı çıkarıldıktan sonra Türk ve Moğol Devlet kuruluşlarının denetiminde kurulacak firmalar tarafından pazarlanabilir. Bu verdiğimiz sadece basit bir örnek olup, kurulacak bir komisyon ile stratejik hedefler ve ülkeler belirlenerek maliyet hesabından sonra ortak hedeflere ortak şirketlerle yürümek mümkündür.

Türkiye'nin, Moğolistan'ın en önemli ticaret ortağı olması, Çin ve Rus pazarları arasında sıkışmış olan Moğolistan'a rahat nefes aldırarak, halklarımız arasındaki bağlar daha da güçlenecektir. Son olarak, dost iki ülkenin ilişkilerinin aratarak devam etmesini, kardeşliğimizin nice elli yıllara ulaşmasını temenni ederiz.

Bölge Uzmanı ile Söyleşi / Interview with Regional Expert

Türk Dünyası Kültür Ekolojisi Ortaklığı: MOĞOLİSTAN

Söyleşi: Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU (G. KIRİLEN)

Söyleşi Yapanlar:

Dil ve Edebiyat: Arş. Gör. Ahmet Serdar Arslan (ASA)

Sosyoloji: Arş. Gör. Taner SABANCI (TS)

Söyleşi Yapılan Tarih: 09 Ocak 2020

Söyleşi Yapılan Yer: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü,
ANKARA

ASA: Saygıdeğer Özkul Hocam, öncelikle söyleşi talebimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Doğu Asya Araştırmalarının bu sayısında Moğolistan ve Moğolistan kültürü üzerinde duracağız. Bu bağlamda, Türk kültür tarihi içinde Moğolların yeri hakkında bizlere bilgi verebilir misiniz?

Ben teşekkür ediyorum, hoş geldiniz diyorum. Öncelikle Türk kültür tarihi açısından bize en yakın ulusların başında özellikle de bazı kültürel özellikler bakımından Moğolların geldiğini düşünüyorum. Kanaatime göre başlangıçta ikimiz de birer orman kavmiyiz, bozkıra çıkışımız çok sonradan olacak ama 20. yüzyıla kadar Türkler ve Türk kültürü, Moğollar ve Moğol kültüründen 500 ila 600-700 yıl hep önde olmuştur. Bunu bizim dünya kültürleri ile daha fazla karşı karşıya oluşumuza ve onlara bağlı olarak yaşadığımız kültür değişimleri ile oluşturduğumuz kültürel zenginleşmeye bağlıyorum. Bir başka ifade ile Türk kültürünün beş yüz altı yüz sene önceki tarihî dönemlerini merak ettiğimizde, Moğolların bulabildiğimiz kültür verilerinin büyük bir kısmından yola çıkarak Türk dünyasını, özellikle İpek Yolu etrafında şekillenen, oluşan ve gelişen Oğuzluk ile ilgili kültürel öğeleri daha rahat açıklayabiliriz. Ancak İpek Yolu çevresi, Akdeniz çevresi, Balkanlar ve Karadeniz çevresinden yavaş yavaş Sibiryaya doğru gittiğimiz zaman; Batı Sibiryaya olsun, Altaylar ve Altayların ardı, Baykal çevresi ve Saha Türklerine yani Yakutistan'a doğru yükseldikçe, Moğollara yakın, koşut hatta eş zamanlı Hubsuvkol Gölü civarında yaşayan Duha Uygurlarını düşündüğümüzde Moğolların

bile gerisinde bir sosyal ve kültürel gelişim çizgisi takip eden Türk boyları ile karşılaşabiliriz.

Dolayısıyla bu soruya tek bir cevap vermek, “Bu eşittir, budur” demek doğru olmaz. Moğol kültürünün tarihî akışı bir ya da iki -belki de Buryatları falan da düşünürsek- iki ya da üç çizgiden akıyor ama Türk kültürü tarihi 30- 40’a yakın farklı sosyal kültürel gelişme çizgileri yaşıyor ve yarına akıyor. Dolayısıyla hangisi ile Moğolları kıyasladığımızı iyi bilmeliyiz. Türkiye Türkleri ile Moğolları mı karşılaştırıyoruz yoksa Duha Uygurları ile mi Hakas Türkleri ile mi Moğolları karşılaştırıyoruz? Buna dikkat edersek daha sağlıklı, daha güzel, daha açıklayıcı ve yararlı cevaplar verilebilir diye düşünüyorum.

ASA: Sayın Hocam, peki, Türk ve Moğol kültürünün ortak unsurları nelerdir? İki toplum arasındaki farklılıklar konusunda neler söylenebilir?

O kadar çoktur ki... Mesela Moğolca uzmanlarından Sir Gerard Clauson bir çalışmasında “Moğolcadaki kültür ile ilgili kelimelerin % 80’i Türkçedir” demektedir. Mesela ne gibi? Bizdeki “sağmak” kelimesi Moğolcada da “sav-”. Hayvan adlarında biz “deve” derken Moğollar “teme”. Eğer Clauson’un bu hükmü doğruysa, Clauson’un bu tespitinden yola çıkarak şunu söyleyebiliriz: Moğolların ilkel ve iptidai zamanlarını daha gelişmiş ve tekâmül etmiş bir hale dönüştüren biz Türkleriz. Ya da Moğollar, Türk kültüründen ve biz Türklerden aldıkları, edindikleri kültür öğeleri ile kültürlerini zenginleştirmişler ve gittikçe tekâmül edip gelişmişlerdir. Bu nedenle de bu gelişme; bizden kaynaklı olduğu için Moğolların bize benzeyen çok yönleri vardır. Hayvan adları, -efendim- hayvanlar hakkındaki telakkiler, bozkır hakkındaki telakkiler, bozkırda yaşama biçimleri, geliştirilen silahlar, bunlar hep sanki Moğollar bizim çırağımız, biz usta onlar çirak gibi, bir usta-çirak ilişkisi içinde olmuş gibidir. Bizden öğrenmişlerdir. Moğolların dünya tarihinde Cengiz Han ile başlayan ve aşağı yukarı torunlarına kadar devam eden, yüzyılı bile bulmayan, saman alevi gibi bir parlamayı sönüşleri vardır. Yeryüzü tarihinin başka hiçbir döneminde başka bir şekilde Moğolluktan söz edemezsiniz. Moğollar var ama hiçbir şekilde ön planda olmayan, sıradan, küçük iptidai bir kavimle karşı karşıyasınız. Sadece Cengizliler dönemi, yani, Cengiz- Kubilay- Çağatay vd. oluşturduğu yüzyıllık bir zaman dilimidir. Dolayısıyla Moğollar yaşam tarzı olarak bizden çok etkilendiler; bunun içerisinde ordu kurmak, askerî sevk ve idare var. Uygurlar mesela... Moğolların yazısı yoktur. Cengiz, önce kağan oldu

sonra imparator oldu. İmparator olabilmek için büyük bir orduya sahip olmak yetmez ondan daha önemlisi büyük ve iyi yetişmiş bir kâtip ordusuna sahip olmak gerekir. Aksi halde sizin kağan veya imparator olarak ele geçirdiğiniz her şeyi askerleriniz yağmalar alır, gider ve sizin elinizde ve avucunuzda hiçbir şey kalmaz. Dolayısıyla siz büyük zaferler kazansanız, büyük ülkeler zapt etseniz bile büyük imparator olamazsınız, güçlü bir imparatorluk kuramazsınız. Okuma yazma bilmeyen Cengiz ve Cengiz'in ordusunun böyle bir şansı yoktu. Ama Cengiz'e gönüllü olarak katılan kan kardeşliği ile ona bağlanan Uygurların kağanı İdikut Kağan ve Uygurların dünyanın belki de en iyi yetişmiş kâtiplerini oluşturan, Budist kâtipler ordusu Cengiz Kağan'ın ve Cengizlilerin zapt ettikleri her şeyin kayıtlara girmesini ve Cengiz'in büyük bir kağan ve imparator olmasını sağlamıştır. Hatta bu kadar da değil. Uygurlar bir de Moğollara bir alfabe yaparlar kendi alfabelerinden. Bugün bile bu alfabe İç Moğolistan'da, Çin'deki Moğollar tarafından kullanılmaktadır. Adı da Uygur-Çin'dir ve Uygur alfabesi demektir. Yani alfabesinden besleyeceği hayvana ve onlardan yeme-içme, giyme şekillerine varuncaya kadar dünya görüşlerinin ve hayatlarının hemen hemen her safhasında Türklerin Moğollar üzerinde böylesine derin ve büyük tesirleri vardır. Bu kadar tesir altında bıraktığımız ikinci bir kavim bulabilmek çok zordur. Onun için bazı tarihçiler ve bazı insanlar Moğollar ile Türkleri aynı zannederler. Cengiz'in ve Moğolların Türk olduğunu düşünürler, bu doğru değildir. Türkler ve Moğollar aynı kavim değildir.

İç Moğolistan'da, bugünkü bağımsız Moğolistan'da iki milyon civarında nüfus vardır. Bu iki milyon nüfusu oluşturan pek çok büyük boy Moğollaşmış Türklerdir. Nasıl Moğollaştı Türkler? Kırgızların Uygur hâkimiyetine 845'te son vermesinden sonra Kırgızlar, Kuzeydoğu Türkistan'da hâkimiyet kurdular. Bugün Moğolistan dediğimiz yer tarihte Moğolistan adı ile bilinmez çünkü orada Moğollar yoktu. Moğollar bugünkü Moğolistan sınırlarının daha da doğusunda Mançurya'ya doğru İç Moğolistan'daydı. Bugünkü Moğolistan tarihsel olarak Kuzeydoğu Türkistan olarak adlandırılabilir bir yerdir. Kuzeydoğu Türkistan'da Türk hâkimiyeti Uygurların Kırgızlara yenilmesi ile birlikte Kırgızlara geçer. Ancak Kırgızlar Ötüken'e sahip çıkmamışlardır. O tarihî kutsal Türk yurduna Kırgızlar sahip çıkmayacaklar, ele geçirmeyecekler ve orayı başıboş bırakacaklar. Dolayısıyla bu boşluğu sayısız yavaş yavaş artmakta olan ve oradaki Türk sayısı azaldıkça oraya gelip yerleşen

Moğollar dolduracaktır ve Cengiz Han'ın ortaya çıktığı yer bugünkü Moğolistan sınırlarının en doğusunda Haldun Dağındadır. Ama Cengiz büyük bir kağan olma istidadı gösterir göstermez, ilk ele geçirdiği yer Ötüken olacaktır. Ötüken'i ele geçirmek demek; tarihin her döneminde Gök Tanrı tarafından bir kişiye kut verilirse ve kağan olarak seçilirse onun Ötüken'i ele geçirmesi mukadderdir ya da Ötüken'i ele geçiren bir kağanın meşruiyetinden hiç kimse şüphe etmeyecektir. Onun için onlar da Ötüken'i ele geçirecekler ve orada Karakurum adıyla bir baş şehir kuracaklardır. Daha önce Uygurların, efendim, Göktürklerin başkentliğini yapan o bölge Moğol Cengizlilerin de başkentliğini yapacak. Kırgızlar nedense hâlâ çok net anlayamayan nedenler ile bu töreyi devam ettirmediler, aşağılara Tanrı dağlarına indiler ve bugünkü Kırgızistan'a yerleştiler. O süreçte de Kuzeydoğu Türkistan'da kalan pek çok Türk boyu zaman içerisinde yavaş yavaş Moğollaştı. Ben Moğolistan'a gittim, yaklaşık bir yıl boyunca epey alan araştırması yaptım. Sahadaki köylüler bugün bile hala, aslen Türk asıllı olduklarını zaman içerisinde Moğollaştıklarını bilmektedirler. Mesela Merkitler, (Merkit adlı büyük bir Moğol boyu), Darhatlar, (Darhat adlı bir büyük Moğol boyu), Toğrullar veya (Tuğrullar adlı bir diğer büyük Moğol boyu). Bunlarla konuştuğunuz zaman "Bizim aslımız Türk'tür, Türk asıllıyız ama zaman içinde Moğollaştık, Türkçe konuşmayı unuttuk" diyeceklerdir. Ya da Müslüman olan küçük bir topluluk var orada Hotonlar. Hotonlar; Özbek, Uygur ve az miktarda Türkmen'den oluşan karışık bir toplum ve zaman içerisinde Türkçeyi tamamen unutacaklar. Moğolca konuşuyorlar ama halen dinlerini unutmuş değiller ve Müslümanlar. Aşağı yukarı Moğolistan'da yaşayan 30 40 bin nüfuslu Moğolca konuşan ama Müslüman bir topluluk var, bunlar bir diğeri. Moğolistan'da bugün yaşayan Müslüman Türkler var hâlâ. Mesela Kazaklar, Batı Moğolistan'da Bayan Ölgey denilen yerde yaşayan, Moğolistan'da Moğollardan sonra ikinci büyük topluluk Kazaklardır. 250 bin nüfusları var dolayısıyla iki milyon nüfuslu bir ülkede 250 bin, çok büyük bir nüfustur ve Batı Moğolistan'da hâkimdirler. Milletvekilleri ve pek çok yerde idareciler var falan... Moğolistan'da Kazaklardan sonraki üçüncü büyük halk Tıva Türkleridir. Yaklaşık 50 bin nüfus ile üçüncü büyük halktırlar. Tıva, 1944'den itibaren Rusya Federasyonu içerisinde yer alan özerk bir devlettir. Daha önce Tanju Tuva Cumhuriyeti adı ile bağımsızdırlar. 1944 yılında bir gece de Stalin bunların bağımsızlığına son verecek ve Sovyetlerin bir parçası yapacak ama onlar hala o günlerin hatırası ile yaşayan ve Ruslara pek öfkeli olan bir Sibiry Türk halkı. Onlardan yaklaşık 50 bin kişilik bir

topluluk, tarihin en eski zamanlarından beri Moğolistan içinde yaşıyor çünkü hem Tıvalar hem Moğollar, Mançu İmparatorluğunun bir parçasıydı. Zannediyorum, Çini 1644 yılından itibaren, Mançular; Cengiz'in torunu Kubilay'ın ardıklarını Çin'den atacaklar. Cengizliler imparatorluğunun Çin'i, bu defa Mançu devletinin Çinine dönüşecek ve bu 1911 yılına kadar devam edecektir. 1911 yılında büyük Çin milliyetçisi *Sun Yat-sen* imparatorluğa son verip Çin Cumhuriyetini kurduğunda; son verilen imparatorluk aslında Çinli bir imparatorluk değildir. Birkaç yüzyıldan beri Çine hâkim Çin imparatoru konumunda olan Mançulardır. Mançular, Tunguzlar gibi Moğolların yeğeni veya onlara çok yakın akraba bir topluluktur. Mançurya dediğimiz bölge Kuzey Kore ile sınır olan bir bölgenin adıdır, İç Moğolistan'ın altındadır. Bugünkü Moğol giyimi bile Moğollara ait değildir. Aynı giyim Tıva Türkleri arasında da vardır ve zaman zaman Tıva Türkleri ile Moğollar kavga ederler. Bu sizin midir, bizim midir? Aslında ikisinin de değildir. Bu kılık kıyafet Mançu devletindedir. Mançuların imparatorluk giysileridir. Mançular, 1911'den itibaren tarih sahnesinden inince ve küçük bir halk olarak görünmez bir hale gelince Moğollar ile Tıvalar bunlara sahip çıkıyorlar ve ikisi arasında bir kavga söz konusu oluyor. Her halkın olduğu gibi Moğolların da cahilleri oldukça şovenisttir. Fırsatını bulduğunda bu tür Moğollar, Tıva Türklerini bile ayrı bir millet ve halk olarak görmezler. Onların, Moğolların bir parçası olduğunu iddia ederler. Bu biraz da Mançu mirasına sahip çıkabilmek için psikolojik tuhaf bir savunma mekanizması gibidir...

T.S.: Peki Hocam, Moğollar açısından bakıldığında Türkiye Türkleri hakkındaki genel düşünceleri nasıl ifade edebiliriz? Diğer bir deyişle Moğolistan'da Türkiye Türkü kimdir?

Tabi hangi Moğol ile konuştuğumuza bağlı. Eğer şehirli ve eğitilmiş bir Moğol ile konuşuyorsanız büyük bir ihtimalle Türkiye'ye gelmiş ya da Türkiye'den Moğolistan'a gitmiş bir ya da birkaç kişi ile temasa geçmiş bir insan olabilir. Son on beş yirmi yıl içerisinde Moğolistan'da liseyi bitirmiş çok zeki bir çocuksa çok büyük bir ihtimalle Türkçe bilen ve Türkiye'yi bilen birisidir. Bizim devletimiz Sovyetler Birliğinin çöküşünden sonra Avrasya'da pek çok ülkeye gösterdiği dostluğu ve kardeşliği Moğolistan'a da gösterdi. Yanlış hatırlamıyorsam, Moğolistan'dan yaklaşık yüz kişilik kontenjan, her yıl o kadar insan Türkiye'ye geldi ve eğitim gördü. Moğolistan'ın batısında Bayan Ölgey denilen bölgede yaşayan 250 bin kişilik Müslüman Kazak topluluğunun ayrıca 50 kişilik bir kontenjanı

olduğu düşünürsek bu 150 kişilik bir öğrenci kitlesi yapar ki iki milyonluk bir ülke için çok çok büyük bir nüfus bu. Başka, bizim hemen hemen her devlet dairemiz Moğolların devlet yapılarının modernleşmesi ve çağdaşlaşması için Moğolistan'a yardım etti ve karşılıklı anlaşmalar imzalandı. Mesela emniyet teşkilatı karşılıklı bir anlaşma imzalıyor. Bu yüzlerce emniyet komiserinin Türkiye'ye gelip 6 ay- 1 yıl gibi eğitim görmesi demektir, bu da Türkçenin öğrenilmesi demektir. Yahut askerî ataşeliğimiz, kara, hava ve deniz - Moğolistan'ın deniz kuvvetleri de var aslında küçük botlardan ibaret ama olsun- Moğolistan ile anlaşma imzaladı ki böyle bir anlaşma var. Ben mesela 250 civarında Moğol subayına Türkçe öğrettim ve her yıl da öğretilmiştir. Onların en başarılıları gelip genellekurmada kurmaylık eğitimi alacaklar, bu nedenle Türkçe öğreniyorlar ve aralarında inanılmaz bir yarış var. Dillerin benzerliği, yakınlığı söz konusu olduğu için de muhteşem bir şekilde Türkçeyi hızla öğrenip kullanan insanlar topluluğu. Dolayısıyla mübalağa etmeden söylüyorum Moğol aydınları arasında Türkçe, İngilizce ile yarışmaktadır. En azından bu kadarını söyleyebilirim. Tabi liseler vs. okulların ve ticaretin rolü var. Bizim oraya giden orada ticaret yapan, oraya yerleşen insanlarımız hiç de küçümsenmeyecek sayıda ve karşılıklı ilişkilere sahibiz. Kısaca, Moğolistan'da Türkiye meçhul bir yer değildir. Moğolistan'da Türkler de meçhul insanlar değildir. Moğol ifadesi ile Bilge Kağanın günümüzdeki çocuklarıdır. Gök Tengri'ye inanan -onlar Höh Tengri diyorlar-, Kök Tengrinin çocuklarıdır ve bize karşı devamlı bir dostluk ile muhabbet vardır.

ASA: Hocam, Türkiye Türkleri açısından bakıldığında kültür hayatımızda Moğolistan ve Moğollara dair yaygın kanıyı şekillendiren unsurlar nelerdir?

Bu da hangi Türkiye Türkü ile nerede konuştuğunuza bağlı. Bazı Türkiye Türklerine göre, yeri yurdu bile belli olmayan, nerede olduğu bile bilinmeyen, nedense çekik gözlü oldukları için! -Türkiye Türklerinin bazıları kendi gözlerinin çekik olmadığını zannederler oysa çekik gözlü olmayan başka milletlerden insanlar ile karşılaştıklarında dikkat etseler, kendi gözlerinin ne kadar çekik olduklarının farkına varırlar- Moğollar, Uzakdoğu'da yaşayan bizim insanımıza göre de çok zengin olmayan çok da dikkat edilmesi gerekmeyen bir ulustur. Ama biraz konu ile ilgilenen Türklere göre de asıl Türklerin uzak geçmişimizdeki anavatanı, en büyük devletlerini kurduğu tarihsel adıyla Kuzeydoğu Türkistan'dır. Bugünkü Moğolistan'a Kuzeydoğu Türkistan demek daha doğru olacaktır.

Daha önce de bahsettiğim gibi Kırgız kardeşlerimizin hâkimiyetlerini orada sürdürmemeleri ve Tanrı dağlarına göç etmeleri neticesiyle arkamızdan Moğollar geldi ve oraya yerleşti. O süreçte dinî anlayış aynı olduğu ve dilleri çok yakın olduğu için Tuğrullar, Merkitler, Darhatlar gibi Türk boyları zaman içinde Moğollaştı. Bu boylardan eğitilmiş insanlarla konuşulduğunda Türk asıllı olduklarını zaman içerisinde Moğollaştıklarını bilirler ama Türkiye’de bilinmeyen; oradaki o iki milyon Moğol’un da çok büyük bir kısmının Türk asıllı olup Moğollaştıklarıdır. Moğolistan’ın üçüncü büyük ulusu, Tıva Türkleridir ve gerçek anlamda ezilen bir topluluktur. Onları da Moğollaştırabilmeyi hayal ederler. Ama Tıva Türkleri en az Moğollar kadar kimlik ve hâkimiyet fikrine ve duygusuna sahip bir Türk topluluğudur. Unutmayalım Tıva Türkleri bildiğimiz gibi dünyada 1940’lara kadar Türkiye’den sonra ikinci bağımsız Türk devletidir. Dolayısıyla Tıva Türkleri bu şuur içinde olduklarından Moğollar onları şimdiye kadar Moğollaştıramamışlardır. Belki tek tük bireysel entegrasyonlar ve asimilasyonlar söz konusu ama Tıva Türkleri kimlikleri ile ayaktadırlar. Türkiye’de öyle herkes Moğolları bilmiyor. Tarihi biliyor ama bazen de yanlış biliyorlar, Moğolları Türk zannediyorlar, Cengiz Hanı Türk sanıyorlar.

T.S.: Hocam tam bu noktada, bir sonraki sorumuz da bunun ile alakalı. Esasında Türk kamuoyunda Moğolların Türk olup olmadığı hakkında birçok tartışma var. Genel kanı Moğolların Türk olduğu yönünde. Bu kanıyı oluşturan unsurlar nelerdir?

Türkiye’de kendini Türkçü zanneden, Türkçü olarak isimlendiren ama Türkoloji’nin bilimsel verilerinden habersiz olan tuhaf ve hayta bir insan topluluğu var. Bunlar Türkçülüğe, Türkçülük ideolojisine ve dünya görüşüne en büyük zararı veren tufeyli tiplerdir. Biraz dizlerini kırıp oturup ciddi Türkoloji eserlerini okumadıkları için Türkoloji’yi de bilmedikleri için kahve falı bakarmış gibi, ellerini kulaklarına atıp rastgele fikirler serdediler. Sosyal medyanın da dayanılmaz hale gelen kolaycılığında yararlanarak o fikirleri yaygınlaştırıyorlar. Sosyal medya bu anlamda Türk dünyası ile ilgili bilgiler çöplüğüne dönmüştür. Hele hele Türk mitolojisi, Türk inancı, Türk devletleri ve Türk kimliği ile ilgili bilgiler, çoğunluğu kendini Türkçü zanneden ve Türkoloji’den habersiz bu cahiller tarafından doldurulan uyduruk bilgilerden ibarettir. Maalesef Cengiz’in ve Moğolların Türklüğü meselesi de bunun en tipik örneklerinden birisidir. Mesela bunlardan daha önemlisi Çin’deki beyaz piramittir. Öyle bilgi kirliliği meydana geldi ki bugün Mançurya sınırları

içerisinde bulunan beyaz piramit Türkiye'deki Türkologların bile -ben dâhil- ilgi ve alaka sahalarının dışına çıkmıştır. Bu tuhaf ve cahilce üretmeler nedeniyle. Oysa beyaz piramit Kore akademisinin en önemli konularından birisidir ve Koreli akademisyenler bunun Türklere ait olması nedeniyle biraz kıskançça bu mesele ile uğraşmaktadırlar. Bu örnek her şeyi anlatmaya yeter. Dolayısıyla Moğolların Türklüğü, Cengiz Han'ın Türklüğü ile ilgili Türkiye'de çok cahil telakkiler ve kanaatler vardır. İşte Cengiz'in annesinin Türk olması gibi... Türkçe bilmesi gibi... Ya da hâkimiyetinin ve otoritesinin meşruiyetinin Türkler arasında yaygın hâkimiyet telakkilerinden alması ve meşruiyetini ona dayandırması gibi. Ama bunlar onu Moğol olarak nitelendirmemize mâni değil. Bence Moğol'dur ama doğal olarak Türk kültürü ile alakalı pek çok yönleri vardır.

A.S.A.: Meşruiyetini Türklerden alıyor demiştiniz. Bunu açar mısınız?

Bu kutsal kağanlık ideolojisi ile alakalıdır. Kutsal kağanlık ideolojisi, bozkırda kurulan bozkır tipi Türk devleti ile oluşacak. Bozkırda barış olmazsa yaşam olmaz. Bozkırda yaşayabilmek ve hayvancılık yapabilmek için barışa ihtiyaç var. Bu nedenle bozkır tipi devletler, barışı sağlamak için kuruluyor ve kim geçecek başına? Avrupa'daki mavi kanlı aristokrat miti gibi Türkler ve Moğollar arasında, Gök Tanrının gönderdiği ilahî; bozkurdun çocukları, Asena, Aşina ya da Börteçine oğullarından ve soyundan olması gerekiyor. Bunu yüzlerce, binlerce yıl biz Türkler geliştirdik, kullandık. Cengiz ortaya çıktığında bir kağan olarak o da bunun bir benzerini Moğollaştırarak hâkimiyetini ona dayandırdı ve meşruiyetini kolayca sağladı. Başka, Ötüken kutsal bir yer bizim için, Gök Tanrıya gidilen geçidin olduğu bir yer, eğer bir kağan Ötüken'i ele geçirmiş ve hâkimi olabilmişse Gök Tanrı ona kut vermiş demektir. Kendisine gelecek yolu ve iletişim biçimini onun tekeline vermiş demektir. Bu nedenle bizim için Ötüken kutsaldır. Ötüken yer, geçilen yer anlamında. Çok daha sonra Cengiz oğulları'nın da, Cengiz Han'ın da hâkimiyetlerini pekiştirmek için ilk ele geçirdikleri ve *Karakurum* adıyla bir şehir kurarak yerleştikleri yer, Ötüken sınırları içerisinde. Bundan bahsediyorum.

T.S.: Moğolistan'da bulunan ve özellikle Türkiye Türkleri için büyük önem arz eden kültür varlıklarımızın durumundan bahseder misiniz? (Bengü taşlar, kurganlar, mezarlar, sözlü ve yazılı kaynaklar gibi.)

Son 20- 25 yıl içerisinde büyük işler yapıldı. Tonyukuk, Kültigin ve Bilge Kağan konusunda. Tonyukuk, Ulan Batur'a yaklaşık 20-30 km mesafededir. Oraya bir müze yapıldı ve etrafı tel çitlerle koruma altına alındı. Ulan Batur'un aşağı yukarı 400 km daha batısında olan Ötüken 'de de bir müze yapıldı ve oradaki Bilge Kağan ve Kültigin yazıtları ve benzer eserlerimiz de koruma altına alındı ve etrafları çitle çevrildi. Fakat bunlar ile yetinmeyiz. Bunlar yaklaşık yüzyıl önce yapılması gereken işlerdi. Moğolistan'da on binlerce Hun mezarı var. Hunlardan kalan mezarlar bunlar. Mesela Fransız Araştırmaları Merkezi bu Hun mezarlarını açtılar ve onların DNA'larını ölçtüler. Hun mezarlarından alınan örneklerin yeryüzünde en çok nerede yaygın olduklarını tespit etmeye yönelik bir araştırma yaptılar 10- 15 sene evvel. Bugünkü Moğolistan çıkmadı. Bugünkü Moğolistan'daki Moğollar ile Hunların DNA'ları örtüşmüyor. Orta Asya'daki insanların DNA'ları ile belli bir ölçüde örtüştü ama dünyada en çok örtüştüğü yer Türkiye'dir. Türkiye'de bazı saflar buraya çok az Türk geldi, buradaki Hititler Türkleşti falan gibi düşünürler. Bunu bu sonuçları onların suratlarına çarpmak lazım. DNA'dan daha somut, daha tarafsız ve daha yansız neyin sonucu olabilir diye. Bu çok önemli. Türkiye'nin Türkleşmesinde Türkiye'deki insanların kendilerini Türk olarak nitelendirip kabul etmelerinde Fransızların DNA araştırmaları gibi bu tarz araştırmaları çok önemsiyorum. Bu da kültürel bir varlığımızdır. Yani orada Hun mezarları üzerinde Türkiye'nin geliştirdiği hiçbir fikir yok ve hiç bir Türk bilim adamının ilgi sahasına bile girmiyor bu mesele. Kurganlardan başka bunlar. Bir de kurganlar var. Daha büyük, daha soylulara ait özel yapılar. Mesela 2-3 yıl önce Kazak âlimi ile Moğolların birlikte buldukları ve henüz yağmalanmamış bir kurgan bulundu biliyorsunuz. O kurganda ortaya çıkanları düşünüyorum, küçük topraktan pişirilmiş heykelcikler. Daha önce bu heykelcilik sanatının Çinlilere ait olduğu düşünülürdü çünkü Mançurya civarında Çin'de bir örneği çıkmıştı. Çinliler bunun 50- 60 senedir propagandasını yaparlardı çünkü o heykelciklerden hareketle çeşitli ulusların kılık kıyafeti, giyimi vs. kültürü hakkında çok önemli kaynaklar bunlar. Ama bu yeni açılan kurganda bulunan heykelciklerin Çin'de bulunanlardan 800 sene daha eski olduğu ortaya çıktı. O zaman şimdiye kadar Çinlilere atfedilen ve Çinlilerin sahiplendiği bu *keramik* heykelcikler geleneği bir anda Çinlilere ait olmaktan çıktı, bize ait oldu. Çünkü çok daha eski bir örneği bizde çıktı. Bu tip yapılar çok önemli. Bugün Türkoloji açısından Moğolistan'da yeni ve büyük keşifler çağının başlangıcındayız. Bunun idrakinde olarak baktığımız zaman Moğolistan bizim hiçbir şekilde

vazgeçemeyeceğimiz, arkeolojik ve filolojik buluntuları ile olmazsa olmazımız ve son derece önemli bir kültürel arşiv sahamızdır. Arkeolojimizi geliştirip yani bir Türk bozkır arkeolojisi enstitü kurup Fransız ve İngiliz arkeoloji enstitüsü gibi bu coğrafyada faaliyet göstermeliyiz. Burada da arkeoloji, etnoloji ya da halkbilimi iç içe olmalıdır.

T.S.: Hatta biyolojiyi bile katmalıyız. Fransızların yaptığı DNA çalışmalarında biyolojiden yararlandıklarını da görüyoruz.

Hiç şüphesiz, olmazsa olmazı zaten. Arkeolojiyi geniş anlamda söylüyorum. DNA'nın yanı sıra mesela bir arkeolojik kazıda o devrin bir tuvaleti bulunduğunda arkeobiyologlar, hem arkeoloji hem de biyolojiyi bir arada yapanlar -ben oradayken böyle bir şey bulunmuştu- o toplumun adeta bir kütüphanesini bulmuş gibi oluyor. Yemekleri, içecekleri, dahası onlardaki virüsler, hastalıklar birçok şeyi aydınlatıyor. Mesela 2005 yılında orada iki Alman ekibi çalışıyordu. Karakurum 'da bizim TİKA vasıtasıyla yaptığımız yolun başlangıcına yakın bir yerde bir Müslüman mezarlığı buldular ama aradan 15 sene geçti, bunu ilan bile etmediler. Orada bulunan bir Müslüman mezarlığı demek Türk mezarlığı demektir. Orada bulunan ve yarı zamanlı olarak çalışan bir arkadaş, bunu bana haber verdi fakat asıl kazıyı yapanlar bunu hâlâ yayınlamadılar. Dolayısıyla bütün bunlar gösteriyor ki biz orada olmalıyız, hem de çok güçlü bir şekilde orada olmalıyız ve çok büyük bir enstitü kurarak orada bulunmalıyız. Zaten Türkoloji artık geçmişin Türkoloji paradigmatlarıyla yapılamaz. Türkoloji'nin yapılış şekli ve amacı değişmek zorundadır. Üstat Mehmet Fuat Köprülü'nün yüzyıl öncenin imkânları ve ufku ile formüle ettiği bir Türkoloji'yi biz hala sürdürmeye çalışıyoruz. Bence bu en büyük eksikliklerimiz ve yanlışlarımızdan birisidir. Bir Türkolog canlı bireyleri ve topluluğunu araştırdığının farkında olmalıdır. Yani kültür araştırmalarımıza biraz biyoloji metodlarını da katmalıyız. Bu insanlar ne yerler ne içerler, nasıl otururlar, nasıl kokarlar, nasıl kokuları severlere kadar, semiyotik yönleri olan bir Türkoloji'nin zamanı. Kurganlar, mezarlar, orada yaşayan topluluklar... Yani hala orada Şamanizm yaşıyor, son derece önemli. Ya da çok eski bir Türk çalgısı çıktı 2- 3 yıl önce. Eğer üzerinde Göktürk harfleri olmasaydı... Buna rağmen bile Moğollar ve başkaları bunu sahiplenmeye çalışıyor. Bir anda Türk çalgı bilimini 2400 yıl öncesine getirdi. Yani böyle büyük sürpriz gelişmelere, keşiflere açık bir yerdir Moğolistan ya da tarihsel adıyla Kuzeydoğu Türkistan. Gene 2- 3 yıl önce mesela Ulan Batur'un yaklaşık 100- 120 km

doğusunda bulunan bir yer... Bugüne kadar o bölgenin işte Moğol gerçek tarihinin başladığı yer gibi düşünülürdü. İç Moğolistan'a kadar doğru giden bugünkü Moğolistan'ın doğusunda Moğolların olduğu düşünülürdü ama orada yazıtları ile vesaire bir *yabgunun* kurganı çıktı. Yani bir Türk kağanının, yabgusunun kurganının çıkması demek, o bölgenin de çok halis Göktürk toprağı olduğunu ortaya çıkartıyor ve Moğolların çok daha doğuda yani bugünkü İç Moğolistan denilen yerde anavatanlarının olduğunu ortaya çıkartıyor ki bu son derece önemli. Tarihsel olarak bugünkü bağımsız Dış Moğolistan'ın tamamen Türk toprağı olduğu ortaya çıkıyor. Dediğim gibi Moğolistan yeni Türkolojik keşiflerin ortaya konulabileceği en önemli yerlerden birisidir. Bugün Moğolistan'da yaşayan küçük bazı toplulukların etnografik ya da halkbilimsel derlemeleri bile yapılmadı, bilmiyoruz. Hiç beklemediğimiz yerde farklı bir Türkçe ile farklı bir anlayış ile sayıca çok küçük Türk toplulukları ortaya çıkıyor. Zaten sayı da önemli değil, Atlas'ın kayıp Türkler olarak verdiği Duha Uygurları, Türk milletinin on bin yıl önce nasıl yaşadığını gösteren canlı bir laboratuvar olması bakımından son derece önemli. Şamanizm'den başka bir din kabul etmedikleri için on bin yıl boyunca Türk Şamanizm'inin nasıl bir evrime uğradığına dair birinci elden bilgi vermesi bakımından önemli. Yoksa sayıları çok az, birkaç yüz insan kaldı ya da kalmadı. Ama o birkaç yüz, orantılanamayacak kadar inanılmaz önemli bir bilgi kaynağı olarak karşımıza çıkıyor. On bin yıl öncesinden bugüne, hayat tarzlarında değişen şeylerin çok az olması dolayısıyla Türkler on bin yıl önce nasıl bir hayata başladılar, nasıl geliştiler, konusunda bize canlı konuşan insanlar var, bir laboratuvar var. Böylece bir anda eski Yunan'ın yazılı kaynaklarından çok daha önemli kaynaklar ile karşı karşıya kalıyoruz. Türkoloji çalışmalarında evet belki yazılı kaynaklarımız eski Yunan'la kıyaslanamayacak kadar, Çin ile kıyaslanamayacak kadar az ama bizim yaşayan canlı insan kaynaklarımız var. Sözlü kaynaklarımız var. Bunları iyi değerlendirebilirsek pek çok diğer milletten çok daha önemli sosyal ve kültürel arka planımızı, geçmişimizi aydınlatacak kaynaklara kavuşabiliriz, bu nedenle son derece önemlidir. Mesela hala klasistler, Homeros'un destancı mıydı yoksa oturup bunları yazan birisi miydi diye olup olmadığını tartışıyor. Neden? Elleri yazılı kaynak yok. Geleneğin nasıl olduğunu bilmiyorlar. Ama bizim elimizde bir tane bile yazılı kaynağın olmadığı eski geleneklerimizi yaşayan, o geleneği sürdüren insanlarımız var. Gelenek çevresi devam ediyor hala. Dolayısıyla bunlara belli birtakım metotlarla, sistematikler içinde yaklaşıp, derleyip, toplayıp işlediğimizde yazılı

kaynaklardan daha da değerli sözlü kaynaklar ile karşı karşıyayız. Sözlü kaynaklar yabana atılmamalı. Sözlü kaynakların incelenen unsura göre bazen yazılı kaynaklardan çok daha önemli olduğunu çok rahatlıkla söyleyebiliyorum.

T.S.: Hocam şimdi tarihi unsurlardan bahsettiniz. Peki, günümüz Türkiye'si ve Moğolistan'ının kültürel ortaklıklarından bahsedebilir miyiz?

Tabi nerden baksanız 1000 yıllık, 1500 yıllık zaman olarak. Mekân olarak on bin km'lik uzaklıklar var. Türkiye Türkleri ile çok uzak gibi görünen bu mesafeler diğer Türk boylarına göreceli olarak çok daha yakın. Ama diğer Türk boylarına olan yakınlıklarımızı göz önünde bulundurduğumuzda kopuk olmadığımızı, ilişkili olduğumuzu söyleyebiliriz. Tabi ele alıp araştırdığımız unsura bağlı olarak değişir bunlar. Mesela bizim İslam ile ilgili meselelerimizi doğrudan Moğollar ile ilgili bir kaynağa dayandırmamız çok zor olur. Ancak orada Moğollaşan ama İslam'dan kopmayan Hotonlar diye 10- 15 bin kişilik küçük bir topluluk var. Onlar örnekleminden bazı şeyler ileri sürebilir, konuşabilir, düşünebiliriz. Ya da Anadolu'ya gelip veya Türk dünyasının diğer yerlerinde hâkim unsurken Moğollar Müslümanlaştılar ve Müslümanlaşan Moğolların neredeyse tamamı Türkleştiler bu süreçte. Bugünkü Moğolistan ile bu tarihî arka plandaki ortaklıklar üzerinden bakmamız gerekir. Yani biz bazılarında o kadar koştuk ki kendi alakamızı kuramadan Moğollar ile aramızda bulunan bu unsurları fark edemeyiz, keşfedemeyiz. Mesela biz "tuğ" sözcüğünü biliyoruz. Efendim, ordumuzdaki tuğları da biliyoruz, 9 tuğu da biliyoruz. Osmanlı dönemindeki tuğlarla ilgili bu yapıyı da biliyoruz. Düşünün ki bazıları, Osmanlı ordusunu devşirmelik nedeniyle çok uzakta zannederler. Hâlbuki halis muhlis Türk gelenekleri üzerine bina olur 9 tuğ, 9 tuğlu. Ya da vezirlere tuğ verilmesi; 3 tuğlu 5 tuğlu olması vezirlerin onların generallik derecelerini belirler. Kavuklarına konulan tuğlar, turna tüyleri vs. ile belirlenen tuğlar, Moğol ordusunun da vazgeçilmezidir. Ve Moğollarda da bu tuğlar, en geçmişe gittiğimizde at kuyruklarından yapılıdır. Mehterde de görürüz buna benzer sembolleri ve simgeleri. Bugünkü Moğolistan Genelkurmay Başkanlığının en önemli yerinde de 9 tuğ bulunur ve Moğollar bu 9 tuğun canlı olduğuna inanır. Yani onların kendi başlarına canlı varlıklar olduğuna inanırlar. Bizim sancaklara olan bakışımızda aslında bunun gibidir. Bu mesela öyle geniş, öyle inanılmaz ortaklıklar gösteren bir konudur ki ama bunu bulabilmek için Türkiye Türkü'nün önce kendisi tuğu öğrenecek,

geçmişini öğrenecek. Biz geçmişimizden çok uzaklaştığımız ve çok koptuğumuz için Moğollar ile aramızdaki yakınlıkları, süreklilikleri kolayca fark edemiyoruz, sıkıntı bizde. Ama bugün ortak geçmişimiz var, ortak menfaatlerimiz var. Bu bize ortak geleceğimizin yolunu gösterir ve ortak geleceğimiz de olmalıdır. Moğolistan bakir bir ülkedir, hala Türklerin yaşadığı bir ülkedir ve tarihsel olarak anavatanımızdır. Bu nedenle de hayatın hemen her saha ve safhasındaki ortaklıklarımızı, bazıları küllenmiş bile olsa, onların külünü almalı içteki koruları bulmalı ve bunlar üzerinden yeni köprüler inşa etmeliyiz. Yoksa onlar Lamaist'tir, Budist'tir, Şamanist'tir; biz Müslümanız, işte biz Batılıyız, Avrupalıyız diyerek uzaklaşmak bizim hiçbir şeyimizi çözmez.

A.S.A: Sayın hocam, söz arasında yazılı ve sözlü kaynaklardan bahsettiniz. Türk kültür hayatında Moğol halk anlatılarının geçmişten günümüze gelen imajı nasıl şekillenmiştir? Özellikle Cengiz Han etrafında şekillenen anlatıları merak ediyorum.

Türk kültür hayatından daha ziyade Türkistan'da Cengiznameler var. Onlarda Cengiz bir Türk kahraman, hatta bir Müslüman kahraman gibi yorumlanışlar var. Ama doğrudan doğruya Moğolların hayatındaki anlatılar o şekilde değil. Onlar Cengiz'i bugün neredeyse Tanrı gibi düşünüyorlar ve yüceltiyorlar ki her markanın Cengiz'i var. Yani bu ilahi kökenli kahramanı neredeyse Tanrı, yarı Tanrı gibi algılayan Moğollar da var; ama bakıyorsunuz adam biraz para bulmuş dünyanın en kötü votkasını üretecek, adına Cengiz votkası diyor. Beyaz kadın ticareti yapılan çok kötü bir sauna yapmış, utanmadan onun adına Cengiz Han sauna diyebiliyor, bir kaos, bir kaotik yapı içinde. Günümüz Moğol insanının bir kısmı, en azından Ulan Batur'da yaşayan ve ticaret ile uğraşan, kendinden kopuk, tıpkı Türkiye gibi. Türkiye'deki Türk insanı kaotik değil mi, kafası karışık değil mi? O anlatılar doğrudan hayatı yönlendirmiyor ama Moğollar ve Tıvalar bir taraflarıyla da Lamaistlerdir yani et yiyen Budistlerdir. Dolayısıyla Dalai Lama'ya, *Gesar epik* destanına uzanan yönleri var. Orası yavaş yavaş Müslüman Türklerden uzaklaşan bir yapıya bürünüyor. Bizim hayatımızda artık o tip destanlar yok, bizim hayatımızda mesela Köroğlu var. Köroğlu'nun birçok kolunda bile bakıyorsunuz; Köroğlu sonunda kırklara karışıyor, eriyor, eren, evliya oluyor, İslamleşmiş bir yapıya dönüşüyor. Alperen ifadesinin yerini gaziler alacak, işte Battalgazi vesaire gibi... Yani bizde gittikçe İslamleşmiş bir tabaka yerini alırken onlarda da Budist, Lamaist bir tabaka, Şamanizm ile karışarak onun üzerinde katlanarak yeni formlar

çıkıyor. Anlatılar çok etkili değil ama bunlar yeniden diriliyor. Mesela Göktürk kitabeleri son yüzyılımızda Türkiye Türklerinin hayatında son derece önemli bir yere sahip ama daha önce bilmiyorduk, unutmuştuk ve yeniden keşfedildi. Millet hayatına girdi ve şu anda çok işlevsel olarak devam ediyor.

T.S.: Peki hocam, son dönem Türk Moğol ilişkilerine dair neler söyleyebilirsiniz? Biraz önce Moğolistan'dan Türkiye'ye gelen öğrencilerden bahsettiniz bu da demek oluyor ki arada bir eğitim ilişkisi var.

Çok yoğun bir ilişki var.

T.S.: Peki Türkiye'den Moğolistan'a giden öğrenciler mi var mı?

Türkiye'den Moğolistan'a giden öğrenci yok denecek kadar az. Bizim insanımız oraya gitmek istemiyor, orayı çok zor buluyor. İngiltere deseniz koştura koştura gider insanlar ama Moğolistan deyince bunun peşine düşmüyorlar. Oysa Moğolca yakınlıklar nedeniyle herhangi bir batı diline nazaran çok daha kolay öğrenilebilecek bir dildir. Yukarıda söylediğim nedenler ile de iyi bir Moğolca bilen bir Türkoloji öğrencisi çok kolaylıkla akademide iş bulabilecekken, asistan olabilecekken, doktora alınabilecekken buna rağmen gitmiyor. Ama dünyanın başka ülkelerinde öyle değil. Hollanda'sından Macaristan'ına, Slovakya'sına kadar ben orada genç öğrenciler ile karşılaştım ki bunların çoğu ekonomik olarak çok az, çok fakara şartlarda ama inanılmaz başarılı çalışmalar yapıyorlardı. Bu noktada biz Türkler korkağız. Kızlarımız bir yana, erkeklerimiz bile buralara gitmek istemiyor, maceradan korkuyor. Ütopyası olmayan solucanlara dönüştü Türkiye. Yani korkak ve konformist, her şeyim en iyi şekilde gelsin, verilsin, kendilerini beslesin, kız başına "tek taşıma yapsın" ama kız başına oralara gidip çalışma yapmaya gitmiyor. Konuştuğunda mangalda kül bırakmayan erkek "delikanlı"larımız, küçük dağları yaratmış gibi davranıyor ama kalkıp Moğolistan'a giden ancak birkaç tane Türk tanıdım ben böyle. İki üç tane de akademiden insan gitmiştir. Üstelik Türkiye'den alınan üç aylık burslar ile Moğolistan'da zengin olarak yaşamak mümkünken bile, yani para problemi yokken bile, Türk çocukları gitmiyorlar. Ama Doğu Avrupa'nın, Batı Avrupa'nın beş para etmez memleketlerine gitmek için birbirlerini çığnıyorlar. Bunun ile yüzleşmeliyiz, aynen hakikat budur. Ben 15 yılda yüzlerce konferans verdim Türk mitolojisi ve Türk Şamanizm'i ile ilgili ve hemen hemen her defasında Moğolistan'a gitmenin faydalarını, yararlarını ve yollarını anlattım.

Bana bugüne kadar bir çocuk sordu, nasıl gidebilirim hocam diye? O da Girne Amerikan Üniversitesinden bir kız öğrenciydi. Fakat o çocukta oraya gidip lokanta açmayı düşünüyordu, aççıydı. Aynen durumumuz budur. Türkiye’de mangalda kül bırakmayan, sağda solda yalan yanlış haberler yazan Türkçülerin yola çıkıp gidip Türkistan’da çalışmayı, orada Moğolca öğrenmeyi, orada arkeoloji öğrenmeyi, orada mitoloji öğrenmeyi göze almayan sahtekârlardır.

T.S.: Peki Hocam ekonomik ve siyasî ilişkiler ne düzeydedir?

En üst düzeydedir. Yani Türkiye Moğolistan’a, Moğolistan Türkiye’ye sahip çıkar, birbirlerini destekler. Üçüncü komşu politikası var Moğolistan’ın, yani Çin ve Rusya arasında olduğundan başka komşuları yok. Dolayısıyla onun ötesinde hava yoluyla başka ülkeler ile kurdukları ilişkilerle buldukları komşuya “üçüncü komşu” derler, üçüncü komşu politikası. Üçüncü komşu politikasında Moğolistan’ın en içli dışlı olduğu ülke Kore, Türkiye bir de Japonya diyebilirim. Amerika da buna dâhil olmaya çalışıyor.

T.S.: Esasında bir sonraki sorumuz da bunun hakkındaydı hocam. Bölgedeki diğer Doğu Asya toplulukları ile Moğolistan’ın siyasî ve kültürel ilişkileri ne seviyededir?

Yani kaçınılmaz olarak Moğollar dünyada 7- 8 milyon, 2 milyonu bugünkü bağımsız Moğolistan’da yaşıyor. 7 milyonu aşağı yukarı Çin’de. Çin’in bir bölgesini oluşturuyor, İç Moğolistan denilen yer. Çin en büyük sınır komşuları. Dolayısıyla Çin ile olan ilişkileri, Çin belirliyor. Dışarıdan gelen demir yolu Çin’den geliyor, Moğolistan’dan geçip Sibiryaya ile bağlantılı. Yani demir yolu ya Sibiryaya üzerinden gelecek ya da Pekin üzerinden gidecek. Dolayısıyla ticarete ürettiğini dışarıya verebilmesi, dışarıdan oraya gelebilecekler kara yoluyla ancak bu demir yolu hattından sağlanabilir. Başka? Geriye hava yolu kalıyor. İşte hava yoluyla dünya ile irtibat kurma derdinde. Üçüncü komşudan kastı o. Koreliler ile çok iyi diyalogları vardır. Bir Moğol’un ilk gidip yerleşmeye çalıştığı, düşündüğü yer Kore’dir. Kore’ye yakınlık hissediyorlar, Koreliler ile evlilikler de çok dolayısıyla Koreliler de oraya yatırım yapma derdindeler. Japonlar onları takip ediyorlar ve tabiki Amerika. Herkes kendine göre başka nedenler göstererek Moğolistan’a gelmek, Moğolistan’a yerleşmek ve Moğolların kalbini, gönlünü kazanmak derdinde. Ruslar da böyle, Çinliler de böyle, Japonlar ve Koreliler de böyle. Moğolların kalbinde önemli bir yere sahip olan Türkler ve Türkiye olarak mevcut imkânları zorlamıyor, daha fazla üstüne gitmiyor ve bunu daha da

güçlendirmenin yollarını çok fazla aramıyor gibiyiz. Ama yapabiliriz potansiyel olarak buna sahibiz.

T.S.: Bu verdiğiniz cevap içerisinde Moğolistan ve Çin ilişkileri dikkat çekiyor. Çin'in son yıllarda Konfüçyüs Enstitüleri kurarak dünyada Çin dilinin ve kültürünün yaygınlaşmasını hedeflediğini biliyoruz. Burada dünyanın Çinleşmesi gibi bir amaçlarının olduğunu söyleyebiliriz. Moğolistan'da bu şekilde yatırımlar var mı acaba? Konfüçyüs Enstitülerinin kurulması, Çin dili ve kültürünün yaygınlaşması gibi. Moğolların büyük bir bölümü sizin de ifade ettiğiniz gibi İç Moğolistan denilen bölgede yaşıyor, diğer kalan kısımların Çinleşmesini hedefleyen faaliyetler var mıdır?

En üst düzeyde var. Moğolların büyük bir kısmını bir azınlık olarak içinde barındıran Çin, aslında gerçek Moğolistan biziz, gerçek Cengiz'in hatırasına sahip çıkan biziz gibi sahte bir kültürel kurguyla bağımsız Moğolistan'ın varoluş zeminini ortadan kaldırmaya yönelik hamleler yapıyor. Mesela İç Moğolistan'da çok büyük bir Cengiz Han heykelini ilk önce Çinliler yaptılar. Dolayısıyla Dış Moğolistan'da bulunan Moğollar biraz aşağılık kompleksine büründüler. Birtakım güçler el ele vererek Moğolistan'da bulunan o büyük Cengiz Han heykelini inşa ettiler. Bunlar göstergeler... Ama Moğolistan- Çin sınırında asıl orayı bekleyen koruyan Çinlilerdir. Mesela 100 kmlık bir mesafede iki Moğol askeri, iki deveye biner. 12 saat yol gider, karşı taraftan da 12 saat yol giden iki asker birbirlerinin defterlerini imzalarlar, geri dönerler ve devriye biter. Bu Moğolların, Çin sınırlarını koruma biçimleridir. Bu nedenle bazen inanılmaz şehir efsaneleri, olayları dehşetengiz bir biçimde ortaya koyacak hikâyeler anlatılır. Ne kadar gerçektirler ne kadar değıldirler tam bilemem ama mesela bir Çinli grubun Moğolistan'a girip arkeolojik kazılar, define, hazine aramaları yaptıktan üç ay sonra fark edilip tesadüfen yakalanmaları gibi. Bu şu demektir; hiç fark edilmeden yakalanmadan gidip geri dönen Çinli gruplar da vardır. Dolayısıyla oradaki durum Çin'in insafına kalmış gibidir. O çok büyük güçlü Çin'i düşünürseniz öyle. Çin'in Amerika'daki meşhur uygarlık Mayaların Çin kültürü ile bir ilgisi olduğunu ortaya koyabilmek için 5 milyar dolar harcadığı söyleniyor. O dediğiniz gibi yayılmanın altyapısını oluşturmak ve algıları yönlendirebilmek için çok ciddi paralar harcıyorlar. Çinlilerin Çin'e hâkim olan herkesi Çinli kabul etme gibi bir anlayışları vardır. Kubilay'ı bile Çin kağıanı olarak kabul ederler. Bu Çin'in dünya görüşü. Toprağa dayalı bir anlayış. Dolayısıyla Moğollar bu anlamda çok ciddi bir tehlike ile karşı karşıyalar. Biz Türkler'in defalarca Çin'e

hâkim olup kurduğumuz hanedanların Çinlileşmesi gibi, o benzer yapıları diğer Moğollara uygulamaya yöneldiğini görüyoruz. Bunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Amerikalılarda işte tam bu noktada bu aradaki gerilimli ortamı yönlendirebilmek için Moğolistan'a çok önem veriyorlar, oraya yatırımlar yapmaya insan yerleştirmeye çalışıyorlar.

T.S.: Burada şu soruyu sormak istiyorum. Moğolistan'da yaşayan insanların Göktürk kitabelerinde ifade edilen 'Çinin tatlı diline yumuşak ipeğine inanma' tavsiyesine kulak verip buradan bir ders çıkarma eğilimi var mıdır acaba?

Var. Mesela Moğolistan Faşist Partisi Genel Başkanı ile bir eğlence ortamında karşılaşmıştık. Yanımıza geldi ve gayet nazik bir biçimde kartını takdim etti, "Ben Moğolistan Faşist Partisi Genel Başkanı". Adını hatırlamıyorum şu anda. Kartını takdim etti ve çok kibar bir biçimde "Bir fikrim var sizinle paylaşmak istiyorum" dedi. Fikri şu: "Biz Çin ile Rusya arasında bir sandviç gibiyiz. Böyle giderse ya Çinlileşeceğiz ya da Ruslaşacağız. Benim kanaatimce biz de Müslüman olup Türk dünyasına katılmamız" diyerek sözünü tamamladı. Biz çok sevindik tabi, biz de kartlarımızı verdik falan falan. Yani Moğolistan'ın Faşist Partisinin Genel Başkanı bile böyle düşünebiliyorsa, bu insanlar bu korkuyu yaşıyorlar, bunun farkındalar. Biz de bunun farkında olarak onlara yaklaşmalıyız. Bilgilerini, konuyla uğraşanları tabi ki Bilge Kağan'ın bu ifadelerini biliyorlar, tabiki Çinliye ve diğer emperyal güçlere karşı teyakkuz halindeler. Türkiye'nin 5-6 misli büyüklükte bir ülke ve 2 milyon nüfus, nüfusun nasıl bir güç olduğunu insan o bağlamda daha iyi anlıyor, hele ki komşunuz Çin ise.

A.S.A: Moğolistan, coğrafi olarak çok büyük bir ülke değil mi? Avusturya büyüklüğünde ormanlık alanları bulunmaktaymış.

Bunu, Avusturyalı bir Ormancılık profesöründen öğrendim ben. Orada bir sempozyuma katılmıştım. Moğolistan'ın, Avusturya kadar ormanları varmış. Bu hiç de az değil, hep böyle çöllük falan gibi görüyoruz ama çok şaşırtıcı. Ekonomik anlamda inanılmaz yer altı ve yer üstü zenginlikleri var. Dünyada en fazla hayvanın olduğu ülke, hayvancılık açısından. Yani Moğolistan bir fırsatlar ülkesi. Niye bizim insanlarımız, iş adamlarımız gitmiyor ciddi anlamda merak ediyorum.

A.S.A.: Hocam son olarak Türkiye'de Moğol dili ve kültürü hakkında yapılan çalışmaların mahiyetine dair bilgi verebilir misiniz?

Maalesef çok yeterli değil ama hiç de yok değil. Zannediyorum 10- 15 sene önce Cengiz Han'ın devletinin 800. yıl dönümü nedeniyle benim teklif etmem ile bir kitap hazırladı Kültür Bakanlığı. Türkiye'de yapılan Moğolistan ve Moğolistan kültürü ile ilgili çalışmalar bibliyografyası. Moğolistan, Moğol kültürü, Moğol tarihi ve ortaklıklarımız ile ilgili yaklaşık 1000 civarında makale, kitap vesaire çalışma ortaya çıktı. Bu çalışmalar gittikçe hızlanıyor ama istenilen düzeyde değil. Yani bizim Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Enstitüsünde Moğol Dili ve Edebiyatı Anabilim dalı kuruldu. İstanbul'dan, İzmir Kâtip Çelebi'den bazı arkadaşlar Moğol dili, edebiyatı ve kültürü üzerine çalışmaya başladılar. Yani az, Moğolistan'da bizden daha hızlı Türk dünyası hakkındaki çalışmalar. Biz de daha hızlandırmalıyız ve daha çeşitlendirmeliyiz diye düşünüyorum.

T.S.: Hocam, söyleşimize eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mıdır acaba?

Eklemek istediğim, çalışmalarımızı daha fazla hızlandırmalıyız derken sizin bu söyleşi teklifiniz, yaptığınız bu söyleşi, bu gayretiniz ve gösterdiğiniz ilgi; hayal ettiğimiz ve hızlanarak güçlenecek Moğolistan araştırmalarının somut bir göstergesidir diye düşünüyorum. Sizlere başarılar dileyip Tanrı'dan güç kuvvet diliyorum.

T.S.: Söyleşi teklimizi kabul ettiğiniz ve Moğolistan hakkında verdiğiniz bu kıymetli bilgiler için çok teşekkür ederiz.

YAYIN TANITIMI / BOOK REVIEW

Çinlilik ve Çin'de Ötekiler

Haşim KARA *

Künye: Çinlilik ve Çin'de Ötekiler, Abdürreşit Celil Karluk, Atlas Yayınları, Ankara, 2019, 248 sayfa

Kişinin gerek kendini gerekse de ötekilerini tanıma ve tanımlama aracı olan kimlik, önce algılama ve akabinde bir inşa sürecini kapsar. Bu süreç içerisinde kimlik sadece tanıma ve tanımlama değil, tanınma aracına da dönüşür. Birey bu süreçte kendi kimliğini inşa ederken, içinde yaşadığı toplumun kültürel yapısından da etkilenir. Bireysel kimlik ile başlayan inşa süreci, grup kimliği, etnik kimlik, ulusal kimlik, medeniyet kimliği gibi farklı kimlik türlerini içererek devam eder.

Günümüz dünyası, ulusal ve uluslararası ölçeklerde, birbirleriyle çelişkili iki süreci aynı anda yaşamaktan kaynaklanan bir dizi tartışmaya sahne oluyor. Bir yanda ulus-devletin bir siyasal örgütlenme modeli olarak meşruluğu aşınma sürecine girmişken, diğer yanda etnik veya dinsel temelli milliyetçilik dalgasının siyasal etkileri dünya ölçeğinde artarak hissediliyor. Ulus-devletin yaşamakta olduğu meşruluk aşınması, örneğin ileri sanayi toplumlarında, ulus-devlete özgü, farklı inanç ve yaşam pratiklerinde varlığını duyuran kültürel mensubiyet özelliklerine kapalı, türdeş yurttaşlık anlayışına dayanan kamu alanını kültürel farklılıklara duyarlı ve saygılı bir açılım içine zorluyor. Buna karşılık, örneğin Çin Halk Cumhuriyeti'nin egemenlik alanı içinde kalan toplumlarda, bir kültürel birlik olarak, millet ile siyasal iktidarın meşruluk zemininde yeniden birleşmesini hedefleyen milliyetçilik akımları etkilerini artırıyor.

* Doktora öğrencisi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ABD, hasimkara90@gmail.com.

Gönderim Tarihi: 20 Aralık 2019; Kabul Tarihi: 09 Ocak 2020.

Bugün -Türkiye'de pek de bilinmeyen veya yanlış bilinen- Çin coğrafyası, medeniyeti ve kültüründe yaşayan insanlar, farklı unsurlar üzerinden temellendirdikleri kimliklerin tanınması için mücadele vermektedir. Kimlikler düzeyindeki bu tanınma mücadelesi, Çin'de "farklılık" ve bu "farklılıkların yönetimi" eksenindeki tartışmaların da temelini oluşturmaktadır. Bu eser, kadim Çin medeniyetini ve kültürünü, bünyesinde barındırdığı farklı dini, etnik, ulusal toplulukların tarihsel süreç içerisinde sosyolojik olarak ele alındığı, farklı zamanlarda Türkçe kaleme alınmış sekiz makalenin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş versiyonları ile eserin yazarı ile gerçekleştirilmiş bir röportajdan oluşmaktadır. Abdürreşit Celil Karluk'un Çin medeniyeti, kültürü, tarihi ve sosyolojisi ile ilgili, yaklaşık yirmi beş yıllık akademik hayatı boyunca edindiği bilgi ve donanımı ile desteklediği saha çalışmalarıyla ortaya çıkan bu eser, Türkiye'de Çin araştırmaları konusunda önemli bir boşluğu doldurmakla kalmayacak, Bilge Kağan, Tonyukuk geleneğindeki Çin araştırmalarının önemine ve Kaşgarlı Mahmud çizgisindeki alan uzmanlığı ile bilgiyi sahadan toplama yönteminin avantajlarına vurgu yapacağı kesindir.

Giriş bölümünde yazar kitabın daha iyi anlaşılması için özellikle bazı kavramlara açıklık getirmektedir. Özellikle, uzun yıllık saha araştırmaları temelinde oluşturduğu kavramsallaştırmaları ile dikkat çekmektedir. Örneğin, yazara, Çin'i sosyolojik açıdan genel olarak kültürel Çin ve politik Çin diye ikiye ayırmaktadır. Yazara göre, Kültürel Çin, politik Çin'den kesinlikle ayırt edilir ve muhakkak ki edilmelidir. Sosyolojik olarak *Kültürel Çin*, Çinliliği oluşturan bütün unsurların tamamen hâkim olduğu, farklılığın nispeten bulunmadığı (veya Çinlilerce bulunmadığına inanıldığı) homojen bir gerçekliktir. *Politik Çin* ise, Çin'in hegemonyasının geç tarihlerde inşa edildiği veya Çin'in etkisinde olan, Çin'e bağımlı veya dolaylı olarak yönetildiği bölgelerdir. Politik Çin, günümüzdeki Doğu Türkistan, Tibet, Hongkong gibi politik sınırları içinde olan özerk bölgeler olduğu gibi tarihteki Duhu, Tusı veya Jimi düzenlerinin uygulandığı gayri Çinli bölgesi de olabilir. Bir diğer önemli kavram olan *Milliyet* kavramını farklı açıdan tanımlamıştır. Abdürreşit Celil Karluk'un tanımladığı önemli bir diğer kavram ise "milliyet" kavramıdır. Ona göre milliyet: "*Sosyalist bir ülkedeki egemen milletten sosyal, kültürel, psikolojik hatta fizyolojik olarak farklılığını koruyan, kendine özgün milli hafızası ve psikolojisi bulunan halkların, modern tarzda milletleşmeye çalışırlarken bağımlı olduğu ülkede sosyalist devrimin gerçekleşmiş olması veya ilgili*

sosyalist ülke tarafından işgal edilmiş olması sonucunda, sosyalist devrimi gerçekleştiren milletin politik hakimiyetine girerek sosyal, kültürel alanda nispi bağımsızlığını ve milli hafızasını koruyabilmiş olan milletlere veya halklardır". Kitap, bu tarz özgün kavramsallaştırmalar ile dikkat çekici olmakla birlikte alana önemli katkılar sunmuştur.

Birinci bölüm, "Çinlilerin Millet Düşüncesinin Kökenleri ve Ötekilere Bakışı" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Abdürreşit Celil Karluk, ülkemizde bilinmeyen daha doğrusu yanlış ya da eksik bilinen Çin'i, tarihsel köklerine inerek, kültür ve medeniyetini oluşturan değerleri, "Çinlilik" kimliğini ve bu süreçte oluşturulan "biz" ve "öteki" anlayışını sosyolojik bir perspektiften ele alarak açıklamaktadır. Çin'in dünya görüşünün ontolojik yansımalarının altını çizen çalışmada "Günümüz Çin devletinin Çince söylenişinin, merkez(i) ülke anlamına gelen Zhongguo- 中国 kelimesi ile ifade edildiğini belirten Karluk böylece Çin'in Sino merkezci coğrafya anlayışını da ortaya çıkarmaktadır. Bu anlayış doğrultusunda Çinlilerin "Çinlilik" fikrini nasıl inşaa ettikleri ve bu inşa dolayısıyla "öteki"nin nasıl konumlandırılıp nitelendirildiği iş bu çalışmada işlenilmiştir. 2500 yıllık yazı sistemi sayesinde oluşan "Çinlilik" kimliği, ortak bir "biz" anlayışını oluştururken, bu kimliğin karşısında konumlandırılan ve onun bir tehdit olarak bulunan "öteki" fikri ise sürekliliğini koruyarak nesilden nesile aktarabilmiştir. Çin kendisini dünyanın merkezinde gören ve diğer toplulukların -ötekilerin, tehditlerin- kendisine bir şekilde tabi olmasını bekleyen bir anlayışa sahiptir. Çalışmada bu ontolojik anlayış neticesinde Çin'in bir tehdit olarak algıladığı ötekilere karşı neler yapabileceğinin günümüzdeki yansımaları Doğu Türkistan üzerinden örneklendirilmiştir. Batı'da gelişen modern millet anlayışının farklı bir versiyonunun Çinlilerde çok erken tarihlerde ve ne şekilde ortaya çıktığını tarihsel verilere dayanarak ortaya koyan bu çalışma Türk okurlara, Çin dünya görüşü ve millet anlayışı ile beraber Çinlilerin öteki algısını da sunmaktadır.

Çin'in ötekilere karşı sahip olduğu bakışı ve bunun kaynağını ele alan ilk bölümün ardından "Çin'de Ötekileri Yönetme Stratejileri" başlığıyla ikinci çalışma gelmektedir. Öteki olanı kendi tarihinde "sürünerek hareket eden böcek, köpek, koyun ve vahşi kurt" gibi hayvan isimleri ile tanımlayan Çin, öteki olan ile arasında var olan ilişkiler neticesinde birçok strateji geliştirmiştir. Orhun kitabelerinde yazılan "Tatlı Dil ve Yumuşak İpek" ifadesi Çin'in Türklere karşı bazı stratejiler takip ettiğinin en görünen örneklerinden biridir. Bu çalışma, Çinlilerin, Çin içerisinde ve etrafındaki diğer milliyetlerle olan

ilişkilerini ve bu milliyetlerin Çin toplumuyla entegrasyonunda önemli rol oynayan, dört farklı stratejiyi, bunların uygulandığı alanları/bölgeleri/toplumları tarihsel süreci de ele alarak günümüze kadar taşımaktadır. Bu bağlamda, Çin'in farklılıklara yaklaşımını tarihsel kökleri ile ele alan Karluk, kadim Çin'den modern Çin Halk Cumhuriyeti'ne kalan mirasa değinerek bugünkü Çin'in diğer gelişmiş ülkelerin benimsediği çok kültürlülük ve çoğulculuk anlayışının aksine sınırları içerisinde bulunan azınlıkları (öteki olanı) tehdit ve tehlike olarak algıladığını belirtmiştir. Günümüz Çin'inin bu doğrultuda öteki olana karşı oluşturduğu yaklaşımının ne denli acımasız olduğunun somut örneklerini Tibet ve Doğu Türkistan üzerinde görülmektedir. Çalışma günümüz Çin devletinin küreselleşen dünyada uluslararası kurallara uymak yerine oluşturdukları stratejiler doğrultusunda muhataplarını kendi kurallarına uydurmaya çalıştığının altını çizmektedir. Bu açıdan Çin'in öteki olanı kontrol altına alıp yönetmek adına geçmişte oluşturduğu stratejilerin anlaşılması önem arz etmektedir.

Çin kimliğinin ontolojik altyapısı ile tarihsel oluşumunu ve Çin'in bu doğrultuda öteki olana karşı tutunduğu tavrı makro bir bakış açısı ile ele alan ilk iki çalışmanın akabinde sırasıyla "Çin Halk Cumhuriyeti'nde Etno-Demografik Yapı" ve "Çin Halk Cumhuriyeti'nde Dini Yapı ve Müslüman Milliyetler" başlıklı çalışmalar gelmektedir. Biraz önce ifade edilen çalışmaların ilki Çin Halk Cumhuriyeti'nin demografik özellikleri hakkında kapsamlı bilgiler içermekle birlikte aynı zamanda Çin'in azınlık olarak kabul ettiği gruplara karşı yürüttüğü politikalar hakkında da bilgiler vermektedir. Çin'de bir grubun ayrı bir milliyet olarak kabul edilmesi ortak bir iletişim dilinin var olmasına, bu nüfusun coğrafi anlamda bir bölgede yoğunlaşmasına ve ortak iktisadi, kültürel ve psikolojik özelliklere sahip olması şartlarına bağlıdır. İş bu çalışma Çin Halk Cumhuriyeti'nin kendi anayasasında varlığını kabul ettiği ve yukarıda belirtilen şartlara sahip 55 farklı azınlık milliyetinin bulunduğunu ifade edip, resmi nüfus sayımlarına dayanarak bu milliyetlerin nüfusu, yaşadıkları bölge ve konuştukları diller üzerine detaylı bilgiler içermektedir. Karluk'un aktardıklarına göre; bu azınlık milliyetlerden beşinin Çin tarzı özerk bölgelerde yaşadığı ve kısmi özerkliklerinin olduğunu söyleyebiliriz. Ne var ki bu kısmi özerklik bile bugün, Çin'in, Han Çinlilerini bu bölgelere göç ettirmek suretiyle demografik yapıyı değiştirdiği ve özerk bölgeleri, tekkültürcülük politikası doğrultusunda, hızla Çinlileştirmeye çalıştığını

söyleyebiliriz. Kitabın dördüncü bölümünü oluşturan “Çin Halk Cumhuriyeti’nde Dini Yapı ve Müslüman Milliyetler” başlıklı çalışma ise Çin’de ortaya çıkmış ve sonradan Çin’e gelen dinlerin genel tahlilini yapmaktadır. Bu bölümde dikkat çeken nokta ise Han kökenli Döngen Müslümanlarının ayrı bir millet olarak kabul edilmesidir. Bir önceki bölümde ifade edildiği üzere bir grubun azınlık bir millet olarak kabul edilmesi için müşterek dil ve coğrafya ile iktisadi ve kültürel öğeleri barındırması gerekliliği, Döngen Müslümanlarının azınlık olarak kabul edilmesinde göz ardı edilmiştir. Bahsi edilen bu gerekliliklerin yerine, Han soylu Döngen Müslümanlarının azınlık olarak mevcudiyeti sahip oldukları dini kimlikten kaynaklanmaktadır. Bu çalışma, Çin’in resmi verilerinden ve anayasasından hareketle mevcut dini inanç ve pratiklerini detaylı bir şekilde ele alarak açıklamaktadır. Bu doğrultuda Çin’de mevcut olan Budizm ve çeşitleri, Taoizm, İslamiyet ve Hristiyanlık hakkında bilgiler verilmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ise, İslam dinine inanan azınlık milliyetlerin detayları verilmektedir. Ayrıca bu çalışma, Çin’in çok dilli ve dinli bir toplum yapısına sahip olmasına rağmen geleneksel Çin düşüncesi ve farklılıklara karşı hoşgörüsüz tutumu dolayısıyla Çin’de yaşayan farklı dini inanç ve pratiklere sahip toplulukların yaşadıkları problemleri somut örnekleriyle ortaya koymaktadır.

Kitabın beşinci bölümünde Karluk, “Tayvan’ın Etno-demografik Yapısı” başlığıyla, Tayvan’ı tarihsel olarak ele alıp günümüze kadar taşımaktadır. Bu çalışma, Çin’in kendi sınırları içerisindeki öteki olan ile ilişkisine değinen önceki çalışmalardan farklı olarak bir ada ülkesi olarak varlığını devam ettiren Tayvan ile olan ilişkilerine odaklanmaktadır. Kendi sınırları içerisinde bulunan azınlıkların varlığını anayasasıyla kabul eden Çin’in bu milliyetleri tekkültürcülük politikası ile Çinlileştirdiği, hakkında yazı yazdığımız iş bu kitabın önceki bölümlerinde ifade edilmişti. Çin’in azınlık milliyetlere karşı var olan bu tutumuna paralel bir şekilde Çin, Tayvan’ın ezelden bugüne Çin’in ayrılmaz bir parçası olduğu fikrine sahip olmuş. Günümüz Tayvan toplumsal yapısında Han Çinlilerinin baskın millet olarak bulunması, Çin’in sahip olduğu bu tutumun görünen bir sebebi olarak ifade edilebilir. Fakat bu çalışma ada ülkesi Tayvan’ın yerli halkları hakkında birçok detaylı ve önemli bilgi ortaya koymaktadır. Yapılan arkeolojik kazılar adanın Malayo-Polinezya halkının anayurdu olduğunu ortaya koymaktadır. Fakat Çin kendi sınırları içerisinde azınlıklara karşı yürüttüğü politikanın bir benzerini

Tayvan'da bu arkeolojik bulguları görmezden gelerek ve kendi tezlerinin geçerliliğinde ısrar ederek sergilemektedir. Karluk kitabın bu bölümünde, Tayvan'ın etnik, kültürel ve dini yapısını Tayvan'ın resmi verilerine dayanarak detaylı bir şekilde ele almaktadır. Kısacası bu çalışma, günümüz Tayvan toplumunun tarihini, sosyal, kültürel ve dini yapısını resmi verilerden hareketle sosyolojik olarak ele almaktadır.

"Çinlilik ve Çin'deki Ötekiler" kitabının buraya kadar ele alınan bölümleri Çin'in kendi kimliğini nasıl oluşturduğu ve oluşturulan bu kimlik doğrultusunda öteki olana nasıl yaklaştığını ve ne tür stratejiler geliştirdiğini analiz etmektedir. Kitabın bu noktasından sonraki bölümlerini oluşturan üç çalışma ise Çin'in öteki olana karşı tutumunun ve diğerleri ile olan ilişkisinde oluşturduğu stratejilerinin mikro düzeydeki yansımalarını ele almaktadır. "Politika ve Ötekileştirme: Uygur Köylü İşçi Transfer Politikası Örneğinde" başlıklı altıncı bölüm, 2007-2010 yılları arasında Çin hükümeti tarafından finanse edilen "Kuzey Çin Kentlerindeki Uygur Köylü İşçilerinin Yaşam Koşullarını Araştırma Projesi" kapsamında yapılan saha çalışmasında elde edilen verilere dayanmaktadır. Karluk'a göre ÇKP, "Batıyı Kalındırma" stratejisi temelinde Çin'deki yerli halkların -Çin kültürü ve toplumu ile zorunlu olarak etkileşime giren Uygur Türkleri başta olmak üzere diğer yerli halklar- Çin'in iç bölgelerine transfer edilmek suretiyle Çin toplumuyla uyumlaştırma (asimilasyon) politikasını devreye sokmuştur. Bu çalışma yakın tarihte yapıldığı ve güncel verilerden oluştuğu için de günümüzde Uygur Türklerinin karşılaştığı sorunları daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. "İpek Yolu'nun Çin Güzergâhında Tehlikedeki Türk Toplum ve Kültürleri: Sarı Uygur Örneğinde" başlıklı yedinci bölümde Karluk, İpek Yolu'nun tarihsel süreçte nasıl ortaya çıktığını açıkladıktan sonra, çalışma konusu itibarıyla Türk toplum ve kültürlerinden Sarı Uygurların sosyo-kültürel, ekonomik ve dini yaşam pratiklerini detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Tehlike altında kalan Sarı Uygur toplumu ve kültürünün yok olma tehlikesini hızlandıran esas nedenleri, yaptığı saha çalışmasıyla detaylı bir şekilde açıklayan Karluk'a göre, "Sarı Uygur'un bugünü Salurların yarını ve Uygurların ertesi günüdür" sözüyle hızla yaklaşan tehlikeye dikkat çekmektedir. Esasında bu uyarı Batı Türkistan cumhuriyetleri için de geçerlidir.

Sekizinci bölüm "Çin'in Yeni İpek Yolu Projesi ve Yumuşak Gücü" başlığına sahiptir. Bu bölümde, kitabın Çin'de Ötekileri

Yönetme Stratejileri başlıklı ikinci bölümünde “Çin’in kendisi olmayan ile kuracağı ilişkide stratejiler geliştirdiğini” ifadesinin güncel bir örneği bulunmaktadır. Burada Karluk, 2013 yılından ilk defa Çin Halk Cumhuriyeti devlet başkanı ve Çin Komünist Partisi lideri Xi Jinping tarafından Kazakistan’da ortaya atılan ve bu tarihten itibaren de devlet desteği ile “Bir Kuşak Bir Yol” ismi ile uygulamaya konulan Yeni İpek Yolu projesi ve Çin’in yumuşak gücünü irdelemektedir. Yeni İpek yolu denilince akla en çok ‘ekonominin’ gelmesinin ana sebebi, hiç şüphesiz, Tarihi İpek Yolu hakkında yapılan çalışmaların genellikle ekonomi temelli olmasıdır. İşin ilginç yanı dünyanın en büyük Komünist Partisi’nin liderliğinde liberal ekonomik politikaların geliştirilmiş olması. Karluk’a göre bunu sebebi sadece ekonomik değil, güvenlik kaygısından geldiğini de somut örnekleriyle ortaya koymaktadır. Karluk “yumuşak ve sert güç” ayrımı yaparak, Çin’in ‘sert güç’ anlamında ekonomik bir büyüme gösterdiğini ifade etmiş ve “yumuşak güç”ün ise kültür olduğunu belirterek Çin’in kültür politikalarının üretildiği Hanban kurumuna dikkat çekmiştir.

“Çin’de ‘Geçmiş-Şimdi-Gelecek’ Yaşam” başlıklı dokuzuncu ve son bölüm ise eserin yazarı ile yapılan bir röportajdan oluşmaktadır. Bu röportajda Karluk, Çin’in medeniyetinden yemek kültürüne, yaşam tarzından diline, ekonomisinden eğitimine kadar geniş bir alanda kendisine yöneltilen soruları akademik bilgi birikimi ve tarafsız yaklaşımıyla cevaplamaktadır.

Özetleyeceksek, işbu eser, Türkiye’de yanlış veya eksik bilinen Çin medeniyeti, kültürü, Çin’in etno-milliyet yapısı ile sosyo- kültürel yapısını, farklı dini inanç ve pratiklerinin sosyolojik açıdan ele alındığı önemli bir eserdir. Önemlidir çünkü yazarın Çin Halk Cumhuriyeti’ndeki yaklaşık 15 yıllık akademik hayatı, Çin’i yakından tanınması ve bu konuda yetkin çalışmalar yapması, bu eseri önemli kılan bir unsurdur. Ayrıca günümüz Çin toplumunu ve Çin devlet politikalarını, Türkiye-Çin ilişkilerinde neden daha dikkatli olmamız gerektiğini anlatan bu eser Türkiye’de yapılan ve yapılması muhtemel Çin çalışmalarına önemli katkılar sağlayacaktır.

DOĞU ASYA ARAŞTIRMALARI DERĐİSİ

YAYIN ŞARTLARI

1. Yazılar Doğu Asya bđlgesinde bulunan ũlke ve toplumlar ile sınırlandırılacak veya Doğu Asya bđlgeleri ile çevre bđlge, ũlke toplumlar arası iliŐkile, sorunlara odaklanmış olması gerekecektir.
2. Yazıların daha Önce başka bir yerde yayımlanmamıŐ veya yayımlanmak işin kabul edilmemiŐ olması gerekir.
3. Bilimsel toplantılarda sunulmuŐ bildiriler, toplantı ve niteliği belirtilmek Őartıyla kabul edilebilir.
4. Yazılar, Önce yayın kurulu tarafından yayın ilkelerine; amaÇ, konu, muhteva, yazım kurallarıyla ilgili hususlar aÇısından incelendikten sonra, uygun gđrũlũrse, Danışma Kurulu'nun Őnerisi doğrultusunda, bilimsel ŐalıŐmalarıyla o alanda tanınmıŐ iki hakeme gđnderilir. Hakemlerden olumlu rapor alan yazılar, basılmak ũzere sıraya konur. Hakemlerin isimleri gizli tutulur; raporlar beş yıl sũreyle saklanır. Yazarlar; hakemlerin ve yayım kurulunun istek, Öneri ve uyarılarını dikkate alırlar. Ancak katılmadıkları hususlara ve hakem kararlarına, gerekŐelerini belirtmek kaydıyla itiraz edebilirler. Bu durumda editŕ, başka bir hakemin gđrũŐũne baŐvurabilir.
5. Yayın Kurulu, biŐimle ilgili olarak dũzeltmeler ve değişiklikler yapabilir. Hakem gđrũŐleri alındıktan sonra yazarın mũracaatı hâlinde yazısının yayımlanıp yayımlanmayacağı kendisine bildirilir.
6. "Yayın Tanıtım ve Değerlendirme" yazıları hakeme gđnderilmez. Ancak makale kurallarına uyulur.
7. Yayına kabul edilmeyen yazıların bir sureti istek hâlinde yazara iade edilir.

YAYIN İLKELERİ

Doğu Asya Araştırmaları Dergisi (DAAD), sosyal bilimler alanında yılda iki kez (Bahar ve Gũz) yayımlanır. Dergi, Özellikle disiplinler arası yaklaşım ile Doğu Asya'nın ŐeŐitli sorunlarını konu edinen bilimsel ŐalıŐmalara yer verir. Dergide yayımlanacak makalelerin Doğu Asya'daki ũlke ve toplumların tarihî, kũltũrũ, iktisadi hayatı, siyasal yaŐamı; güvenlik ve dış politikası başta olmak ũzere ũlkeler, milletler ve etnik gruplar arası ilişkileri, gũncel sorunları ile medeniyet tasavvurlarını ilmi bir bakış aŐısıyla ele alması beklenir. Dergide, Doğu Asya'yla ilgili Önemli eser ve kişileri tanıtıp değerlendiren yazılar ile Önemli gđrũlen Őeviri yazılar da yayımlanabilir.

Makalelerin Dergide yayımlanabilmesi işin, başka bir yerde yayımlanmamıŐ olması ya da yayın işin değerlendirme aŐamasında bulunmaması gerekir. Herhangi bir kongre ya da bilgi Őŕeninde sunulan makalelerde kongre ya da bilgi Őŕeni adı, yeri ve tarihi belirtilmelidir. Bir araştırma kurumu ya da fonu

tarafından desteklenen çalışmalarda, desteği sağlayan kuruluşun adı ve proje numarası verilmelidir.

Makalelerin Değerlendirilmesi

Aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak hazırlanmış yazılar, ileti (elektronik posta) yoluyla daad@daadtr.com, 2017daad@gmail.com veya kamucam13@gmail.com adresine gönderilebilir. Klasik postayla göndermek isteyenler üç (bir adet isimli, iki adet isimsiz) nüsha çıktı ve YD (Yoğun Disk)'si ekli olduğu hâlde büyük boy bir zarf içerisinde gönderilmelidir.

Gelen makale Yayın Kurulu tarafından ön incelemeye alınır. Ön incelemede makale, Dergi'nin yayın ilkeleri ve politikası ile önceliklerine uygunluğu, alana katkısı; ayrıca konu, yazım kuralları ve şekil açısından değerlendirilir. Bu yönleriyle uygun bulunan makaleler ilmî açıdan değerlendirilmek üzere, alanında eser ve çalışmalarıyla kabul görmüş iki hakeme gönderilir. Hiçbir şekilde hakemlere yazarın kimliği ile ilgili bilgi gönderilmediği gibi, yazarlara da hakem adı açıklanmaz. Hakem raporlarından biri olumlu, diğeri olumsuz olduğu takdirde makale, üçüncü bir hakeme gönderilebilir. Hakemler tarafından düzeltme istenen makaleler gerekli değişiklikler için yazarına geri gönderilir. Belirli bir süre içinde istenilen düzeltmelerin yapılması beklenir. En az iki olumlu rapor alamayan, düzeltilmesi için yazarına yeniden gönderilen ve belirlenen süre içinde düzeltmeleri yapılmayan makaleler yazarlarına bilgi verilerek yayım sürecinden elenir. İki hakemden "yayımlanabilir" değerlendirmesi alan makaleler yayım sırasına yerleştirilir. Yayına hazır yazılar yayımlanmak üzere sıraya konur. Hakem adları ve yazar adları karşılıklı olarak dergimizde mahfuzdur ve açıklanmaz. Hakem süreci olumlu tamamlanan her yazı yayımlanacaktır. Bu nedenle yazı sahiplerinin yazılarının akıbetini öğrenmek için ayrıca aramalarına gerek yoktur.

Yazıların bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazarına aittir.

Yazım Dili

Dergi'nin yazım dili Türkiye Türkçesi, İngilizce ve Çince'dir.

ETİK İLKELER

Doğu Asya Araştırmaları Dergisi (DAAD), yayın gönderen yazarlardan aşağıda belirtilen etik kurallara uymaları beklenmektedir.

- Dergiye gönderilen makaleler başka bir yerde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır,
- Yazarlar makalelerinde kullandıkları tüm alıntılarına referans vermiş olmalıdır,
- Yazarlar makaleye bilimsel katkı verdiklerini garanti etmelidir,
- Yazarlar makalenin başka bir kişi ya da kurumun fikri mülkiyet haklarını ihlal etmediğini, intihal içermediğini ve kendi çalışmalarını olduğunu garanti etmelidirler,
- Makalede adı geçen tüm yazarlar, gönderilen ve yayınlanan makaleler üzerinde eşit sorumluluğa sahiptir,
- **Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler derginin görüşleri değildir. Tüm sorumluluk yazarlara aittir.**
- Dergideki tüm haklar saklıdır. Makaleler, derginin adı olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.
- Derginin yazarlarına telif hakkı yoktur.
- Yazışmadan sorumlu yazar adı geçen tüm ortak yazarların yayına ve ortak yazar olarak adlandırılmaya razı olduğunu garanti etmelidir. Çalışmaya önemli bilimsel ve yazınsal katkı sağlayan tüm kişiler ortak yazar olarak adlandırılmalıdırlar,
- Yazarlar gerekli görülmesi halinde makalede yer alan veri setlerine ulaşımı sağlamalıdırlar,

YAYIN ÜCRETİ YOK

Makale gönderimi, makale incelemesi veya yayımı herhangi bir ücrete tabi değildir

TELİF VE YAYIN HAKLARI

Dergide yayınlanması kabul edilen ve yayınlanan yazıların yazılı ve elektronik ortamda tüm yayın hakları **Doğu Asya Araştırmaları Dergisi'**ne aittir.

Yayına kabul edilen makalenin yazışmadan sorumlu yazarı elektronik posta yoluyla aldığı elektronik lisans anlaşmasını tüm yazarlar adına imzalamaktadır.

Gizlilik Beyanı

Bu dergi sitesindeki isimler ve elektronik posta adresleri bu derginin belirtilen amaçları doğrultusunda kullanılacaktır. Diğer amaçlar veya başka bir bölüm için kullanılmayacaktır.

YAZIM KURALLARI

1. Başlık: Yazının içeriğini yansıtır nitelikte olmalı, büyük harflerle ve koyu karakterlerle 12 punto ile yazılmalıdır.

2. Yazar adı ve adresi: Başlıktan sonra sağa dayalı şekilde, soyadın tamamı büyük harfle olmak üzere unvanıyla (10,5 punto) birlikte yazılmalıdır. Yazarın kurumu, iletici (el-mek) adresi, dipnot hâlinde (10 punto olarak) gösterilmelidir.

3. Öz: 10 punto ile yazının başında, konuyu kısa ve öz bir biçimde ifade eden en az 150, en fazla 250 kelimelik bir özet bulunmalı; özeti bir satır altına, 3-8 kelimedenden oluşan "anahtar kelimeler" yazılmalıdır. Özde, araştırmanın kapsamı ve amacı belirtilmeli, kullanılan yöntem tanımlanmalı ve ulaşılan sonuçlar kısaca verilmelidir. Öz içerisinde, yararlanılan kaynaklara, şekil ve çizelge numaralarına değinilmemelidir.

Türkçe makalelerde, Türkçe başlık, öz ve anahtar kelimelerin altına yazının İngilizce başlık (title), öz (abstract) ve anahtar kelimeler (key words) eklenmelidir. Bu bölüm soldan 1 cm içeride ve 10 punto ile yazılmalıdır.

İngilizce makalelerde, İngilizce başlık (title), öz (abstract) ve anahtar kelimelerin (key words) altına yazının Türkçe başlık, öz ve anahtar kelimeler eklenmelidir. Bu bölüm soldan 1 cm içeride ve 10 punto ile yazılmalıdır.

Çince makalelerde, Çince başlık, öz ve anahtar kelimelerin altına yazının İngilizce başlık (title), öz (abstract) ve anahtar kelimeler (key words) eklenmelidir. Bu bölüm soldan 1 cm içeride ve 10 punto ile yazılmalıdır.

4. Ana metin:

a. A4 boyutunda kâğıtlara, PS formatıyla, Word 6.0 ve üstü programlarla ve Times New Roman karakterleriyle (Çince makalelerde Microsoft YaHei veya Simsun), 11 punto ve 1 satır aralığı ile paragraf aralarında 6 nokta boşluk bırakılarak yazılmış olmalıdır. Metnin gerektirdiği durumlarda, fontlar ayrıca bir dosya hâlinde verilmek kaydıyla, transkripsiyon harfleri kullanılabilir.

b. Konuyu yeterince ifade edebilir, makul ölçüde ve okunabilir olmalıdır. Türkçe ve İngilizce yazılar öz ve kaynakça dâhil 6,500 (altı bin beş yüz) kelimeyi, Çince yazılarda ise 4500 kelimeyi geçmemelidir. Metin içinde vurgulanması gereken kısımlar, koyu değil eğik harflerle yazılmalıdır.

c. "Giriş", "Sonuç" gibi başlıklar kullanıp kullanmama, yazarın tercihi ve konunun gereğine bağlıdır. Sistematiği bir düzen sağlamak amacıyla ana, ara ve alt başlıklar kullanılabilir. Başlıkların tamamı koyu yazılmalıdır. Ana başlıkların tamamı büyük harfle, ara başlıkların ilk harfleri büyük harfle, alt

başlıklar küçük harfle yazılmalı, sonuna iki nokta (:) konularak karşısından devam edilmelidir. Ana, ara ve alt başlıklar aşağıdaki gibi olmalıdır:

ANA BAŞLIK

Ara Başlık

Alt başlık:

ç. Kenar boşlukları 3'er cm. olmalı ve sayfalar numaralandırılmalıdır.

d. Metin içinde vurgulanması gereken kısımlar *eğik harflerle*, alıntılar ise "*eğik harflerle ve tırnak içinde*" yazılmalıdır. Üç satırı geçen aynen alıntılar, tırnak içinde eğik harflerle ve soldan bir cm içeriden verilmelidir. Zorunluluk olmadıkça koyu karakter kullanılmamalıdır.

e. Çizelge, tablo, fotoğraf vb. malzeme, bilimsel kurallara uygun olarak hazırlanmalı; kolay anlaşılır ve yalın olmalı, yeterli açıklaması bulunmalıdır. Tablo içindeki yazılar 10 punto karakter ile yazılmalı, ayrıca, tablolar düzenlenmeye elverişli olmalıdır. Dergimizin sayfa marjını aşmamalıdır (genişlik 11,5 cm; yükseklik 16 cm).

A) İMLÂ, DİL VE ÜSLÛP

Özel imlâ gerektirmeyen durumlarda, *TDK Yazım Kılavuzu'*na uyulmalıdır. Dil ve ifade yönünden, bilimsellik dışı unsurlar bulunmamalıdır.

B) KAYNAK GÖSTERME (ATIF):

1. Sadece zorunlu açıklamalarda dipnot kullanılmalı, diğer atıflar metin içinde gösterilmelidir. Metin içinde kaynak gösterirken parantez işareti içinde olacak şekilde, yazarın soyadı, eserin yayımlandığı yıl, iki nokta -boşluk- ve sayfa numarası sırasıyla yazılmalıdır.

Örnek: (Kut, 1999: 16), (Wang, 2017:21)

Yazar eserini Soyadı Kanunu'ndan önce vermişse yazar adı yazılmalıdır.

Örnek: (Muallim Naci, 1297: 213)

2. Aynı konuda birden fazla kaynağa atıf yapılacaksa, aralara noktalı virgül (;) konulmalıdır

Örnek: (Karluk, 2007: 194; Dünder 2011: 87)

3. İki yazarlı çalışmalara değinilirken araya tire (-) işareti konularak gösterilmelidir

Örnek: (Karluk-Wang, 2007: 211)

İkiden fazla yazarlı kaynaklarda ise ikinci yazarın soyadından sonra (vd.) kısaltması konulmalıdır.

Örnek: (Kutlar vd. 2012: 99)

4. Aynı yazara ait, aynı yıl içinde birden fazla esere atıf yapılacaksa "1949/1; 1949/2:" biçiminde gösterilmelidir, kaynakçada da aynı şekilde belirtilmelidir.

Örnek: (Yang, 1981/1), (Yang, 1981/2)

5. Atf yapılan eser -ansiklopedi vb.- birden fazla ciltten oluşuyorsa (:) işaretinden sonra, kaçınıcı cilt olduğu belirtilmelidir.

Örnek: (Köprülü, 1967: 5/213)

6. El yazması bir eser kaynak gösterilecekse yazar adından sonra (yz.) kısaltması verilmeli, iki noktadan sonra gerekiyorsa varak / sayfa numarası belirtilmeli; tam künye kaynakçada gösterilmelidir:

Örnek: (Nef'î yz.: 45b)

7. Arşiv belgeleri kaynak gösterilirken metin içinde kısaltma yapılarak gibi verilip açılımı kaynakçada gösterilmelidir.

Örnek: (BOA Mühimme, 15: 25)

8. Dipnot açıklamalarında atf yapılacaksa orada da aynı usul takip edilmelidir.

Örnek: Bu konuda geniş bilgi için bk. Lin Yutang 1934: 189-207; Karadağ 2017: 220; Şenzo 2000: 93.

C) KAYNAKÇA (BİBLİYOGRAFYA) DÜZENLEME

1. Yazarların soyadına, göre sıralanmalıdır. Soyadı Kanunu'ndan önceki eserlerde yazarın adı esas alınmalıdır.

2. Bir yazarın birden fazla eserine yer verilecekse yayım tarihi eski olandan yeni olana doğru sıralanmalıdır.

3. Kaynağın künyesini verirken sıralama şu şekilde olmalıdır:

a) Kitaplar için: Aralara virgül işareti konmak üzere; yazar soyadı (büyük harflerle), adı, kaynağın yayım tarihi -yazar adıyla tarih arasına virgül konulmaksızın- tarih (parantez içinde), kitap adı (*italik*) ve varsa çevirenin adı (parantez içinde), yayınevi veya yayımlayan kurum, yer adı.

Kitap kaynakçası örneği:

Qarluq, Abdureşit C. (2006), *Sarı Uygurların sosyo-Kültürel Yapısı*, Atılım Yay., Ankara.

YU Fuzeng/于富增 (2009), "Reform ve Açılma" 30 yıllık Süreçte Çin'e Gelen Uluslararası Öğrenci Eğitimi/改革开放 30 年的来华留学生教育, Pekin Dil Üniversitesi Yayinevi/北京语言大学出版社.

b) Makaleler, bildirimler ve ansiklopedi maddeleri için: Yazar soyadı, adı, kaynağın yayım tarihi -yazar adıyla tarih arasına virgül konulmaksızın- tarih (parantez içinde), makale / bildiri / madde başlığı ("tırnak içinde"), süreli yayım / bildiri kitabı / ansiklopedi adı (*italik*), belliyse cilt (C), sayı (S), sayfa(lar) (s.). Yayınlanmış bildirimlerde de bildiri kitabının basım tarihi (yıl) ile birlikte sempozyum / kongre vb. toplantının düzenleniş tarihi de bulunmalıdır. Yayınlanmamış bildirimlerde bildirim sunum tarihi, toplantıyı düzenleyen kurum, toplantının düzenleniş günleri belirtilmelidir.

Makale kaynakçası örneği:

KARLUK, Abdureşit Celil (2001), Çin Halk Cumhuriyeti'nde Sosyo-Ekonomik Kalkınma Girişimleri ve Reformlar, *Kök Araştırmaları, Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmaları*, Cilt I, Sayı III, Ankara. S. 265-283.

HU, Angang 胡鞍钢 (2005), Çin Kalkınma Modeli Üzerine Düşünceler/ 关于中国发展模式的思考, *Tianjin Sosyal Bilimler Dergisi/天津社会科学*, Sayı.4/4 期, s. 25-30.

Bildiri kaynakçası örneği:

KOZ, M. Sabri (2004), "Belli Mahlaslar Üzerinden Şiir Söyleme Geleneği ve Türkiye'de Yazılan Alevi-Bektaşî Cönk ve Mecmualarındaki Hatâî Mahlaslı Şiirler", *I. Uluslararası Şah İsmail Hatâyî Sempozyumu Bildirileri*, 9-10-11 Ekim 2003, Haz.: Gülağ Öz, ATO Yayını, Ankara, s. 184-217.

Elektronik Kaynakça Örneği:

Racism With Chinese Characteristics: The Laundry Detergent Ad and Han Privilege, <https://thediplomat.com/2016/06/racism-with-chinesecharacteristics-the-laundry-detergent-ad-and-hanprivilege/> Erişim: 25.12.2017);

Ansiklopedi maddesi örneği:

PARMAKSIZOĞLU, İsmet (1967), "Kemâl Paşazâde", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 6, MEB Yayını, Ankara, s. 561-566.

c) El yazması eserler için eserin yazarı belliyse önce yazar adı, parantez içinde "yazma" kısaltması olarak (yz.) ibaresi, sonra sırasıyla eserin adı (*italik*), bulunduğu kütüphane, koleksiyon ve numarası ve -gerekliyorsa- sayfa numaraları yazılmalıdır.

El yazması eser örneği:

a) *Mecmua-i Eş'âr* (yz), Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, Nu. 5335.

b) Âlî b. Mustafa (yz), *Nasihatü's-selâtîn*, Ali Emiri Millet Kütüphanesi, Şer'iyye, Nu. 611.

Bahar/Spring 2020

İçindekiler/Contents

İletişim Bilgileri

Haberleşme adresi:

İlk yerleşim mahallesi, 1936.
Cadde, No.64/B16,
Yenimahalle, Ankara

E-Posta: editor@daadtr.com,
2017daad@gmail.com
kamucam13@gmail.com

www.daadtr.com

www.dergipark.gov.tr/dasad

ISSN: 2587-1919

E-ISSN: 2619-953X

Abdürreşit C. KARLUK

Takdim/Editorial

Kubilay ERMAN

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Latin Amerika'da Yükselişi: "Arka Bahçe"de İş Birliği ve Nüfuz Politikaları

The Rise of People's Republic of China in Latin America: Cooperation and Influence Policies in the "Backyard" 1-26

Emre KARTAL

TBMM Çalışmalarında Türkiye - Çin Halk Cumhuriyeti İlişkileri: 1999 - 2019

Türkiye-People's Republic of China Relations in terms of the Activities of the Grand National Assembly of Türkiye: 1999 - 2019 27-65

Aybala LALE

Kuzey Kore'nin Juche İdeolojisi ve Marksizm-Leninizm, Maoizm ile Mukayesesi

North Korea's Juche Ideology and the Comparison with Marxism-Leninism, Maoism 66-93

M. Ertan GÖKMEN & Medine PALA

"Lütfen Anneme İyi Bak" Bağlamında Korece Öğretiminde Yazınsal Eser Kullanımı Üzerine Bir Deneme

A Case Study on Usage of Literature in Korean Teaching in The Context of "Please Look After Mom" 94-109

Sefa DİRİCAN & Özgür ÖZDEMİR

Türkiye'de Çin Hakkında Yapılan Akademik Çalışmaların İncelenmesi

Examination of the Academic Studies in Türkiye About China 110-138

Bölge Uzmanı ile Söyleşi / Interview with Regional Expert

Gürhan KIRILEN/Konuşan: Aybala LALE 139-155

Yayın Şartları, İlkeleri ve Yazım Kuralları

156-162